

Národní rozpočtová rada

ZPRÁVA O DLOUHODOBÉ UDRŽITELNOSTI VEŘEJNÝCH FINANCÍ

říjen 2025
Národní rozpočtová rada

Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí

říjen 2025

č. j.: ÚNRR-0797/2025

Úřad Národní rozpočtové rady
Holečkova 31, 150 00 Praha 5

tel.: 277 771 010

e-mail: podatelna@unrr.cz

www.rozpoctovarada.cz

Obsah

ÚVOD A SHRNUTÍ HLAVNÍCH TRENDŮ	5
1 VÝCHOZÍ STAV.....	8
1.1 VÝVOJ SEKTORU VEŘEJNÝCH INSTITUCÍ V ROCE 2024 A VÝHLED NA ROK 2025	8
1.2 DEKOMPOZICE FISKÁLNÍHO ÚSILÍ	14
2 DLOUHODOBÁ MAKROEKONOMICKÁ PROJEKCE	16
2.1 REÁLNÁ KONVERGENCE.....	16
2.2 DEMOGRAFICKÁ PROJEKCE.....	19
2.3 REÁLNÉ MZDY A PRVOTNÍ ROZDĚLENÍ DŮCHODŮ	22
3 VÝDAJE A PŘÍJMY V DLOUHODOBÉ PROJEKCI.....	24
3.1 DŮCHODOVÝ SYSTÉM	24
3.1.1 <i>Starobní důchody</i>	25
3.1.2 <i>Invalidní důchody</i>	30
3.1.3 <i>Pozůstalostní důchody</i>	31
3.1.5 <i>Celkové příjmy, výdaje a saldo důchodového systému</i>	32
3.2 ZDRAVOTNICTVÍ	32
3.3 PENĚŽITÉ NEDŮCHODOVÉ SOCIÁLNÍ DÁVKY A DLOUHODOBÁ PÉČE.....	34
3.4 ŠKOLSTVÍ.....	36
3.5 VÝDAJE SPOJENÉ S KONVERGENČNÍMI EFEKTY A DALŠÍ VÝDAJE	37
3.6 PŘÍJMY V DLOUHODOBÉ PROJEKCI	39
4 SALDO A DLUH SEKTORU VEŘEJNÝCH INSTITUCÍ	42
4.1 PRIMÁRNÍ SALDO	42
4.2 ÚROKOVÉ NÁKLADY	42
4.3 VÝVOJ DLUHU	43
4.4 UKAZATEL MEZERY UDRŽITELNOSTI VEŘEJNÝCH FINANCÍ	44
5 ALTERNATIVNÍ SCÉNÁŘE A DOPLŇKOVÉ ANALÝZY	46
5.1 ZPOMALENÍ RŮSTU PRODUKTIVITY	46
5.2 ODLIŠNÉ VARIANTY DEMOGRAFICKÉ PROJEKCE	46
5.3 TRVALE ZVÝŠENÉ VÝDAJE NA OBRANU ZEMĚ DLE SUMMITU V HAAGU	48
5.4 VÝPŮJČNÍ POTŘEBA SEKTORU VEŘEJNÝCH INSTITUCÍ DLE SALDA HOSPODAŘENÍ STÁTNÍHO ROZPOČTU	49
5.5 VÝSTAVBA JADERNÝCH BLOKŮ V DUKOVANECH	50
5.6 MEZIGENERAČNÍ ÚČTY V RÁMCI DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU	51
5.6.1 <i>Generačně specifické výdaje a příjmy</i>	51
5.6.2 <i>Mezigenerační účty a důchodový systém</i>	53
5.7 SROVNÁNÍ S PŘEDCHOZÍ ZPRÁVOU O DLOUHODOBÉ UDRŽITELNOSTI	56
ZÁVĚR.....	58
DODATKY	59

Úvod a shrnutí hlavních trendů

Jedním ze zásadních úkolů Národní rozpočtové rady (dále též „NRR“ nebo „Rada“) dle zákona č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění pozdějších předpisů, (Zákon) je pravidelné každoroční vypracování **Zprávy o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí** (Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti) a v souladu s ustanovením § 21 Zákona její předložení Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky k projednání.

Stejně jako v minulých Zprávách o dlouhodobé udržitelnosti, i v té letošní NRR vyhodnocuje situaci českých veřejných financí především ze **střednědobého a dlouhodobého hlediska**. V prvním případě je zásadním hodnotícím ukazatelem aktuální a očekávaná výše strukturálního salda, ve druhém pak projektovaný vývoj veřejného dluhu v horizontu desáti let, který modelově přibližuje rozsah dlouhodobé fiskální nerovnováhy.

V loňské Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti NRR konstatovala, že v roce 2023 se veřejné finance ocitly na pomyslné křížovatce mezi dlouhodobou neudržitelností a návratem k uměrenějšímu fiskálnímu hospodaření, jež bylo pro Česko typické do příchodu pandemie COVID-19. Zároveň bylo konstatováno, že **v průběhu roku 2024 bylo možné spatřit první náznaky postupného zlepšování fiskální nerovnováhy**. V okamžiku vydání této Zprávy o dlouhodobé udržitelnosti (říjen 2025) je již možné s odstupem dalšího roku potvrdit, že předloňské náznaky se přetavily ve znatelný nástup k udržitelnějším veřejným financím. To lze demonstrovat faktem, že v roce 2024 **celkový schodek veřejných financí dosáhl hodnoty blízko 2 % hrubého domácího produktu (HDP)** a v letošním roce očekáváme obdobnou výši tohoto poměru. To jsou zdaleka nejlepší výsledky hospodaření od roku 2019 a takéž nejnižší schodky při bezprostředním srovnání se všemi sousedními zeměmi České republiky.

Avšak stejně jako loni i letos je nutné zdůraznit, že nutným předpokladem pro pokračování nastoleného příznivého trendu je zachování změn, které byly připraveny a schváleny v roce 2023 a uvedeny v život v roce 2024, a nezhoršování fiskální trajektorie novými nevhodnými příjmovými či výdajovými opatřeními. A nejen to – s výhledem na nejbližší roky je již nyní jasné, že pro dodržení národních fiskálních pravidel bude nutné, aby jakákoli vláda vzešlá z letošních voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR **představila nejpozději v návrhu státního rozpočtu na rok 2027 další konsolidační opatření**, jež české veřejné finance definitivně vrátí na dlouhodobě udržitelnou dráhu. Tu česká legislativa definuje jako strukturální deficit veřejných financí maximálně na úrovni 1 % HDP a podle dnes

platného znění Zákona se na tuto úroveň má Česká republika vrátit nejpozději v roce 2028. NRR si je již v této chvíli poměrně silně jista, že bez nových konsolidačních opatření nebude Česká republika schopna již v roce 2027 národní fiskální pravidla plnit.

Nebude to v žádném případě snadný úkol. Přestože se celkový stav veřejných financí v posledních letech zlepšil, strukturální složku deficitu veřejných financí se podařilo zlepšit méně zřetelně. A to z úrovně přes 3 % HDP v časech pandemie COVID-19 na necelá 2 % HDP. Jinými slovy, konsolidační úsilí vlády mezi lety 2021–2025 bylo sice viditelné, ovšem zůstalo za očekáváními, a i jejími vlastními předsevzetími. NRR tedy stále nemůže považovat, jak již bylo vysvětleno výše, z hlediska Zákona hodnotu strukturálního salda veřejných financí za takovou, která **by definovala veřejné rozpočty jako stabilní a zdravé zejména ze střednědobého pohledu**.

Mnohem většího pokroku bylo **dosaženo z dlouhodobého hlediska**. Zde NRR velmi pozitivně vnímá změny, které byly provedeny v nastavení parametrů důchodového systému, pro něž se vžila označení „malá důchodová reforma“ a „velká důchodová reforma“. V rámci „malé důchodové reformy“ došlo zejména ke zpřísnění podmínek pro přiznávání předčasných důchodů a zpomalení valorizace penzí podle reálných mezd (příspěvek růstu reálných mezd se snížil z jedné poloviny na jednu třetinu, jako tomu ostatně bylo do roku 2017). „Velká důchodová reforma“ pak přinesla postupné navyšování věku odchodu do starobní penze (byť se zastropováním na 67 letech) nebo snížení náhradových poměrů u nově přiznaných důchodů. Celkový dopad všech opatření „velké důchodové reformy“ představuje odhadované zlepšení negativního salda penzijního systému o cca 2 procentní body ve vztahu k HDP v nejhorších časech, tedy na přelomu 50. a 60. let. **Tato reforma v roce 2024 úspěšně prošla i posouzením u Ústavního soudu ČR.** Pokud by došlo k anulování všech reformních opatření z minulých let, dosahoval by schodek penzijního systému v uvedeném období téměř 4 % HDP, zatímco součet obou reforem bude dle aktuální projekce NRR znamenat snížení tohoto deficitu k hranici 1,5 % HDP (více viz podkapitolu 3.1).

Díky uvedeným popsaným změnám v penzijním systému, doprovázeným změnami demografické projekce ze strany Českého statistického úřadu (ČSÚ), viz kapitola 2, pak v součtu letošní Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti v porovnání s tou předchozí vyznívá z hlediska hodnocení udržitelnosti veřejných financí výrazně optimističtěji. **Dluh na konci projekce se v základním scénáři snížil z 217 % HDP**

na 178 % HDP. Okamžik nárazu na tzv. dluhovou brzdu (poměr veřejného dluhu k HDP na úrovni 55 %) se oproti loňské Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti posunul jen nepatrně, a to z loni projektovaného roku 2038 na aktuálně projektovaný rok 2037, a to dominantně v důsledku očekávaných vyšších nákladů na obranu, které v základním scénáři projekce NRR rostou do roku 2030 až na 3 % HDP.

Demografické faktory se však nebudou projevovat pouze v prohlubující se nerovnováze penzijního systému. **Stárnoucí populace bude rovněž vyžadovat zvýšené výdaje na zdravotní péči.** Podle aktuální projekce by veřejné výdaje na zdravotnictví měly v horizontu padesáti let vzrost ze současných 6,4 % HDP na 7,7 % HDP. V této souvislosti je třeba připomenout, že **NRR opakovaně upozorňuje na zhoršující se saldo hospodaření systému zdravotního pojištění, který se postupně od roku 2023 dostává do deficitu i přes nově kodifikovanou automatickou valorizaci plateb za státní pojištěnce**, která poprvé začala platit právě v loňském roce.

Rovnováhu veřejných financí v příštích letech ovlivní také dva „nové“ druhy výdajů. První z nich jsou již zmíněné výdaje na obranu, které se aktuálně pohybují na úrovni 2 % HDP. V rámci Severoatlantické aliance ovšem došlo ke shodě na nutnosti jejich zvyšování, a to až na 5 % HDP. Navyšování obranných výdajů bude také znamenat navyšování rozpočtových schodků, jelikož na politické úrovni nedošlo k rozhodnutí o snížení výdajů jiných, nebo navýšení daňové zátěže za účelem financování obrany. **Tento fakt se také přetavil do úpravy národních fiskálních pravidel v podobě stanovení výjimky, podle které se obranné výdaje převyšující 2 % HDP nebudou nově započítávat do výdajových rámců vládního sektoru.** O dopadech zvýšených obranných výdajů na deficit a dluh sektoru veřejných institucí je pojednáno v podkapitole 5.3.

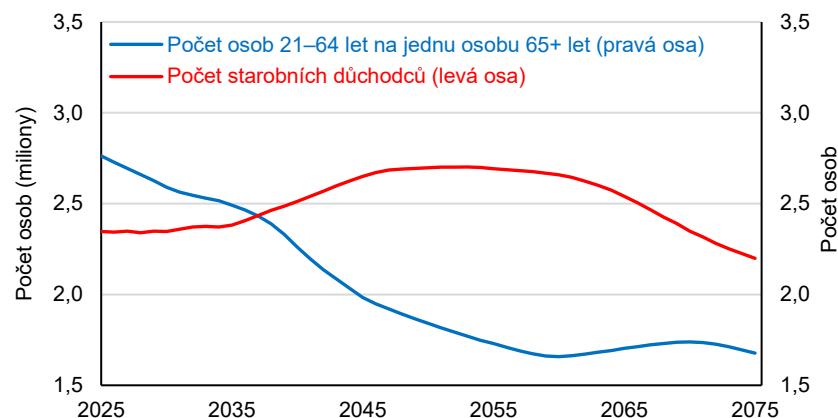
Druhým typem nového výdaje je **financování výstavby jaderných bloků v Dukovanech**. V tomto případě je situace poněkud specifická. Stát totiž poskytne entitě EDU II půjčku, z níž bude stavba nových reaktorů průběžně financována. Jakmile dojde ke zprovoznění jaderných zařízení a prodeji elektřiny

z nich vyrobené, začne společnost EDU II půjčku státu splácet, a to včetně úroků. **Zatímco poskytnutí půjčky státem se promíne do hotovostního salda veřejných rozpočtů, takzvané maastrichtské saldo ovlivněno nebude. Naproti tomu veřejný dluh se během poskytování půjčky z tohoto titulu zvýší. Avšak v letech 2037 až 2066, kdy se předpokládá její splácení, bude mít tato operace na dluh opačný efekt.** Na konci celého padesátilitého horizontu tak dluh sektoru veřejných institucí nebude (pokud projekt poběží dle stávajícího harmonogramu) výstavbou nových jaderných bloků v Dukovanech ovlivněn (viz podkapitolu 5.5).

V souvislosti s rokem 2024 je třeba také zmínit úpravy fiskálních pravidel Evropské unie (EU). **Jejich nová podoba byla sice schválena v první půli roku 2024, jak jsme avizovali v loňské Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti, avšak členské státy EU se už stihly shodnout na jejich částečném uvolnění. A to opět kvůli nutnosti zvýšit svou obranyschopnost a zároveň díky neochotě vzdát se alespoň po omezenou dobu jiných priorit.** Výsledkem tedy sice je existence nových fiskálních pravidel, avšak EU se zároveň ocítá v situaci, kdy pravidla jsou oproti minulosti méně srozumitelná a prediktovatelná, v průměru jsou pro vlády členských zemí spíše méně svazující než pravidla předchozí, a zároveň hned v počátku jejich platnosti dochází k jejich ad hoc rozvolňování či k jejich jen částečné aplikaci. **A to v situaci, kdy i řada významných zemí EU se již mnoho let potáčí ve stavu zjevného předlužení a vyčerpané fiskální kapacity.** Zároveň dochází k velkému fiskálnímu obratu v Německu, tedy největší ekonomice EU. Výrazné rozvolnění německé dluhové brzdy hrozí rychlým překmitem z polohy velmi střídavé fiskální politiky do polohy extrémně uvolněné, a Německo tak přestává být poslední a největší pojistkou proti předlužování v rámci celého klubu zemí eurozóny a EU.

NRR proto nejen nadále považuje péči o stabilitu veřejných financí Česka a úsilí o vymáhání fiskálních pravidel za své základní poslání, ale uvědomuje si v letošním roce i něco navíc: Příští léta mohou z hlediska těchto jejich zákonných úkolů přinášet výzvy ještě významnější než často turbulentní roky minulé.

KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ dle základního scénáře

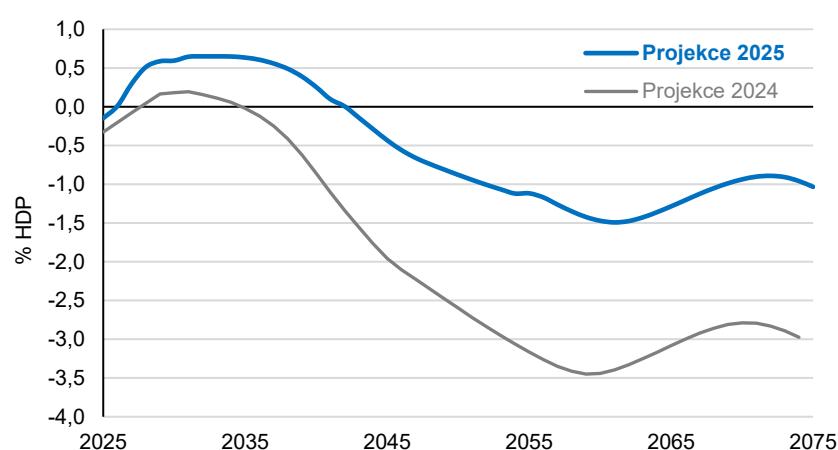

Počet starobních důchodců bude kulminovat kolem roku 2053, kdy jich bude přibližně

2,7 milionu.

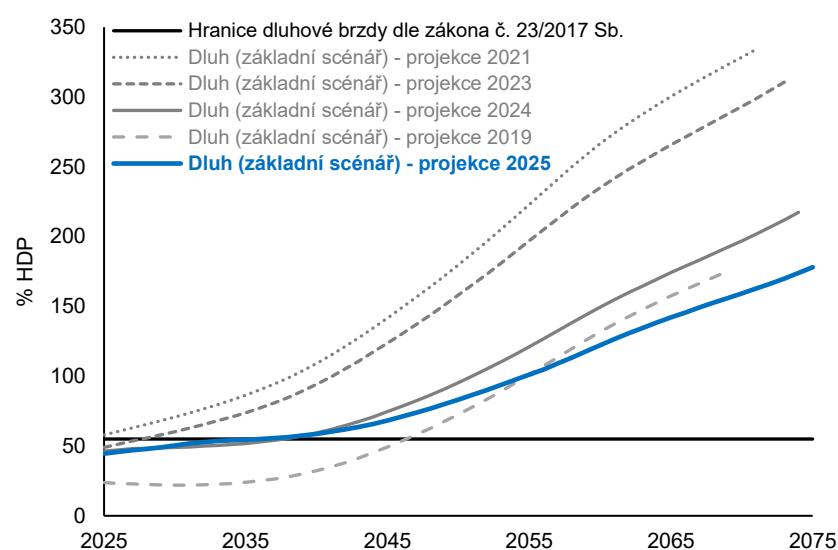
Počet osob ve věku 21–64 let na jednoho občana staršího 65 let klesne kolem roku 2060 na

1,66.

Saldo důchodového systému bude ve střednědobém horizontu vykazovat přbytky. V dlouhém období se však systém dostane do deficitů. Nicméně zejména v důsledku provedených úprav důchodového systému bude ve srovnání s předchozí projekcí tento deficit ve vztahu k HDP v nejhorších časech, tedy na přelomu 50. a 60. let, až o

2 p. b. příznivější.

Poměr dluhu sektoru veřejných institucí na HDP by při zachování současného nastavení daňových a výdajových politik mohl na konci 50letého horizontu dosáhnout až

178 % HDP,

což je o 39 p. b. méně, než bylo v projekci z roku 2024.

Dle aktuální projekce by náraz na dluhovou brzdu mohl nastat v roce

2037.

Mezera udržitelnosti veřejných financí

Dluh nepřesáhne hranici dluhové brzdy (55 % HDP) na konci 50letého horizontu projekce, pokud bude primární strukturální saldo sektoru veřejných institucí od roku 2025 do roku 2075 každoročně lepší

o 2,88 % HDP.

1 Výchozí stav

1.1 Vývoj sektoru veřejných institucí¹ v roce 2024 a výhled na rok 2025

V roce 2024 dosáhl v České republice meziroční růst reálného hrubého domácího produktu 1,2 %.² K růstu nejvíce přispěly výdaje domácností na konečnou spotřebu (1,2 p. b.). Tento vývoj, kromě snížení míry úspor, odrázel nárůst disponibilního důchodu domácností, kdy byl v roce 2024 zaznamenán růst průměrné hrubé reálné mzdy o 4,7 % po předchozích dvou letech poklesu. Zvýšení reálných mezd odráželo vysoký růst nominálních mezd (7,2 % v roce 2024) a především pak výrazně nižší průměrnou míru inflace. Po dvou letech velmi dynamického cenového vývoje (15,1 % v roce 2022 a 10,7 % v roce 2023) dosáhla v roce 2024 průměrná míra inflace 2,4 %. Pozitivně na vývoj reálného HDP působila v roce 2024 také obchodní bilance (0,6 p. b.). Ke kladnému saldu bilance přispěla mj. geografická diverzifikace exportu vně zemí eurozóny a vývoz motorových vozidel. Dovoz zboží sice zvyšovala potávka z řad domácností, ale tlumila jej nízká domácí investiční aktivita a méně dovážených energetických komodit. Na růstu reálného HDP se podílely též výdaje vlády na konečnou spotřebu (0,6 p. b.) odrážející mj. výdaje spojené s Nástrojem pro oživení a odolnost. Lehce pozitivně (0,1 p. b.) na vývoj reálného HDP působila též bilance služeb. Významně meziroční dynamiku reálného HDP tlumila tvorba hrubého kapitálu – tvorba hrubého fixního kapitálu přispěla k poklesu více (-0,8 p. b.) nežli změna stavu zásob (-0,5 p. b.). Investice (tvorba hrubého fixního kapitálu) negativně ovlivnila situace v eurozóně, pokles stavebních prací v domácí ekonomice a nízké využití výrobních kapacit v průmyslu. Investiční aktivita byla slabší též u sektoru veřejných institucí. Pokles zásob odrážel snížení stavu nedokončené produkce a návrat k „běžné“ tvorbě zásob výrobních vstupů po jejich akumulaci během let

2021–2023. V rámci ekonomického cyklu se česká ekonomika nacházela pod svým potenciálem, produkční mezera dle Ministerstva financí České republiky (MF ČR)³ činila -1,8 % potenciálního produktu.

Saldo hospodaření sektoru veřejných institucí se oproti roku 2023 zlepšilo přibližně o 1,5 p. b. a dosáhlo v roce 2024 deficitu 2,2 % HDP (177,2 mld. Kč).⁴ Negativně na tento výsledek působil deficit ústředních vládních institucí (2,6 % HDP) a fondů sociálního zabezpečení (0,2 % HDP). Přebytek místních vládních institucí (0,7 % HDP) naopak působil na celkové saldo sektoru pozitivně.⁵

Strukturální saldo hospodaření sektoru veřejných institucí v roce 2024 dosáhlo -1,9 % HDP⁶. Oproti roku 2023 se strukturální saldo zlepšilo zhruba o 0,8 p. b. Rok 2024 byl prvním rokem, pro nějž třetí novela⁷ Zákona stanovila limit strukturálního salda (-2,75 % HDP) s každoročním zpřísňováním limitu o 0,5 % HDP v letech 2025–2027, viz zelenou přerušovanou čáru v grafu 1.1.1. V roce 2028 by měl být opět aplikován 1% limit strukturálního deficitu, jenž byl uveden v původním znění Zákona.

Dle srpnové makropredikce MF ČR⁸ by strukturální deficit měl v roce 2025 dosáhnout 1,7 % HDP (viz tečkanou modrou čáru v grafu 1.1.1). Vysoký strukturální deficit za roky 2024 a 2025 jasně dokládá, že i po odeznění negativních šoků v podobě pandemie COVID-19, energetické krize a inflační vlny je značně problematické v krátkém období změnit strukturu příjmů a výdajů sektoru veřejných institucí, a to i přes snahy o konsolidaci veřejných

¹ Ústředním termínem, který ve Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti používáme, je „sektor veřejných institucí“. Tento termín je zavedený Zákonem pro sektor vládních institucí (S.13 podle ESA 2010) a objevuje se i v oficiálních materiálech MF ČR. Termín „veřejné instituce“ podle Zákona a „vládní instituce“ podle ESA 2010 tedy vymezuje stejnou skupinu subjektů.

² ČSÚ (srpen, 2025): Veřejná databáze, MF ČR (srpen, 2025): Makroekonomická predikce České republiky.

³ MF ČR (srpen, 2025): Makroekonomická predikce České republiky.

⁴ Dle MF ČR (srpen, 2025): Makroekonomická predikce České republiky je celkové saldo sektoru veřejných institucí za rok 2024 ve výši -161 mld. Kč (-2,0 % HDP). Zlepšení salda nastalo kvůli vyššímu výnosu daně z příjmů fyzických a právnických osob a daně z neočekávaných zisků. Tyto údaje však ještě nebyly notifikované Eurostatem v rámci tzv. druhých notifikací (ČSÚ toto zveřejní 21. října 2025), proto v textu uvádíme údaje potvrzené Eurostatem v rámci tzv. prvních notifikací (viz <https://csu.gov.cz/rychle-informace/notifikace-deficitu-a-dlouhodobych-institucu-2024-prvni-notifikace-udaje-notifikowane-eurostatem>).

⁵ ČSÚ (2025): Veřejná databáze, Deficit/přebytek vládních institucí, stav dluhu a související údaje. Součet sald za jednotlivé subsektory je zatížen nepřesností vzhledem k zaokrouhlování.

⁶ Při výpočtu strukturálního salda za rok 2024 bylo užito celkové saldo sektoru veřejných institucí dle ČSÚ (2025): Notifikace deficitu a dluhu vládních institucí – 2024 (První notifikace, údaje notifikované Eurostatem) publikované 22. dubna 2025. Cyklická složka salda a jednorázové a jiné přechodné operace byly převzaty z MF ČR (srpen, 2025): Makroekonomická predikce České republiky. V grafu 1.1.1 (tečkaná modrá čára) je výše strukturálního salda pro rok 2024 dle MF ČR (srpen, 2025): Makroekonomická predikce České republiky. Tj. toto strukturální saldo vychází z celkového salda sektoru veřejných institucí, jehož výše prozatím nebyla notifikována Eurostatem (v rámci druhých notifikací), a proto se výše strukturálního salda za rok 2024 považuje za predikci. Viz též poznámka pod grafem 1.1.1.

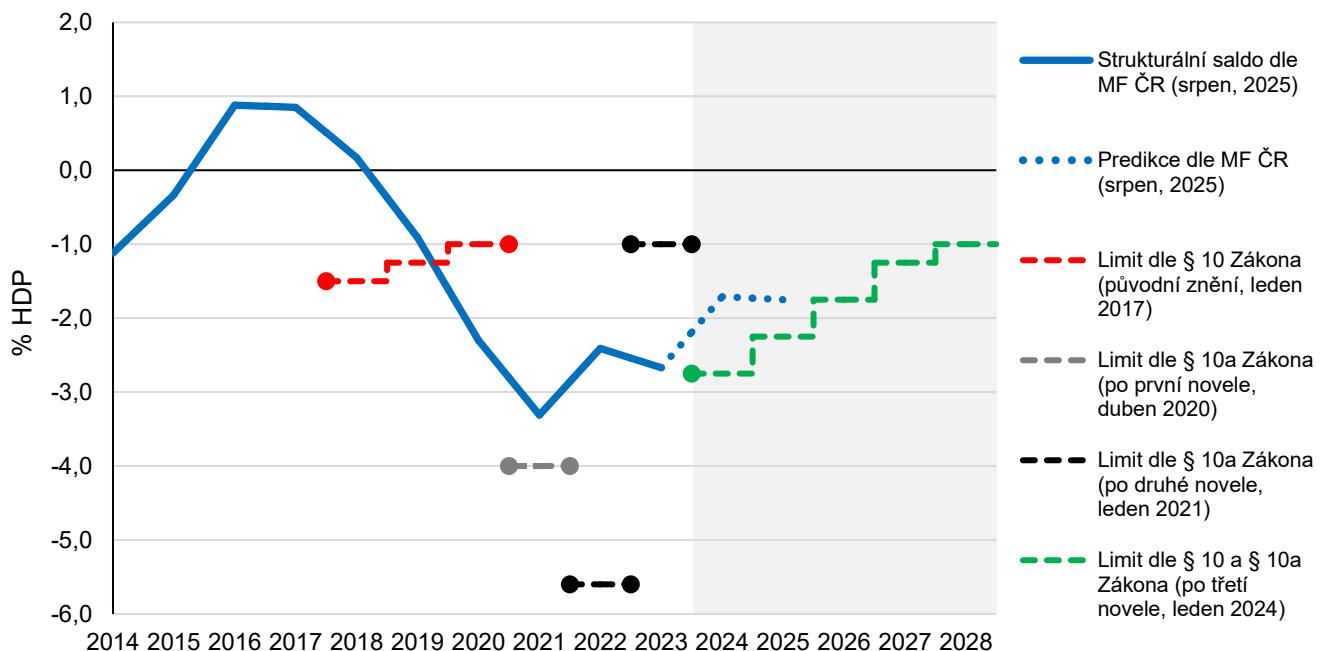
⁷ Box 2.1 ve Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti z roku 2022 přibližuje první dvě novely Zákona z roku 2020 (provedené zákony č. 207/2020 Sb. a 609/2020 Sb.). Třetí novelu Zákona (provedenou zákonem č. 349/2023 Sb.) představuje např. Výroční zpráva Úřadu NRR za rok 2023 v podkapitole 4.1 nebo Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti z roku 2024 v podkapitole 1.1.

⁸ MF ČR (srpen, 2025): Makroekonomická predikce České republiky.

financí⁹. Tento fakt se stává obzvláště palčivým v kontextu geopolitického vývoje, jenž s sebou přináší mj. zvýšené výdaje na obranu, nebo (budoucí) výdajů spojených s demografickým vývojem (viz mj. kapitolu 3 a podkapitoly 5.2 a 5.3). Pro zachování střednědobé i dlouhodobé udržitelnosti

veřejných financí jsou tak potřebné další konsolidační kroky, jež napomohou dodržovat výdajové fiskální pravidlo (pravidlo strukturálního salda), aby v roce 2028 dosáhl strukturální deficit nejvýše 1 % HDP, tedy mezní hodnoty, která byla Zákonem stanovena před jeho novelami.

Graf 1.1.1 Strukturální saldo hospodaření sektoru veřejných institucí

Zdroj: MF ČR (srpen, 2024; srpen, 2025): Makroekonomická predikce České republiky, Zákon (různá znění); výpočty NRR.

Pozn.: první novela Zákona (provedená zákonem č. 207/2020 Sb.) stanovila limit strukturálního salda pro rok 2021 ve výši -4,0 % HDP (viz šedá pírušovaná čára) s následným meziročním zlepšováním alespoň o 0,5 % HDP v letech 2022–2027 (trajektorie pro toto období není z důvodu přehlednosti v grafu 1.1.1 zobrazena). V legendě grafu je uváděn měsíc a rok účinnosti Zákona, resp. jeho novely. Strukturální saldo za rok 2024 je odvozeno z celkového salda sektoru veřejných institucí -2,0 % HDP dle MF ČR (srpen, 2025). Tato aktualizovaná hodnota salda pro rok 2024 ještě nebyla potvrzena Eurostatem v rámci tzv. druhých notifikací (ČSÚ tyto informace zveřejnil 21. října 2025). Proto strukturální saldo pro rok 2024 uvedené v grafu 1.1.1 považujeme za predikci. V textu Zprávy o dlouhodobé udržitelnosti uvádíme celkové saldo sektoru pro rok 2024 ve výši -2,2 % HDP (dle prvních notifikací z dubna 2025), resp. z něj odvozené strukturální saldo dle úprav uvedených v poznámce pod čarou č. 6.

Na konci roku 2024 dosáhl dluh sektoru veřejných institucí 3 491,9 mld. Kč.¹⁰ Oproti závěru roku 2023 je to přibližně o 257,8 mld. Kč více, viz červenou plnou čáru v grafu 1.1.2. Negativní saldo hospodaření tohoto sektoru však za rok 2024 činilo „jen“ 177,2 mld. Kč (viz šedou tečkanou čáru v grafu 1.1.2), tedy zhruba o 80,6 mld. Kč méně, než činí meziroční změna dluhu. Rozdíl mezi změnou stavové veličiny dluhu a tokovou veličinou salda se nazývá stock-flow adjustment (SFA). V roce 2024 se do SFA promítalo mj. to, že potřeba financování sektoru veřejných institucí byla zásadně ovlivněna deficitem subsektoru ústředních vládních institucí (s dominantním vlivem deficitu státního rozpočtu), viz

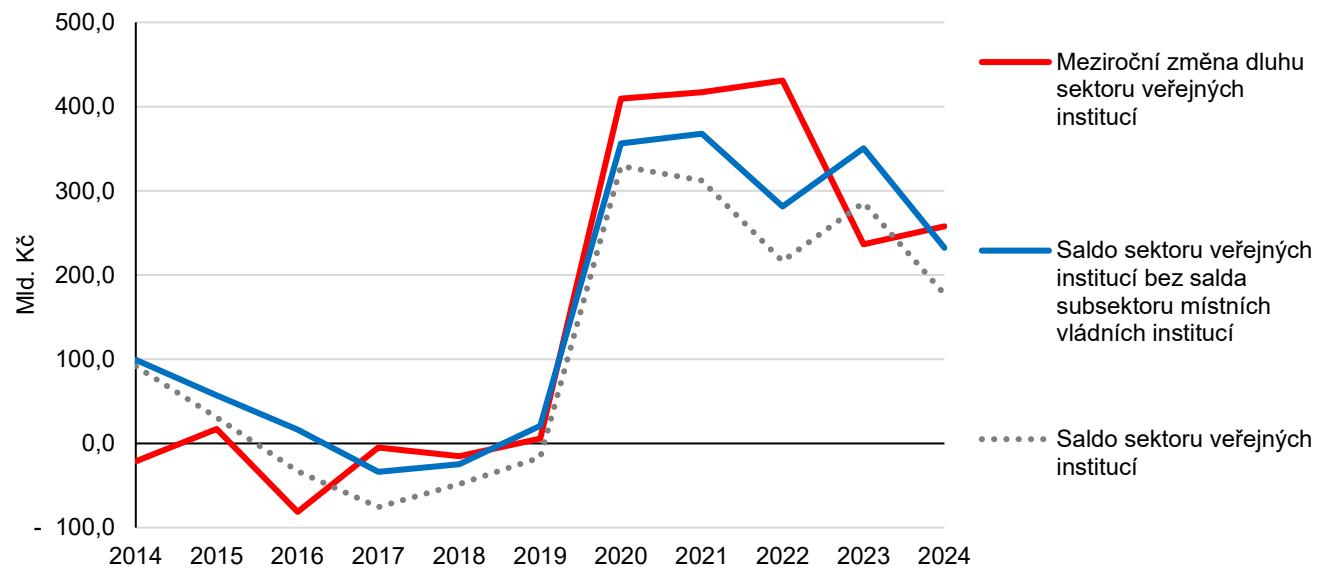
modrou plnou čáru v grafu 1.1.2. Přebytek salda hospodaření subsektoru místních vládních institucí (tj. krajů a obcí) nebyl celý deponován u ČNB v systému státní pokladny¹¹, kde by alespoň částečně mohl být užit na pokrytí potřeb financování celého sektoru (tzv. systém cash-poolingu). Potřeba financování sektoru veřejných institucí tak musela být uspokojena na finančním trhu emisí cenných papírů ve větším objemu, nežli by odpovídalo výši salda hospodaření celého sektoru. Dopadům této situace na dlouhodobou udržitelnost veřejných financí se venuje jeden z alternativních scénářů v podkapitole 5.4.

⁹ Tzv. konsolidační balíček (zákon č. 349/2023 Sb.), kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů) detailně představuje Výroční zpráva Úřadu NRR za rok 2023 v podkapitole 3.3.

¹⁰ Dluh sektoru veřejných institucí se tak od konce roku 2019, kdy dosahoval 1 740,3 mld. Kč, do konce roku 2024 zdvojnásobil. Hodnota dluhu ke konci roku 2024 (3 491,9 mld. Kč) vychází z údajů ČSÚ (srpen, 2025): Deficit/přebytek vládních institucí, stav dluhu a související údaje.

¹¹ Kraje a obce nepatří mezi povinné klienty státní pokladny, a nemusí tudíž své prostředky deponovat ve státní pokladně. Namísto toho mohou své finanční zdroje ukládat též u různých jiných finančních institucí.

Graf 1.1.2 Celkové a upravené saldo hospodaření a meziroční změna dluhu sektoru veřejných institucí

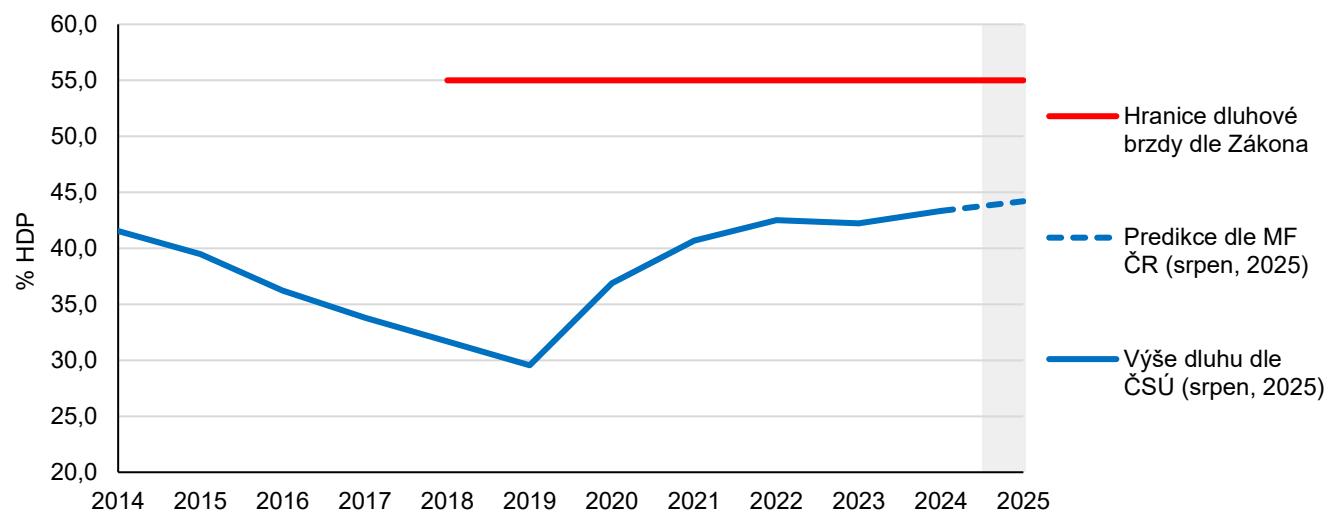
Zdroj: ČSÚ (2025); výpočty NRR.

Pozn.: saldo uváděna s opačným znaménkem, tj. numerický růst salda znamená zhoršení výsledku hospodaření (vyšší deficit). Saldo hospodaření sektoru veřejných institucí sestává ze tří subsektorů (a jejich dílčích sald hospodaření): ústřední vládní instituce, místní vládní instituce (tj. kraje a obce) a fondy sociálního zabezpečení. Modrá časová řada zachycuje celkové saldo sektoru veřejných institucí očištěné o saldo hospodaření místních vládních institucí.

Poměr dluhu sektoru veřejných institucí k HDP vzrostl meziročně o 1,1 p. b. a na konci roku 2024 dosáhl 43,3 % (viz graf 1.1.3)¹². Ke zvýšení poměru přispěly nejvíce úrokové platby odrážející jednak požadovanou výnosnost cenných papírů a signifikantní nárůst dluhu od pandemie COVID-19. Poměr vzrostl

též kvůli položce SFA, která byla analyzována již dříve, a primárnímu deficitu. Opačně působily růst reálného HDP a změna cenové hladiny.¹³ Pro rok 2025 se dle MF ČR¹⁴ očekává 44,2% míra zadlužení sektoru veřejných institucí.

Graf 1.1.3 Dluh sektoru veřejných institucí po odečtení rezervy peněžních prostředků při financování státního dluhu

Zdroj: ČSÚ (2025), MF ČR (srpen, 2025): Makroekonomická predikce České republiky; výpočty NRR.

¹² MF ČR (srpen, 2025): Makroekonomická predikce České republiky.

¹³ Aplikace rovnice dluhové dynamiky, která zachycuje faktory ovlivňující změnu míry zadlužení, poskytuje např. NRR (2025): Zpráva o plnění pravidel rozpočtové odpovědnosti za rok 2024, box 1.

¹⁴ MF ČR (srpen, 2025): Makroekonomická predikce České republiky.

Z hlediska dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí je kromě výše dluhu důležitá také struktura jeho držby. Jinými slovy záleží i na tom, které subjekty nakupují a drží státní dluhové cenné papíry (rezidenti a nerezidenti). Tento pohled je důležitý především proto, že u nerezidentů je vyšší pravděpodobnost výprodeje českých státních dluhopisů

v případě zvýšené averze k riziku na finančních trzích. Při zvyšování podílu dluhu v držbě nerezidentů dochází ke změně čisté investiční pozice země a v rámci úrokových plateb z tohoto dluhu i k odlivu důchodů do zahraničí, což negativně působí na bilanci prvotních důchodů v rámci platební bilance.

Box 1.1 Revize držby dluhu sektoru veřejných institucí 2021–2023

Za roky 2021, 2022 a 2023 byla ve vládní finanční statistice provedena revize dat ohledně držby českého veřejného dluhu. Držba dluhu sektoru veřejných institucí byla upravena v rámci benchmarkové revize ČNB v souvislosti s revizí údajů Databáze držených cenných papírů, kterou spravuje ČNB. Dluh držený nerezidenty je ve všech třech letech revidován směrem nahoru, zatímco dluh držený rezidenty je úměrně tomu ponížen. Za rok 2023 je taktéž změněna i celková výše veřejného dluhu, a to o 5,7 mld. Kč směrem nahoru (viz tabulku B1.1.1).

Tabulka B1.1.1 Revize držby dluhu sektoru veřejných institucí ČR (rozdíl oproti hodnotám z minulé Zprávy o dlouhodobé udržitelnosti, v mld. Kč)

Rok	Rezidenti	z toho:				Nerezidenti	Dluh celkem
		banky	ostatní finanční instituce	ČNB	ostatní rezidenti		
2021	-63,4	-37,9	-25,6	0,0	0,0	63,4	0,0
2022	-128,9	-82,6	-49,1	2,8	0,0	128,9	0,0
2023	-37,2	-30,0	-15,2	2,8	5,2	42,9	5,7

Zdroj: ČNB (2025); výpočty NRR.

I přes tu revizi dat se interpretace o vývoji držby veřejného dluhu nemění. Od roku 2020, kdy pozorujeme vysoký nárůst každoroční nominální hrubé výpůjční potřeby, dochází k výraznému zvyšování podílu domácích subjektů na držbě veřejného dluhu. Zatímco ke konci roku 2019 drželi rezidenti 61,6 % veřejného dluhu, ke konci roku 2024 to bylo 75,1 %. To je nejvíce od roku 2004¹⁵. V rámci sektoru rezidentů hraje klíčovou roli pro absorpci státních dluhopisů zejména domácí bankovní sektor (viz dále).

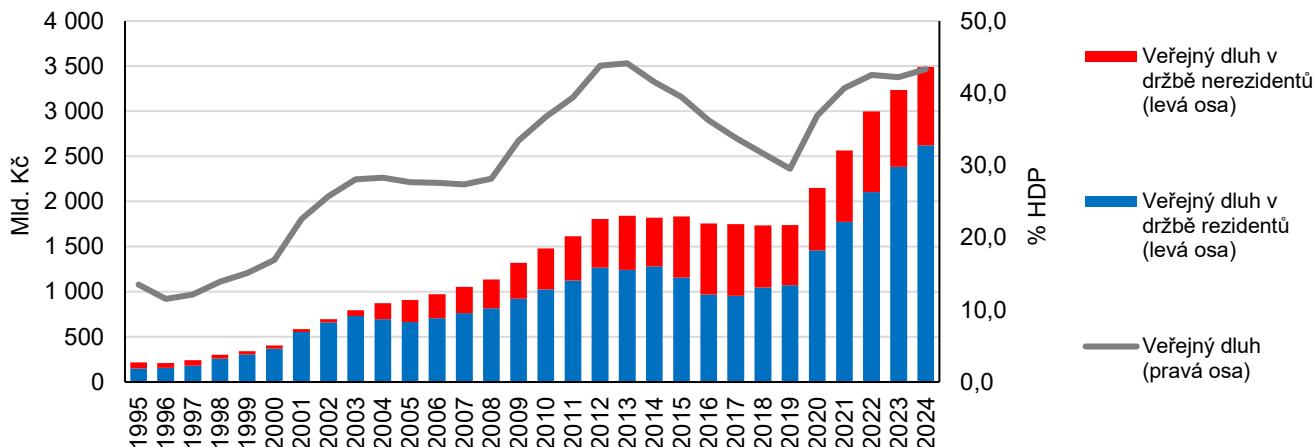
Ke konci roku 2024 rezidenti drželi 75,1 % českého veřejného dluhu, přičemž banky držely 46,2 %, ostatní finanční instituce (např. penzijní fondy, pojišťovny) 22,4 % a ostatní subjekty (např. domácnosti) 6,5 %. Nerezidenti tak ke konci roku 2024 drželi 24,9 % českého veřejného dluhu. ČNB považuje v souladu s mezinárodní praxí za kritickou hranici podílu držby veřejného dluhu zahraničními subjekty 25,9 %¹⁶. Z hlediska hodnocení rizikovosti struktury veřejného zadlužení by případný masivní výprodej

domácího dluhu zahraničními investory pravděpodobně vyvolal nejen pohyb měnového kurzu, ale také by zvýšil volatilitu tržních cen českých státních dluhopisů. Zmíněná hranice 25,9 % byla od našeho vstupu do EU soustavně překračována. Rok 2024 byl (po provedené revizi) prvním, kdy dluh držený nerezidenty klesl pod tuto hranici a dosahoval již uváděných 24,9 % (viz graf 1.1.4). Riziko přelévání externích šoků na domácí finanční systém se tak v průběhu roku 2024 snížilo.

¹⁵ Veřejný dluh držený rezidenty v roce 2004 činil 79,5 %.

¹⁶ ČNB (2022): Zpráva o finanční stabilitě – jaro 2022.

Graf 1.1.4 Veřejný dluh dle držby rezidenty a nerezidenty

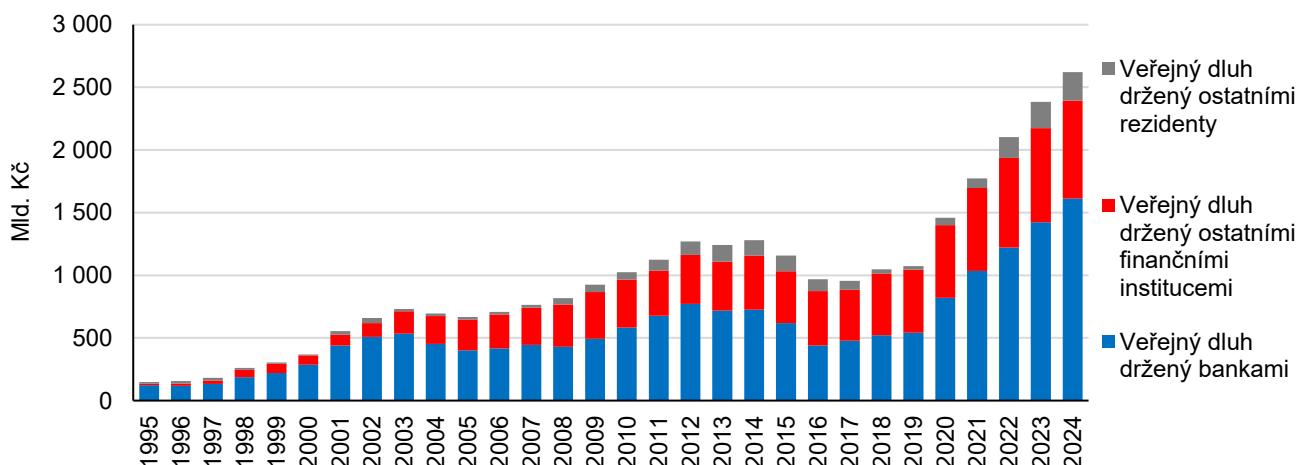
Zdroj: ČNB (2025); výpočty NRR.

Dluh sektoru veřejných institucí se v roce 2024 zvýšil o 257,8 mld. Kč, přičemž rezidenti absorbovali 236,7 mld. Kč. Z toho domácí bankovní sektor zvýšil svoji držbu o 189,7 mld. Kč a ke konci roku 2024 držel 1 612,6 mld. Kč (46,2 % celkového dluhu). Ostatní domácí finanční instituce (např. penzijní fondy nebo pojišťovny) zvýšily svoji držbu o 30,1 mld. Kč a ke konci roku 2024 držely dluh ve výši 781,1 mld. Kč (22,4 % celkového dluhu). Domácí finanční instituce tak mají dominantní podíl na držbě veřejného dluhu.

V držení domácích bank se ke konci roku 2024 nacházelo, jak již bylo zmíněno výše, 46,2 % veřejného

dluhu, což je o 2,2 p. b. více než v roce 2023 a o 15,0 p. b. více než v roce 2019. Ke konci roku 2024 poměr veřejného dluhu v držbě bank na aktivech bankovního sektoru činil 15,2 % a jedná se o nejvyšší hodnotu od roku 2012, kdy tento poměr činil 16,2 %. Vzhledem k poměrně vysokému, a od roku 2020 stále rostoucímu, podílu státních dluhopisů v bilancích bank by eskalace svrchovaného rizika měla významné dopady do finančního systému. ČNB přitom na rizika koncentrace svrchované expozice upozorňovala již na konci roku 2020, kdy hodnota státních dluhopisů v bilancích bank začala růst a tvořila 10,2 % celkových aktiv domácích bank.

Graf 1.1.5 Veřejný dluh držený rezidenty

Zdroj: ČNB (2025); výpočty NRR.

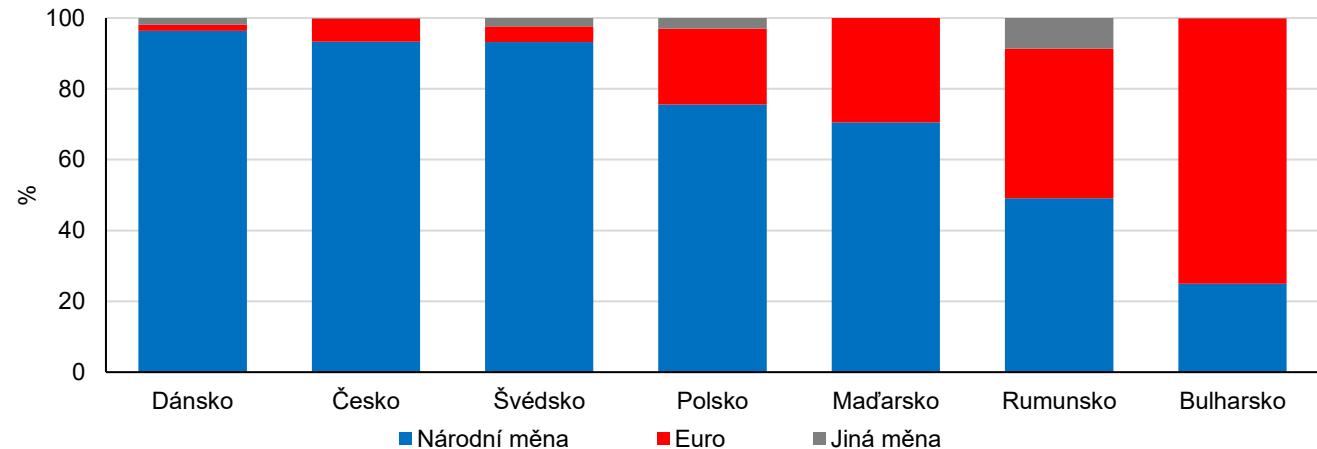
Na dluh sektoru veřejných institucí lze nahlížet i z hlediska měny, ve které je emitován a zbytkové doby do splatnosti. Mezi lety 2011 až 2018 měla zbytkovou splatnost nad 5 let méně než polovina celkového dluhu, od roku 2019 má více než polovina celkového dluhu zbytkovou splatnost nad 5 let. Na konci roku 2024 se jednalo o 54,7 % celkového dluhu.

Z celkového veřejného dluhu 3 491,9 mld. Kč (ke konci roku 2024) bylo emitováno 93,2 % dluhu v domácí měně a pouze 6,8 % v měně cizí. Jedná se o nejmenší podíl dluhu v cizí měně na celkovém dluhu od roku 2003. Státy, které jsou členy EU, avšak nejsou součástí eurozóny, emitují svůj dluh buď ve své národní měně, euru nebo jiné měně (švýcarském franku, japonském jenu či americkém

dolaru). V Dánsku, Česku a Švédsku dominuje národní měna (více než 90 % dluhu je denominováno v národní měně). Polsko a Maďarsko má

denominováno ve své měně zhruba 70 až 75 % svého dluhu, Rumunsko a Bulharsko¹⁷ méně než 50 % veřejného dluhu.

Graf 1.1.6 Struktura dluhu sektoru ústředních vládních institucí dle měny (rok 2023)

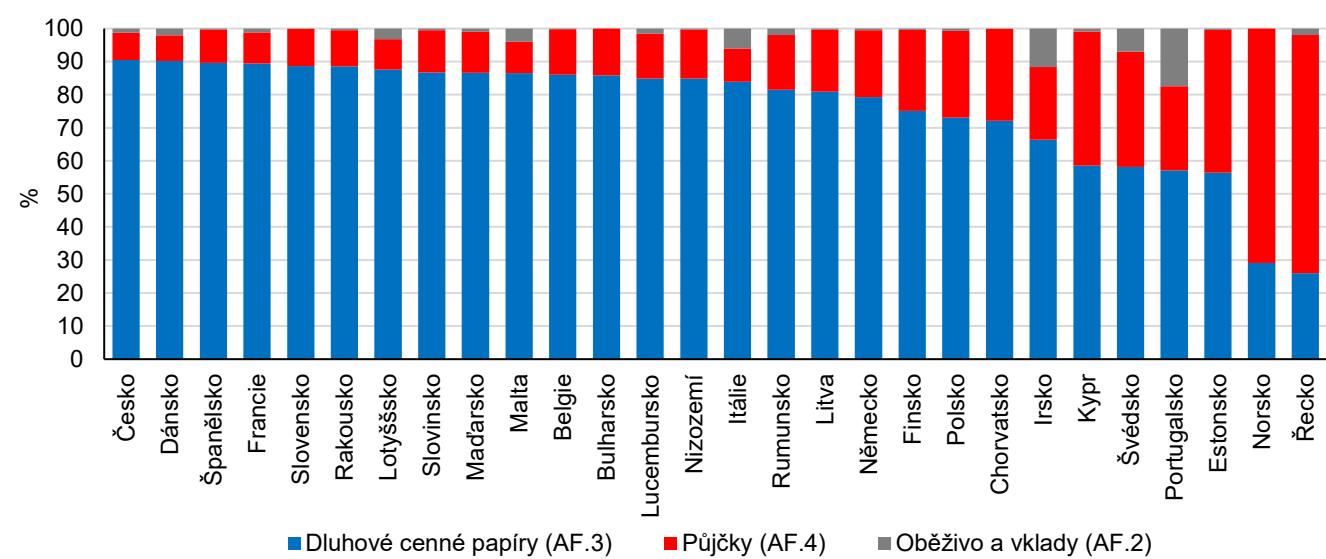

Zdroj: Eurostat (2025); výpočty NRR.

Dluh sektoru veřejných institucí se skládá z emitovaných dluhových cenných papírů (kód statistiky AF.3), přijatých půjček (kód statistiky AF.4) a emitovaného oběživa a přijatých vkladů (kód statistiky AF.2). Poslední jmenovaný finanční nástroj (závazek) je v případě České republiky zanedbatelný a jedná se o závazky České exportní banky a Národní rozvojové banky pramenící z jejich úvěrové činnosti. Česká republika je mezi členskými zeměmi EU zemí s nejvyšším podílem dluhových cenných papírů (90,5 %) a naopak druhou zemí s nejnižším podílem přijatých půjček na celkovém dluhu (8,2 %). Střednědobé

a dlouhodobé státní dluhopisy emitované v domácí měně tak hrají zcela klíčovou roli pro financování hrubé výpůjční potřeby státu. V roce 2024 klesl průměrný výnos nově prodaných fixně úročených státních dluhopisů na 3,95 % p. a. V letošním roce se předpokládá hrubá emise korunových státních dluhopisů v celkové jmenovité hodnotě v rozsahu 350 až 450 mld. Kč. Česká republika má nejvyšší ratingové hodnocení ze všech zemí střední a východní Evropy a řadu let se již pohybuje i nad průměrným ratingovým hodnocením členských zemí eurozóny.

Graf 1.1.7 Struktura dluhu sektoru veřejných institucí dle finančního nástroje (2024, v % z celkového dluhu)

Zdroj: Eurostat (2025); výpočty NRR.

¹⁷ V případě Bulharska hraje významnou roli užívaný režim měnového kurzu, tzv. currency board („měnová rada“).

1.2 Dekompozice fiskálního úsilí

Fiskální úsilí představuje změnu strukturálního salda mezi dvěma obdobími. Pokud je záporné, dochází k uvolňování fiskální politiky, pokud kladné pak ke zpřísňování. Mezi tři základní faktory ovlivňující výši fiskálního úsilí patří: autonomní vývoj (např. vyšší podíl mezd a platů na HDP povede kvůli vyššímu zdanění výrobního faktoru práce ve srovnání s kapitálem k vyšším příjmům sektoru veřejných institucí), diskreční kroky vlády (záměrná opatření vlády) a faktory záviselé na dalších determinantách (např.

investiční aktivity obcí je z části závislá na realizaci různých operačních programů).

Tabulka 1.2.1 zachycuje dekompozici fiskálního úsilí za období 2018–2024. Dekompozice je provedena tzv. nepřímou metodou, tj. jako meziroční změna strukturálního salda s následným rozkladem. V roce 2024 dosáhlo fiskální úsilí 0,8 p. b., tj. vlivem přísnější fiskální politiky došlo ke změnám ve struktuře příjmů a výdajů sektoru veřejných financí, jež vedly k meziročnímu zlepšení strukturálního salda.

Tabulka 1.2.1 Dekompozice fiskálního úsilí (v p. b.)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Daně a sociální příspěvky	0,4	-0,6	2,2	-1,4	-1,1	0,3	1,2
Ostatní příjmy	0,4	-0,1	0,1	-0,1	0,6	0,2	-0,3
v tom jednorázové a přechodné operace na straně příjmů*	0,0	0,0	-0,7	0,5	0,0	0,6	0,1
PŘÍJMY	0,9	-0,8	2,9	-2,0	-0,5	-0,2	0,9
Náhrady zaměstnancům a mezispotřeba	-0,8	-0,1	-1,3	0,5	1,0	0,1	-0,2
Sociální dávky a naturální sociální dávky	0,1	-0,1	-2,6	0,5	0,6	-0,4	-0,1
Úroky	0,0	0,0	-0,1	0,0	-0,4	-0,2	-0,1
Investice	-0,8	-0,2	-0,5	0,2	0,0	-0,3	0,2
Ostatní výdaje	-0,1	0,1	-1,5	0,0	0,8	0,1	1,1
v tom jednorázové a přechodné operace na straně výdajů*	-0,1	0,1	-1,6	0,2	0,8	-0,6	1,1
VÝDAJE	-1,6	-0,3	-4,3	1,1	1,3	-0,1	-0,1
FISKÁLNÍ ÚSILÍ	-0,7	-1,1	-1,4	-0,9	0,8	-0,3	0,8

Zdroj: ČSÚ (2025), MF ČR (2019, 2021, 2022, 2023, 2024): Konvergenční program České republiky, MF ČR (duben, 2025): Podklad pro Národní rozpočtovou radu (ve věci stanovisek k odvození výdajových rámců státního rozpočtu a státních fondů), MF ČR (srpen, 2025): Makroekonomická predikce České republiky; výpočty NRR.

Pozn.: položka *Daně a sociální příspěvky* byla cyklicky očištěna, ostatní položky nikoliv. Cyklická složka salda převzata z MF ČR (srpen, 2025): Makroekonomická predikce České republiky. Kladné hodnoty fiskálního úsilí znamenají zpřísňování fiskální politiky. Součty v tabulce mohou být zatíženy nepřesností vzhledem k zaokrouhlování. Fiskální úsilí v roce 2024 je odlišné oproti publikované hodnotě v MF ČR (srpen, 2025), jelikož MF ČR při výpočtu fiskálního úsilí uvažuje Eurostatem dosud (v rámci tzv. druhých notifikací) nepotvrzené saldo sektoru veřejných institucí za rok 2024 ve výši -2,0 % HDP, resp. strukturální saldo ve výši -1,7 % HDP. ČSÚ zveřejnil notifikované údaje (o celkovém saldo sektoru) Eurostatem 21. října 2025. *Jednorázové operace na straně příjmů a výdajů jsou již v předchozích položkách příjmů a výdajů obsaženy, proto do výpočtu vstupují s opačným znaménkem.

Významná diskreční opatření vlády ovlivňující strukturální saldo v roce 2024 se projevovala především na straně vládních příjmů a většinou byla představena v rámci tzv. konsolidačního balíčku.¹⁸ Zvýšení výnosu daně z příjmů fyzických osob s celkovým efektem přes 8 mld. Kč bylo ovlivněno snížením prahu pro uplatnění 23% sazby daně, zrušením slevy na dani na manželku (manžela), která(y) nepeče o dítě do tří let věku, nebo zrušením slevy na dani za umístění dítěte do předškolního zařízení. Zvýšení sazby daně z příjmů právnických osob o 2 p. b. mělo dopad 21 mld. Kč. Vyšší míra zdanění tabákových výrobků a nově uvalené zdanění na

alternativy tabákových výrobků znamenalo nárůst výnosu z této daně ve výši 4,2 mld. Kč. Rok 2024 s sebou přinesl také zvýšené výnosy daně z nemovitých věcí (10 mld. Kč) z důvodu navýšení sazeb. Konsolidační balíček navýšil příjmy ze sociálních příspěvků o cca 18 mld. Kč (zásadní vliv opětovného zavedení nemocenského pojištění pro zaměstnance s dopadem 13,4 mld. Kč a zvýšení odvodů osobám samostatně výdělečně činným s efektem 4,5 mld. Kč).¹⁹

Kromě diskrečních opatření tabulka 1.2.1 zachycuje tzv. jednorázové a přechodné operace na straně příjmů a výdajů. Tyto operace se hojně užívaly během

¹⁸ Zákon č. 349/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹ MF ČR (květen, 2025): Fiskální prognóza České republiky.

pandemie COVID-19 (2020–2021) a při eskalaci geopolitického napětí v letech 2022–2023 (válečný konflikt mezi Ruskou federací a Ukrajinou), jež podnítilo další růst cen energií a potravin.

V roce 2024 se v rámci jednorázových a přechodných operací stále uplatňovala tzv. daň z neočekávaných zisků (40,9 mld. Kč) a mimořádné odpisy

(1,3 mld. Kč) aplikované od covidové krize. Na straně vládních výdajů došlo k signifikantnímu meziročnímu útlumu aplikace jednorázových a přechodných operací. V roce 2024 se poskytovala humanitární dávka pro uprchlíky a příspěvek na jejich ubytování (9,7 mld. Kč). Další položku zahrnovaly výdaje na řešení povodňových škod (5,0 mld. Kč).²⁰

²⁰ Zákon č. 609/2020 Sb., 65/2022 Sb., 66/2022 Sb., 198/2022 Sb., 366/2022 Sb., 75/2023 Sb.; usnesení vlády č. 207/2022, 235/2022, 689/2024, 714/2024, 733/2024, 734/2024, 736/2024, 755/2024, 798/2024, 799/2024, 823/2024, 837/2024, 850/2024, 875/2024, 876/2024, 985/2024, 990/2024. MF ČR (duben, 2025): Podklad pro Národní rozpočtovou radu (ve věci stanovisek k odvození výdajových rámčů státního rozpočtu a státních fondů).

2 Dlouhodobá makroekonomická projekce

Dlouhodobou projekci výdajů, příjmů a salda sektoru veřejných institucí v časovém horizontu 50 let opíráme o projekci základních relevantních makroekonomických veličin. Nejvýznamnějšími z nich jsou tempo růstu HDP, vývoj zaměstnanosti, vývoj produktivity práce a vývoj objemu mezd a platů.²¹ Naši fiskální projekci vztahujeme k HDP a dalším proměnným v reálném vyjádření. Na rozdíl od střednědobého výhledu v dlouhodobé projekci odhlížíme od hospodářského cyklu. Odhadnutý vývoj ekonomiky je tedy simulací vývoje potenciálního HDP a dalších jemu odpovídajících makroekonomických ukazatelů. V minulých obdobích byl vývoj české ekonomiky nejprve v letech 2020 až 2021 negativně ovlivněn dopady pandemie COVID-19 a opatřeními proti šíření nákazy. Následoval pak negativní nabídkový šok související s invazí Ruské federace na Ukrajinu

a s růstem cen energií a potravin v letech 2022 a 2023. V roce 2024 pak došlo k dílčímu oživení ekonomické aktivity, která by měla v následných letech akcelerovat. Zmíněné ekonomicke šoky ovlivnily nejen cyklickou pozici ekonomiky (záporná mezera výstupu), ale i odhady růstu současného a minulého potenciálního produktu v ČR i v zahraničí.

Celkový negativní ekonomicke šok byl velmi výrazný, což znamená nejistotu ohledně výchozího bodu našich projekcí. Tuto nejistotu ohledně počátečního bodu zvýšila i rozsáhlá revize národních účtů napříč zeměmi EU z roku 2024. Tato revize znamenala přehodnocení historického HDP v ČR směrem vzhůru a ovlivnila výchozí předpoklady o rychlosti ekonomicke konvergence (viz také box 2.1).

2.1 Reálná konvergence

Stejně jako v předchozích letech i tentokrát v naší dlouhodobé makroekonomické projekci předpokládáme, že česká ekonomika je a bude ekonomikou konvergující. Za konvergenční cíl české ekonomiky nadále považujeme ekonomiku Rakouska, která je stejně jako ČR standardní ekonomikou české země EU s podobnou velikostí a strukturou.

Proces konvergence modelujeme jako konvergenci HDP připadajícího na pracovníka, tedy jako konvergenci národnohospodářské produktivity práce. Předpokládáme, že se každý rok bude rozdíl v produktivitě práce ČR a Rakouska zmenšovat o konstantní procento. Mezera mezi rakouským a českým HDP na pracovníka, jež byla v paritě kupní síly v roce 2024 odhadována na 19,5 % rakouské úrovni²², se tak bude snižovat v průměru zhruba o 2,4 % ročně. Toto tempo odpovídá rychlosti konvergence z posledních dvaceti let a je v souladu s obvyklými empirickými výsledky o konvergenci (viz graf 2.1.1). Poté, co se v roce 2022 konvergence v produktu na pracovníka v reakci na výše zmíněný negativní nabídkový šok krátkodobě zastavila (viz drobný „zub“ v grafu 2.1.1 u šedé čáry pro rok 2022), došlo v letech 2023–2024 k jejímu obnovení. Na rychlosť růstu produktivity práce v ČR má vliv také revize národních účtů z roku 2024 (podrobněji viz box 2.1), dle které se historické údaje o národnohospodářské produktivitě práce přiblížily rakouské úrovni.²³ Uzavřenější výchozí rozdíl v produktivitě bude znamenat, že při daném tempu uzavírání této

mezery budou růsty HDP na pracovníka o něco nižší, než by odpovídalo situaci před revizí.

Kromě konvergenční složky růstu produktivity práce předpokládáme i pokračující autonomní růst technologií (tempo růstu tzv. souhrnné produktivity faktorů) ve výši 1,5 % ročně. Tato hodnota odpovídá dlouhodobému průměru pro vyspělé země při eliminaci vlivu finanční krize z let 2008 a 2009, krize spojené s pandemií COVID-19 v letech 2020 a 2021 a stagflační krize související s invazí Ruské federace na Ukrajinu (2022 a 2023). Tento růst technologií se symetricky promítá do růstu ekonomiky Rakouska i ČR. Při odhadu dlouhodobého růstu české ekonomiky je tak nutné ho ke konvergenční složce růstu přičíst. Dlužno podotknout, že v posledních cca 17 letech se předpoklad o 1,5% růstu rakouského HDP na pracovníka příliš nenaplňoval (mezi roky 2007 a 2024 HDP na pracovníka poklesl o 1,7 %, což odpovídá každoročnímu poklesu o 0,1 %), takže nižší růst společné složky růstu produktivity práce je rizikovým faktorem projekce (viz také alternativní scénář v podkapitole 5.1).

Tempo růstu HDP na pracovníka tak v naší simulaci v důsledku postupného vyčerpávání konvergenční složky růstu klesají z 2,1 % v roce 2025 na 1,7 % na konci projekce (viz také tabulku 2.3.1). Při daném nastavení parametrů to znamená, že národnohospodářská produktivita práce by mohla být v roce 2075 na úrovni 94,6 % budoucí rakouské úrovni.

²¹ Podrobnější vysvětlení postupu i použitých parametrů pro dlouhodobou makroekonomickou projekci je obsaženo v podkladové studii ÚNRR (2019): Dlouhodobá makroekonomická projekce ČR.

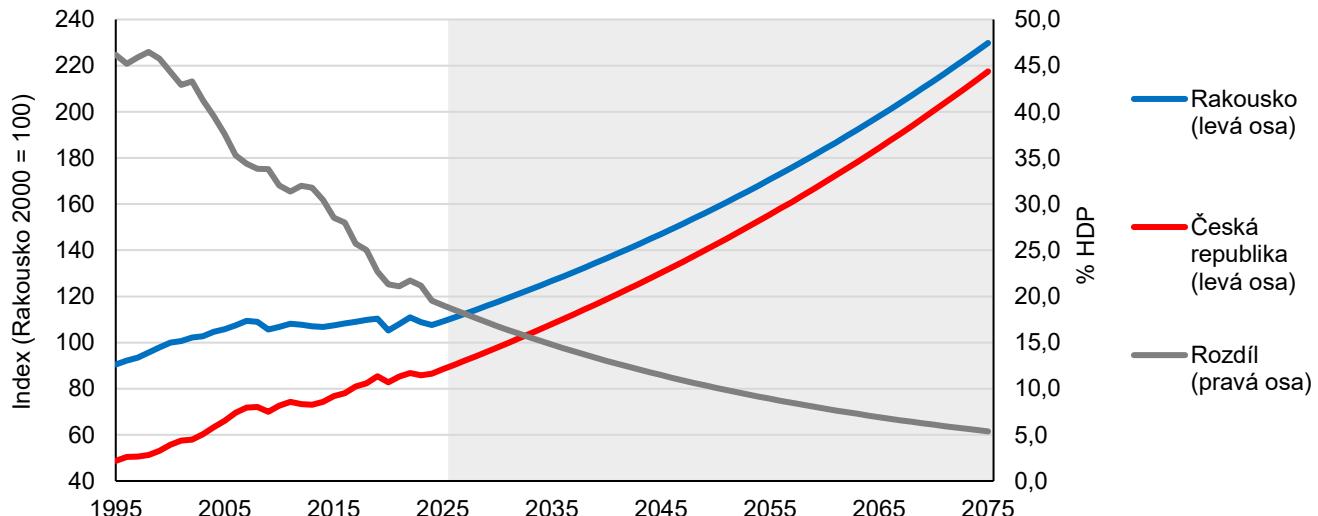
²² Tedy výchozí produktivita práce v ČR činila 80,5 % rakouské úrovni (po úpravě o mezera výstupu). V roce 2024 v Rakousku klesal HDP na pracovníka (-1,8 %), zatímco v ČR rostl o 0,8 %.

²³ Zatímco před revizí činila výchozí produktivita práce v ČR v roce 2023 75,2 % rakouské úrovni, po revizi ve stejném roce to bylo 78,9 %.

Z konvergence produktivity práce a projektovaného vývoje počtu pracovníků, který závisí především na demografickém vývoji a na projektovaném počtu

důchodců, pak následně generujeme projekci celkového HDP.

Graf 2.1.1 Průběh konvergence produktu na pracovníka k rakouské úrovni

Zdroj: ČSÚ (2025), OECD (2025); výpočty NRR.

Box 2.1 Dopady revize národních účtů do předpokladů o konvergenci

ČSÚ koncem června 2024 publikoval revizi národních účtů, která poměrně výrazným způsobem změnila výši HDP, produktivitu práce i podíl náhrad pracovníkům²⁴ na hrubé přidané hodnotě (HPH). Vzhledem k tomu, že se revize týkala poměrně dlouhého období do historie, ovlivňuje tak naše úvahy o ekonomické konvergenci. Revize se však netýkala pouze českých dat, ale proběhla v různém rozsahu napříč zeměmi EU, takže mohla ovlivnit nejen výchozí bod pro ČR, ale také konvergenční cíl. V tomto boxu shrneme podstatu revize v ČR i v zahraničních ekonomikách a pokusíme se ukázat, jak tato revize ovlivnila naše předpoklady o růstu produktivity a jiných ekonomických parametrů.

V rámci mimořádné revize ČSÚ i další statistické úřady v EU zapracovaly různá metodická doporučení Eurostatu. Zároveň se do revize promítly závěry Sčítání bytů, lidí a domů z roku 2021. Změnou, která v Česku ovlivnila data nejvíce, byla úprava výpočtu doporučené životnosti jednotlivých fixních aktiv, která se projevila především v odhadu služeb bydlení. Zde došlo ke dvěma základním změnám. Jednak byl na základě výsledku Sčítání 2021 aktualizován počet a struktura obydlí. Především se ale aktualizovaly životnosti domů a bytů z původních 80 let u bytů a 90 let u rodinných domů na 70 let pro oba druhy obydlí. Změna tohoto parametru měla přímý dopad na navýšení spotřeby fixního kapitálu (odpisy) a na navýšení hodnoty služeb bydlení. Zároveň byl vypracován model pro odhad podílu samostavitelství při výstavbě nového rodinného domu a při jeho rekonstrukci.

Revize obsahovala i zohlednění dalších doporučení Eurostatu, která se týkala například dílčích postupů při stavování bilance práce, zapracování nových datových podkladů do odhadu podlimitního softwaru nebo do odhadů kapitalizace softwaru ve vlastní režii. Došlo rovněž k aktualizaci odhadů spropitného či ke změně zachycení platby za uložení jaderného odpadu. Kvantitativní dopady těchto změn však byly v porovnání se změnou v předpokládané životnosti obydlí nízké.

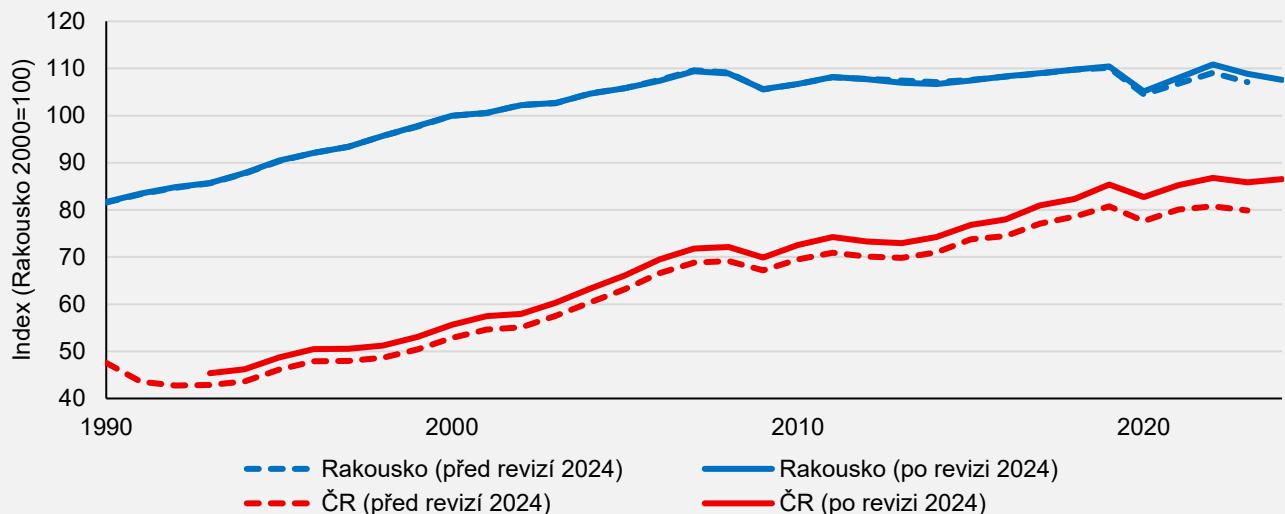
Výše uvedené změny se projevily v poměrně výrazné revizi historických údajů o HDP. Český nominální HDP byl revidován směrem vzhůru až o 3,9 % (rok 2022), což se projevilo mj. v interpretaci poměrových ukazatelů, jako je poměr veřejného dluhu na HDP či deficitů vůči HDP. Došlo rovněž ke změně historických údajů o produktivitě práce v porovnání s Rakouskem dle údajů OECD.²⁵ Jak je zřejmé z grafu B2.1.1, zatímco historické údaje o produktivitě práce za Rakousko jsou v zásadě obdobné, jako tomu bylo před revizí, produktivita práce v ČR je podle

²⁴ Z důvodu lepší mezinárodní srovnatelnosti pracujeme s podílem náhrad pracovníkům, který definujeme analogicky jako náhrady zaměstnancům, ale s tím rozdílem, že zahrnujeme i odhad náhrad podnikatelům (OSVČ), a to ve stejně výši na jednu OSVČ, jaká připadá v průměru na jednoho zaměstnance.

²⁵ Produktivita práce je měřena jako HDP na jednu zaměstnanou osobu, přičemž se počítá v reálném vyjádření podle parity kupní síly (PPP). Určitou komplikací interpretace nových údajů OECD je to, že kromě výše zmíněné revize údajů o HDP došlo také ke změně základního roku, ke kterému se počítají. Zatímco dle starších dat se produktivita práce počítala podle stálých cen z roku 2015, nyní je to podle stálých cen roku 2020.

nových dat Rakousku poměrně výrazně blíže. Uzavřenější výchozí mezera v produktivitě povede při daném tempu jejího uzavírání k pomalejšímu růstu produktivity, než tomu bylo před revizí.

Graf B2.1.1 Podíl HDP na zaměstnanou osobu (index, Rakousko 2000=100)

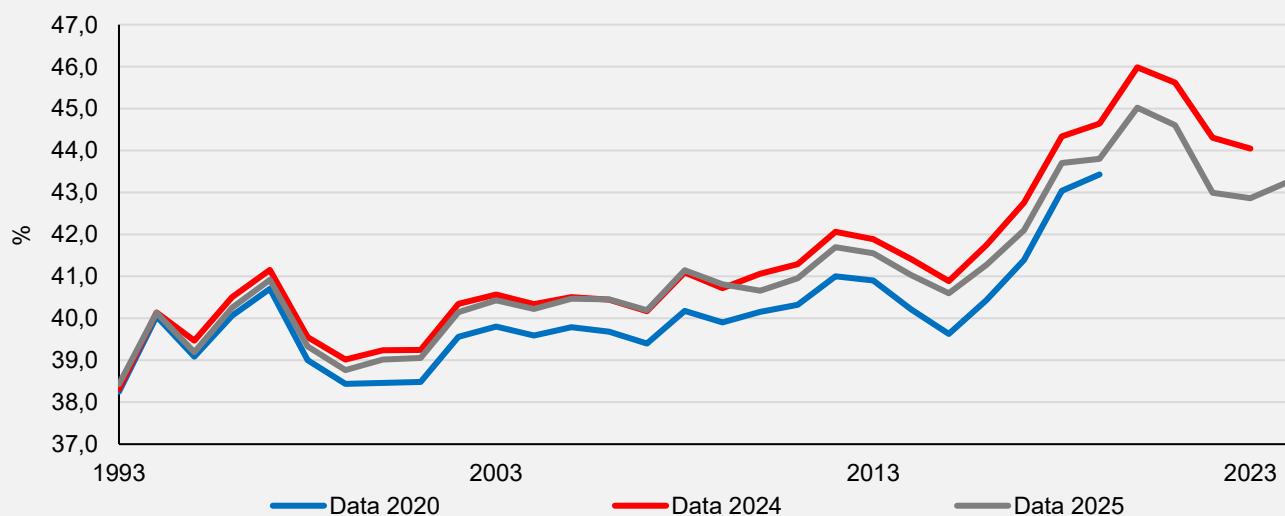

Zdroj: ČSÚ (2025), OECD (2025); výpočty NRR.

Pozn.: index podle HDP na zaměstnanou osobu v USD podle parity kupní síly (PPP), ve stálých cenách (pro staré údaje dle roku 2015, pro nové dle roku 2020).

Revize národních účtů ovlivnila i druhou složku konvergence, konkrétně konvergenci podílu náhrad pracovníkům na HPH k průměru za vybrané evropské země. Jak je zřejmé z grafu B2.1.2 níže, výchozí ukazatel podílu náhrad zaměstnancům na HDP pro ČR byl revidován směrem dolů až o 1,2 p. b. v roce 2023. Vyšší HDP tažený nahoru vyššími službami bydlení se totiž v důchodovém přístupu k HDP promítne do vyššího provozního přebytku (sektoru domácností). Podíl náhrad zaměstnancům na HDP tak logicky poklesl, neboť provozní přebytek narostl. Stojí za zmínku, že v národních účtech došlo k revizi podílu náhrad zaměstnancům již v roce 2021, přičemž tehdy byl tento podíl na HDP naopak revidován poměrně zásadně směrem vzhůru. Zatímco v roce 2021 byla změna podílu dáná téměř výhradně přehodnocením výše náhrad zaměstnancům, v roce 2024 se náhrady zaměstnancům příliš neměnily a pokles podílu lze přisoudit především výše zmíněnému přehodnocení úrovni HDP. Vzhledem k tomu, že se konvergenční cíl pro podíl náhrad pracovníkům na HPH ve vybraných vyspělých zemích významně nezměnil, vedla revize ke zvýšení konvergenční mezery tohoto ukazatele. Opět platí, že vzhledem ke konstantní rychlosti uzavírání této mezery povede její počáteční nárůst k mírně rychlejšímu růstu objemu mezd, než tomu bylo před revizí. Oba konvergenční vlivy (tj. nižší výchozí mezera v produktivitě práce, a naopak vyšší výchozí mezera u podílu náhrad pracovníkům na HPH) tak budou působit proti sobě a z hlediska vývoje mezd se částečně vyruší.

Graf B2.1.2 Podíl náhrad zaměstnancům na HDP

Zdroj: ČSÚ (2025); výpočty NRR.

2.2 Demografická projekce

Projekce demografického vývoje je klíčovým parametrem modelování dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí. Významným způsobem ovlivňuje jak výdajovou stranu veřejných rozpočtů, jako jsou například výdaje na důchody, zdravotnictví, školství či sociální dávky, tak i stranu příjmovou. Projekce demografického vývoje je zároveň jedním ze základních vstupů makroekonomické projekce a mezi generačních účtů. Odvíjí se od ní simulace vývoje počtu pracovníků, který je ovlivněn jak projektovaným počtem obyvatel, tak i věkovou strukturou populace.

Dlouhodobá projekce demografického vývoje se opírá o demografickou projekci ČSÚ publikovanou v listopadu 2023, která je zpracována ve třech variantách – střední, vysoké a nízké.²⁶

Pro základní scénář našich projekcí jsme jako výchozí zvolili střední, tedy nejpravděpodobnější, variantu demografické projekce.

Stejně jako v minulých letech jsme oficiální demografickou projekci ČSÚ aktualizovali o nové údaje. Nejprve jsme nahradili věkovou strukturu obyvatelstva za rok 2025 pozorovanou skutečností k 1. lednu. Následně jsme při předpokládaných mírách plodnosti, úmrtnosti a migrace pro roky

2024–2100 převzatých z projekce ČSÚ z roku 2023²⁷ vygenerovali nový předpokládaný vývoj populace včetně její věkové struktury pro jednotlivé varianty demografické projekce.

Původní demografická projekce ČSÚ vycházela ze skutečnosti, jaká v ČR byla na počátku roku 2023. V průběhu let 2023 až 2024 se ale skutečný vývoj od této projekce odlišoval, čemuž se podrobněji venujeme v tabulce 2.2.1. Nárůst počtu obyvatel brzdila v posledních letech především nižší než projektovaná míra porodnosti, a to hlavně v roce 2024, kdy byl počet narozených dětí a potažmo i míra porodnosti v Českých zemích nejnižší v celé sledované historii (tj. od roku 1785). Důvody nízké porodnosti podrobněji diskutujeme v boxu 2.2. V podkapitole 5.2 pak sestavujeme alternativní scénáře, které ilustrují citlivostní analýzu s ohledem na míru plodnosti. Oproti předpokladům demografické projekce ve směru nižší populace působila i vyšší míra úmrtnosti, ve které doznával lal pandemie COVID-19 z let 2020 a 2021. V porovnání s lety 2020–2022, kdy vyšší úmrtnost dominovala zápornému přirozenému přírůstku populace, ale její relativní vliv v porovnání s nízkou porodností výrazně klesá.

Tabulka 2.2.1 Naplnění demografické projekce ČSÚ v letech 2023 až 2024 (v %)

	2023			2024		
	projekce	skutečnost	rozdíl	projekce	skutečnost	rozdíl
Saldo migrace	9,072	8,703	-0,369	2,240	3,384	1,145
Přirozený přírůstek	-1,507	-1,990	-0,482	-1,741	-2,563	-0,822
<i>Hrubá míra úmrtnosti</i>	10,190	10,369	0,179	10,237	10,307	0,070
<i>Hrubá míra porodnosti</i>	8,682	8,379	-0,303	8,496	7,745	-0,752
HRUBÁ MÍRA CELKOVÉHO PŘÍRŮSTKU	7,565	6,713	-0,852	0,499	0,822	0,323
Úhrnná plodnost	1,500	1,453	-0,047	1,500	1,368	-0,132

Zdroj: ČSÚ (2024); výpočty NRR.

Pozn.: hodnoty v tabulce mohou být zatíženy nepřesností vzhledem k zaokrouhlování.

Změna počtu obyvatel je nicméně v posledních letech dominována saldem migrace, které souvisí výrazně s ozbrojeným konfliktem na Ukrajině a s udělením dočasné ochrany uprchlíkům. V roce 2022 bylo saldo migrace výrazně kladné (zvýšení celkového počtu obyvatel o přibližně 300 tisíc osob). Pro rok 2023 předpokládala demografická projekce ČSÚ pokračování přílivu uprchlíků (celková čistá migrace cca 98 tisíc osob, z toho uprchlíci 63 tisíc osob), od roku 2024 pak předpokládá částečný odliv těchto

uprchlíků v průběhu čtyř let (celkem 209 tisíc uprchlíků za roky 2024–2027; ve stejném období se ale předpokládá „standardní“ čistá migrace 140 tisíc osob). Saldo migrace v roce 2023 bylo oproti předpokladům projekce nižší, naopak v roce 2024 se poměrně výrazně nenaplnil předpoklad o počínajícím odlivu uprchlíků a kladné saldo migrace převážilo záporný přirozený přírůstek populace. Naplnění předpokladů ohledně odlivu uprchlíků v příštích

²⁶ ČSÚ (2023): Projekce obyvatelstva České republiky 2023–2100.

²⁷ V našich projekcích jsme vzhledem k poklesu míry plodnosti v letech 2023 a 2024 výrazně pod úroveň demografické projekce ČSÚ mírně upravili naši projekci míry plodnosti pro nejbližší roky. Ve střední variantě demografické projekce předpokládáme postupný návrat míry plodnosti ze současných 1,37 dítěte na jednu ženu k ČSÚ projektovaným 1,5 dítěte během příštích 5 let. V nízké variantě, kde ČSÚ projektuje postupný pokles míry plodnosti až na 1,25 dítěte na jednu ženu, předpokládáme konstantní míru plodnosti 1,37 až do doby, kdy tato klesající trajektorie dosáhne této hodnoty. K tomu by mělo dojít v roce 2035.

I letECH bude zřejmě nevýraznějším rizikem demografické projekce.

Celkově mezi roky 2022 a 2024 narostla populace ČR o 0,76 %, tedy o 0,05 p. b. méně, než předpokládala původní demografická projekce z roku 2023. I tak je ale populace od konce 2. světové války nejvyšší.

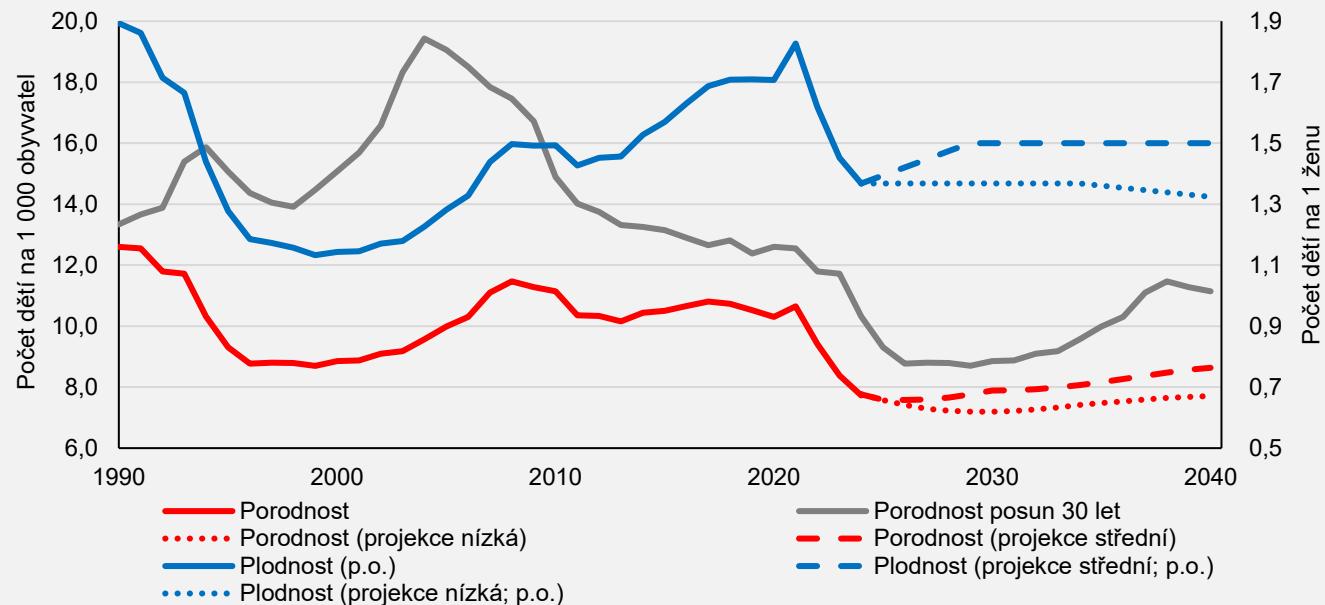
S využitím demografické projekce jsme odhadli růst počtu pracovníků jako počet obyvatel ve věku 21 let a starších snížený o projekci počtu starobních důchodců a počtu osob v invalidním důchodu třetího

stupně. Počty příjemců zmíněných důchodů přitom odhadujeme především podle zákonného důchodového věku.²⁸ V projekci počtu pracovníků předpokládáme stabilní míru ekonomické aktivity pro jednotlivé věkové skupiny i konstantní přirozenou míru nezaměstnanosti. Propojením tempa růstu (resp. poklesu) pracovních sil s projekcí HDP připadajícího na jednoho pracovníka získáváme trajektorii růstu celkového HDP, z něhož odvodíme tempo růstu HDP na obyvatele (viz tabulku 2.3.1).

Box 2.2 Pokles plodnosti a porodnosti v České republice

Jak již bylo uvedeno, počet narozených dětí a míra porodnosti v Českých zemích byly v roce 2024 nejnižší v celé sledované historii (tj. od roku 1785). Jak je zřejmé z grafu B2.2.1, pokles počtu narozených dětí byl důsledkem souběhu dvou faktorů. Jednak od svého lokálního maxima ve výši 1,82 dítěte na ženu z roku 2021 poklesla v roce 2024 míra plodnosti na 1,37.²⁹ Míra plodnosti je přitom stále ještě nad svým historickým minimem z roku 1999 (1,13 dítěte na jednu ženu). Druhým podstatným vlivem je pokles počtu žen v plodném věku, který souvisí se zpozděnými efekty rekordního poklesu plodnosti i porodnosti v 90. letech minulého století. Při zpozdění 30 let, což je průměrný věk matky, je souběh současného poklesu porodnosti s poklesem porodnosti z druhé poloviny 90. let (šedá čára v grafu B2.2.1) jasně patrný. Přitom je zřejmé, že tento efekt bude přetrvávat i v neblížších pěti letech.

Graf B2.2.1 Porodnost a plodnost v letech 1990 až 2040

Zdroj: ČSÚ (2024); výpočty NRR.

Pozn.: p.o. = pravá osa.

Rozložení poklesu počtu narozených dětí mezi poklesy věkově specifických měr plodnosti a mezi poklesem počtu žen v různém věku je uvedeno v grafu B2.2.2. V něm je proveden odpočet mezi rokem 2017, kdy počet živě narozených dosáhl svého posledního lokálního maxima (114,4 tisíc dětí), a rokem 2024, kdy byl naopak počet dětí historicky nejnižší (84,3 tisíc dětí, tedy o 26,3 % méně).³⁰ Z cca 30 tisíc „chybějících“ dětí jich lze 18,9 tisíce

²⁸ Metodologie a projekce počtu příjemců důchodových dávek je podrobněji popsána v podkapitole 3.1.

²⁹ Tzv. úhrnná míra porodnosti určuje počet dětí, které by se narodily každé ženě během celého jejího reprodukčního věku (15–49 let), pokud by se během tohoto období neměnily tzv. specifické míry plodnosti žen podle věku. Je tedy součtem věkově specifických měr plodnosti podle věku v daném roce.

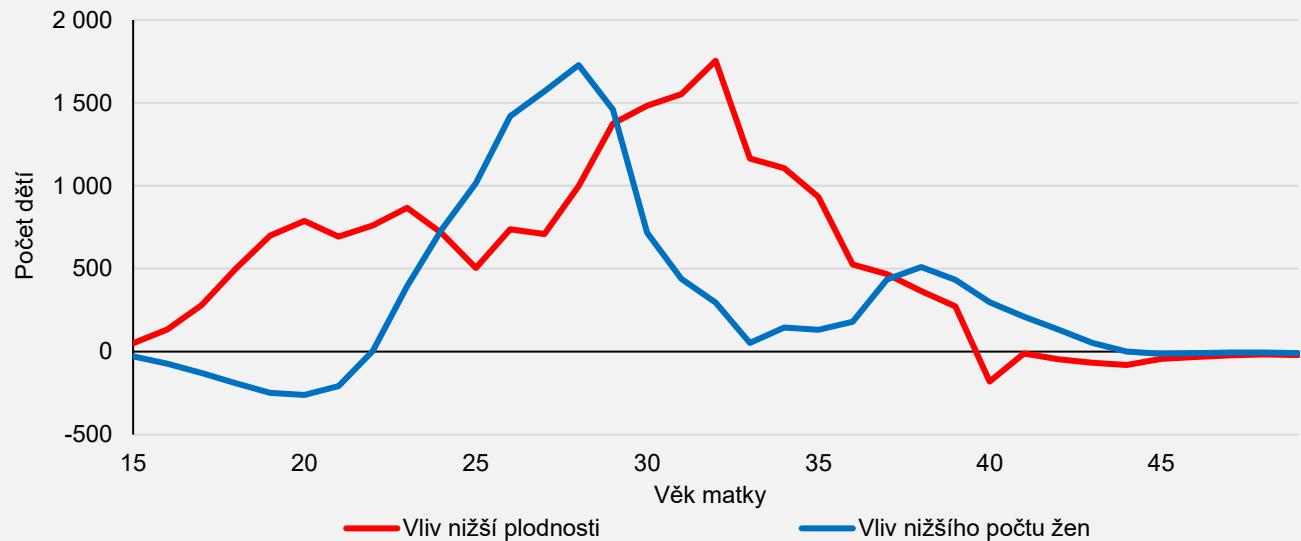
³⁰ V odpočtu využíváme následující rozklad podle věkově specifických měr plodnosti (*f_i*):

$$D_{2017} - D_{2024} = \sum_{i=15}^{49} Z_{i;2017} \cdot f_{i;2017} - \sum_{i=15}^{49} Z_{i;2024} \cdot f_{i;2024} = \sum_{i=15}^{49} [(Z_{i;2017} - Z_{i;2024}) \cdot f_{i;2017} + (f_{i;2017} - f_{i;2024}) \cdot Z_{i;2024}].$$

Tedy pokles počtu narozených dětí mezi roky 2017 a 2024 (*D*) je dán jednak příspěvkem nižšího počtu žen ve věku 15 až 49 let (*Z_i*), jednak poklesem věkově specifických měr plodnosti (*f_i*). Dolní index *i* označuje věk matky.

(tedy 62,8 % poklesu) přisoudit poklesu porodnosti prakticky napříč všemi věkovými kategoriemi matek s výjimkou matek starších 40 let, pro které míry plodnosti mírně rostou. Nejvýrazněji přitom klesá plodnost pro klíčovou věkovou kategorii matek mezi 28–33 lety. Celkem 11,2 tisíce dětí (tedy 37,2 % poklesu počtu živě narozených dětí mezi roky 2017 a 2024) pak lze přisoudit nižšímu počtu potencionálních matek, a tedy již zmíněnému zpožděnému efektu vlny nízké plodnosti z druhé poloviny 90. let minulého století. Tento vliv se tak týká především žen ve věku 25–30 let, ale platí napříč věkovými kategoriemi mezi 21 a 44 lety.

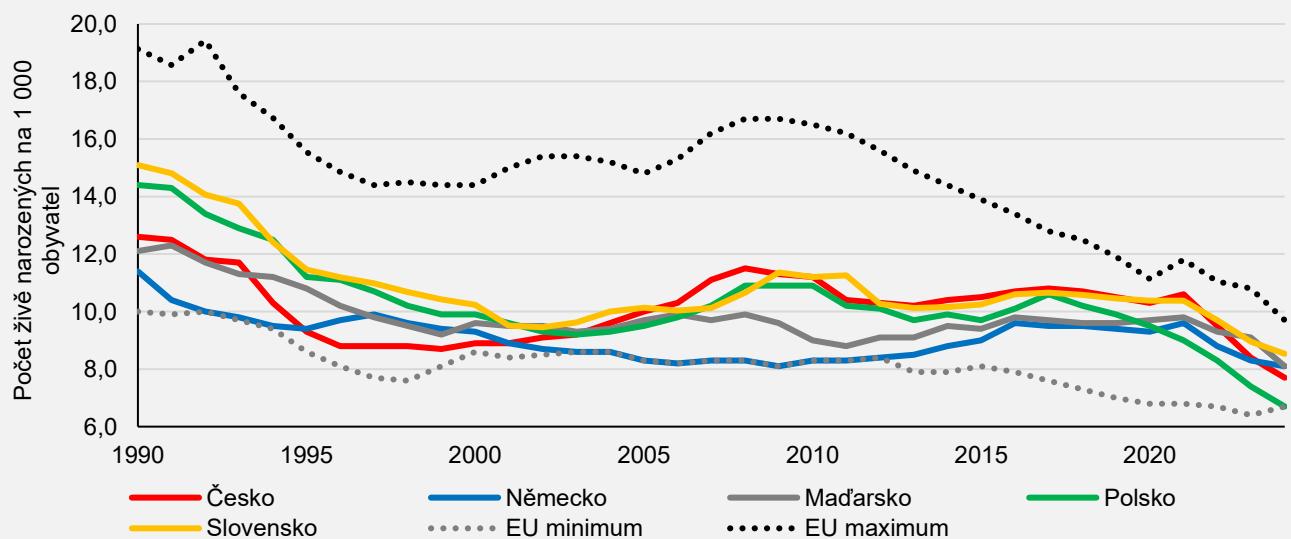
Graf B2.2.2 Odpočet poklesu počtu narozených dětí mezi roky 2017 a 2024 podle věku matky

Zdroj: ČSÚ (2024); výpočty NRR.

Pokles porodnosti v posledních letech lze srovnat i se zeměmi EU (graf B2.2.3). Z tohoto srovnání je zřejmé, že pokles porodnosti v ČR v posledních třech letech odpovídá souběžnému poklesu porodnosti i v jiných sousedních zemích. Razantní byl například pokles porodnosti v Polsku. K poklesu porodnosti přitom dochází v EU v různé intenzitě napříč zeměmi. V rámci EU byla přitom výchozí úroveň plodnosti v ČR v roce 2021 poměrně vysoká, plodnost v ČR byla v tomto roce v rámci EU těsně druhá nejvyšší. Pokles porodnosti v ČR je tak opticky výraznější právě kvůli relativně vysoké výchozí základně.

Graf B2.2.3 Srovnání poklesu porodnosti napříč zeměmi EU

Zdroj: Eurostat (2024); výpočty NRR.

Za poklesem porodnosti, resp. plodnosti kromě výše zmiňovaného zpožděného efektu nízké plodnosti z druhé poloviny 90. let stojí několik faktorů. První může souviset s mezinárodně relativně vysokou mírou plodnosti v době pandemie COVID-19, kdy je možné interpretovat tuto vyšší plodnost tak, že některé z matek předsunuly pořízení dítěte do dřívější doby. Současný pokles plodnosti tak může souviset s tímto „efektem předzásobení“. Míry

plodnosti přitom narostly mezi roky 2017 a 2021 nejvíce pro věkovou kategorii 25–30 let, následný pokles plodnosti mezi roky 2024 a 2021 byl pak nejvýraznější pro věkovou kategorii 28–32 let, což by tomuto efektu napovídalo. Druhým důvodem může být naopak odložení pořízení dítěte do pozdější doby, podobně jako tomu bylo i v 90. letech. Tomuto by napovídalo prodlužování věku matky při narození dítěte. Třetím vysvětlení poklesu plodnosti může být vliv ukrajinské uprchlické migrace. V rámci této vlny byl kromě dětí nejvýraznější příliv žen ve věku 15–49 let, což by mělo vést k nárůstu počtu narozených dětí ukrajinské národnosti. K tomu skutečně došlo a v roce 2024 se v ČR narodilo cca 4,5 tisíce ukrajinských dětí, tedy 5,4 % všech narozených dětí. Podíl narozených ukrajinských dětí přitom narostl z 1,2 % v roce 2021. Protože ale ve stejném období narostl počet ukrajinských žen ve věku 15–49 let mnohem výrazněji (na cca 3,5násobek), míry plodnosti této skupiny žen jsou oproti zbytku populace významně nižší. Pokud by totiž ukrajinské ženy kopírovaly věkově specifické míry plodnosti celkové populace, muselo by se jim v roce 2024 narodit odhadem o 3,5 tisíce dětí více. Dalším faktorem, který může působit ve směru nižší plodnosti v ČR, jsou nepříliš příznivé socioekonomické podmínky pro pořízení dítěte, např. s ohledem na snižující se dostupnost bydlení.

2.3 Reálné mzdy a prvotní rozdělení důchodů

Podstatnou roli v projekcích důchodového systému, školství, zdravotnictví a v dalších oblastech hraje mzdrový vývoj. Vývoj reálných mezd v naší projekci odvozujeme primárně od dlouhodobé projekce produktivity práce, kdy reálné mzdy v projekci rostou minimálně tempem růstu HDP na pracovníka (viz podkapitolu 2.1). K tomuto konvergenčnímu vlivu nicméně k růstu reálných mezd přičítáme vliv růstu podílu náhrad pracovníkům na hrubé přidané hodnotě (HPH).³¹ Tento podíl totiž byl a je v české ekonomice ve srovnání s jinými zeměmi relativně nízký. V naší projekci tak předpokládáme pokračování konvergence podílu náhrad pracovníkům na HPH stejným tempem jako u HDP na pracovníka. To znamená, že rozdíl mezi podílem náhrad pracovníkům na HPH ve vybraných vyspělých zemích a odpovídajícím podílem v ČR se v naší projekci snižuje o 2,4 % ročně.³²

V důsledku zvyšování podílu mezd a platů na HPH rostou v naší projekci reálné mzdy o něco rychleji než produktivita práce. Obdobně roste objem mezd a platů rychleji než objem HDP. To vše na úkor hrubého provozního přebytku (ziskovosti) firem. Rozdělení HPH na mzdrovou a ziskovou složku je přitom mimo jiné důležité pro výši a strukturu

budoucích daňových a pojistných příjmů sektoru veřejných institucí.

Dynamika reálných mezd je ovlivněna rovněž předpokladem o počátečním podílu náhrad pracovníkům na HPH. V letech 2015–2019 docházelo k jeho postupnému nárůstu (cca 3,2 p. b. nárůstu podílu za 4 roky) v roce 2020 pak tento podíl dále poskočil vzhůru o výrazných 1,2 p. b., což byl důsledek pomalé reakce mezd na výrazný pokles ekonomiky. V období vysoké inflace a poklesu reálných mezd v letech 2021 a 2022 podíl náhrad pracovníkům na HPH naopak poklesl (o 2,0 p. b. za dva roky), podíl klesal i v roce 2023 (o cca 0,1 p. b.), následně v roce 2024 o 0,4 p. b. narostl. Vedle tohoto poměrně výrazného vývoje byl výchozí podíl náhrad pracovníkům na HPH ovlivněn také revizí národních účtů, která vedla k přehodnocení směrem dolů (viz box 2.1). V naší projekci považujeme výchozí podíl náhrad pracovníkům na HPH z roku 2024 jako rovnovážný. Celkově tak předpokládáme, že reálné mzdy porostou v průměru o 2,0 % ročně (viz tabulku 2.3.1), což je asi o 0,2 p. b. vyšší tempo než jakým poroste HDP na pracovníka. Rozdíl mezi oběma tempy se ale bude v čase snižovat.

Tabulka 2.3.1 Průměrná roční tempa růstu podle dlouhodobé projekce (v %)

	2025–2035	2036–2045	2046–2055	2056–2065	2066–2075	Celé období
HDP na obyvatele	2,4	1,6	1,4	1,7	1,8	1,8
HDP na pracovníka	2,0	1,9	1,8	1,7	1,7	1,8
HDP celkem	2,2	1,6	1,3	1,5	1,6	1,6
Průměrná reálná mzda	2,5	2,1	1,9	1,8	1,8	2,0

Zdroj: ČSÚ (2025), OECD (2025); výpočty NRR.

³¹ Připomeňme, že z důvodů lepší mezinárodní srovnatelnosti pracujeme s podílem náhrad pracovníkům, který definujeme analogicky jako náhrady zaměstnancům, ale s tím rozdílem, že zahrnujeme i odhad náhrad podnikatelům (OSVČ), a to ve stejně výši na jednu OSVČ, jaká připadá v průměru na jednoho zaměstnance.

³² Vybrané vyspělé země zde jsou: Rakousko, Německo, Švédsko, Dánsko, Belgie, Nizozemsko, Finsko. Pro detaily viz podkladovou studii ÚNRR (2019): Dlouhodobá makroekonomická projekce ČR.

Naší projekci růstu HDP, resp. HDP na obyvatele, ovlivňuje kromě předpokladů o makroekonomicke konvergenci také demografický vývoj a změny v oblasti důchodového věku. Při dané populaci vede vyšší počet důchodců k nižší praceschopné populaci. To pak znamená při dané produktivitě nižší HDP. Projektovaný počet důchodců je pro nadcházejících 5 let zhruba stabilní nebo dokonce mírně klesá. Od roku 2030 ale rychle roste (viz také podkapitolu 3.1). Dynamiku HDP ovlivňují i změny demografické projekce, kde především vyšší migrace vede k vyšší pracovní populaci a k vyššímu HDP. Naopak nízká míra plodnosti pracovní populaci snižuje, ve srovnání s migrací ale k tomuto vlivu dochází až se zpožděním cca 20 let. Ve srovnání s předpoklady loňské projekce tak bude celkové

HDP kolem roku 2045 zhruba o 5,5 % vyšší než v loňské projekci, na konci projekčního horizontu (2075) bude celková úroveň HDP oproti loňsku vyšší o 5,1 %. Ve vyšším HDP se promítá především vyšší výchozí HDP vzhledem k poslední historické revizi národních účtů, ale také nižší počet projektovaného počtu důchodců (a tedy vyšší počet pracovníků) vzhledem k předpokládanému prodlužování důchodového věku.

Součástí projekce je také předpoklad o míře inflace, přičemž uvažujeme růst spotřebitelských cen shodný s tempem růstu deflátoru HDP, a to ve výši 2 % ročně. Takové tempo růstu cenové hladiny je v souladu s inflačním cílem ČNB.

3 Výdaje a příjmy v dlouhodobé projekci

V této kapitole je prezentována projekce výdajů a příjmů sektoru veřejných institucí, která vychází z makroekonomické a demografické projekce z předchozí kapitoly. Projekce výdajů a příjmů sektoru veřejných institucí je kalkulována za předpokladu neměnného nastavení příjmových a výdajových politik. Projekce tedy nejsou prognózou v tom smyslu, že bychom se domnívali, že uvedené simulace příjmů a výdajů jsou nejpravděpodobnějšími předpověďmi skutečného vývoje. Výsledky téhoto projekcí je nutné tímto způsobem interpretovat – všechny jsou podmíněny stávajícím nastavením politik a jsou koncipovány jako odpovědi na otázku, co by bylo, kdyby se současné nastavení příjmových a výdajových politik nezměnilo.

V základním scénáři projekce jsou promítnuta úsporná opatření vlády z předchozích let (tzv. „konsolidační balíček“), která se dotkla jak příjmové, tak výdajové strany veřejných rozpočtu, stejně tak jako schválené změny v nastavení důchodového systému („důchodová reforma“). V rámci projekce

3.1 Důchodový systém

Důchodový systém zahrnuje starobní, invalidní a pozůstalostní (vdovské, vdovecké a sirotčí) důchody. Systém řídí a spravuje Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) s výjimkou důchodů ozbrojených složek, pro které systém spravují příslušná ministerstva (resorty vnitra, obrany a spravedlnosti). Podmínky výplaty důchodů pro ozbrojené složky se však v zásadě shodují s těmi pro pojištěnce příslušející pod ČSSZ, proto s celým důchodovým systémem pracujeme při projekci jako s jednolitým celkem.³³

Důchodový systém jako celek byl v předchozích letech výrazně ovlivněn nárůstem cen a několika vlnami řádných i mimořádných valorizací důchodů, stejně jako změnami legislativy (především zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, „zákon o důchodovém pojištění“³⁴), které v poslední době povětšinou směřují ve směru vyšší udržitelnosti důchodového systému.

důchodového systému jsou zahrnutы jak ty části důchodové reformy, které byly promítnuty do základního scénáře již v loňském roce (tj. úpravy předčasných důchodů a změny v mechanismu valorizací), tak i její části, které byly schváleny až ke konci roku 2024 (zejména změny důchodového věku), a které byly v loňské zprávě součástí alternativních scénářů.

Některé příjmy a výdaje jsou přímo dotčeny demografickým vývojem, jiné jsou ovlivněny dlouhodobým růstem české ekonomiky a její konvergencí k úrovni vyspělých zemí, jak s ohledem na HDP na obyvatele, tak produktivity práce a reálných mezd. Demografické a konvergenční vlivy se prolínají. Nicméně v souhrnu je možné uvést, že demografické vlivy převažují v oblasti důchodového systému, školství, zdravotnictví, sociálních dávek a dlouhodobé péče, zatímco konvergenční efekty mají větší váhu v případě výdajů na veřejné investice, na platy státních zaměstnanců či v případě výnosů vybraných daní a pojistného.

Z téhoto legislativních změn byly některé schváleny již v roce 2023,³⁵ další pak byly schváleny v roce 2024.³⁶ Hlavní součástí „velké důchodové reformy“ je především úprava nastavení hranice pro odchod do starobního důchodu po roce 2030 nad dosavadní maximální úroveň 65 let, dále pak opatření směřující ke zpomalení růstu nově přiznávaných důchodů (snížování úrovně zápočtu příjmů do první redukční hranice ze současných 100 % na 90 % a snížení procenta za rok pojištění ze stávajících 1,5 % na 1,45 %).

V projekci výdajové strany důchodového systému budeme vždy nejprve modelovat počet příjemců jednotlivých typů důchodů a následně i výši téhoto důchodů. Příjmová strana systému je navázána přímo na naši makroekonomickou projekci. Pojistné na důchodové pojištění je svojí podstatou zdaněním příjmů výrobního faktoru práce.

³³ Existují určité rozdíly ve výpočtu důchodů ozbrojených složek, týkající se například vyměřené výše důchodu v případě, že nový důchodce pobíral výsluhy vyšší, než je výše nově vyměřeného důchodu (důchod je pak nastaven ve výši téhoto výsluh). Mezi důchody ozbrojených složek je také zřejmě vyšší procento mužů. V této Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti tyto rozdíly neuvažujeme a předpokládáme, že výdaje na důchody ozbrojených složek budou tvořit v průměru 2,42 % výdajů na důchody vyplácených ČSSZ, což odpovídá průměru za posledních patnáct let.

³⁴ Tento zákon se dotýká především tzv. I. pilíře důchodového systému. Kromě toho byl zákonem č. 462/2023 Sb. upraven i III. pilíř (měnící zákon č. 427/2011 Sb. o doplňkovém penzijním spoření, ve znění pozdějších předpisů).

³⁵ Tzv. „malá důchodová reforma“ tedy zákon č. 270/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, s účinností od 1. října 2023. Součástí této změny byly především změny v mechanismu valorizace důchodů (zejména valorizace jednou třetinou růstu reálné mzdy místo dosavadní poloviny) a omezení předčasných důchodů.

³⁶ Tzv. „velká důchodová reforma“ tedy zákon č. 417/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, s navrhovanou účinností většiny úprav od 1. ledna 2025. Podrobněji viz box 3.1 v této kapitole, resp. studie ÚNRR (2025): Dopady důchodové reformy na stabilitu a udržitelnost veřejných financí v dlouhém horizontu.

3.1.1 Starobní důchody

Kvantitativně nejdůležitější složkou důchodového systému jsou důchody starobní. Ty v současnosti pobírá přibližně 2,35 milionu osob.³⁷ Počet starobních důchodců v posledních pěti letech klesal (od konce roku 2019 do konce prvního čtvrtletí 2025 o 63,1 tisíce osob, tedy o cca 2,6 %). V letech 2020 a 2021 to bylo především kvůli zvýšené úmrtnosti starších obyvatel způsobené pandemii COVID-19. V letech 2023 a 2024 pak poklesl příliv nově přiznávaných důchodů na přibližně 40 % dlouhodobého průměru, dílem kvůli pokračujícímu prodlužování zákonného důchodového věku a demografickým vlivům (generace narozené v letech 1960 až 1965 jsou relativně méně početné v porovnání s bezprostředně staršími i mladšími generacemi), dílem kvůli vyčerpání vlivu zvýšeného čerpání předčasných důchodů v reakci na mimořádné valorizace důchodů z roku 2022.³⁸

Počet starobních důchodců bude i do budoucna dominantně ovlivňován demografickým vývojem a změnami v zákonného věku odchodu do starobního důchodu. Prodlužování důchodového věku podle dosavadní legislativy (zákon o důchodovém pojištění) bude pokračovat až do roku 2030, kdy by měl činit důchodový věk mužů i většiny žen 65 let (pro ročník narození 1965). Následně bude důchodový věk narůstat každý rok v souladu s důchodovou reformou o jeden měsíc počínaje ročníkem narození 1966.³⁹ Důchodový věk bude takto narůstat až do ročníku narození 1989, pro který bude důchodový věk činit 67 let. Na 67 letech by pak měl být důchodový věk zastropován i pro mladší generace. Tento statutární věk pak vstupuje i do základního scénáře naší projekce.

V odhadu výdajů důchodového systému nejprve odhadujeme budoucí počet příjemců starobních důchodů. V tomto odhadu vycházíme z demografické projekce a statutárního věku odchodu do důchodu, bereme ale v potaz také možnost odchodu do předčasného důchodu nebo naopak možnost přesluhovat a vylepšit si tak výši starobního důchodu.

Z těchto důvodů využíváme pro projekci počtu starobních důchodců tzv. „míry důchodovosti“, tedy

podíly počtu starobních důchodců na celkovém počtu osob určitého věku. V jejich projekci zohledňujeme i to, že počet příjemců starobních důchodů vyzkouší interakci s důchody invalidními, přičemž výplata obou těchto důchodů se vzájemně vylučuje. Z těchto důvodů pracujeme v projekci s důchodovostmi, které se nevztahují k celé populaci daného věku, ale pouze k té části populace, která není poživateli invalidního důchodu (k projekci počtu invalidních důchodců viz podkapitolu 3.1.2). Míry důchodovosti konstruujeme na základě časové vzdálenosti od zákonného důchodového věku. Ten je v České republice hlavním determinantem rozhodování seniorů o okamžiku jejich odchodu do starobního důchodu. Míry důchodovosti použité v projekci počtu starobních důchodců jsme odvodili odděleně pro muže a ženy jako průměr empirických měr důchodovosti podle skutečnosti.⁴⁰

V základním scénáři projekce je pro nejbližších 5 let celkový počet důchodců stabilní zhruba na současné hodnotě (viz graf 3.1.1). Zatímco počet žen důchodkyně bude mírně klesat (mezi roky 2025 a 2030 o 2,7 %) především kvůli prodlužovaní jejich důchodového věku, počet mužů důchodců naroste (ve stejném období o 4 %). Po roce 2030 bude docházet k postupnému odchodu do důchodu populačně silných ročníků narozených v sedmdesátých letech minulého století. I přes prodlužování důchodového věku nad 65 let v rámci důchodové reformy, který bude růst počtu důchodců významně tlumit, se tento demografický vývoj projeví ve vytrvalém nárůstu počtu starobních důchodců. Ten bude kulminovat kolem roku 2053, kdy by mělo být starobních důchodců přibližně 2,7 milionu, tj. zhruba o 15,2 % více než dnes.

Kromě změny v počtu důchodců dojde i ke změně struktury z hlediska pohlaví – srovnávání statutárních věků odchodu do důchodu pro muže a ženy provede ke zvýšení podílu mužů na celkovém počtu starobních důchodců ze současných 40,9 % na 45,4 % v roce 2075. Zvyšování podílu mužů na celkovém počtu důchodců bude rovněž reflektovat přibližující se naději dožití mužů a žen.

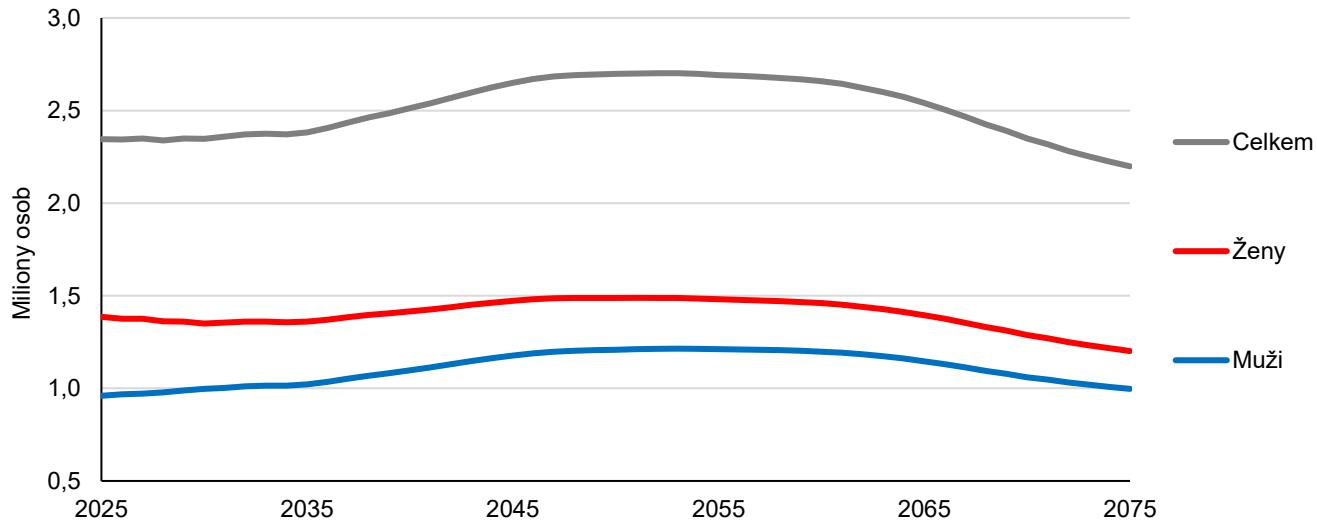
³⁷ Údaj dle ČSSZ, tedy bez důchodců ozbrojených složek.

³⁸ Ke konci roku 2022 se zvýšila motivace požádat o předčasný důchod, neboť všechny důchody přiznané v roce 2022 jsou automaticky valorizovány podle všech mimořádných valorizací provedených v roce 2022. Došlo tak kvůli prudkému nárůstu žádostí o odchod do předčasného důchodu k nárůstu celkového počtu žádostí o vyměření důchodu z obvyklých ročníků cca 100 tisíc až k 180 tisícům. Výrazná část těchto důchodů byla nicméně pouze vyměřena, tyto osoby i dále pracovaly a pouze si „zmrazily“ svou budoucí výši důchodů na vyšší úrovni. Vlna žádostí o vyměření předčasného důchodu z konce roku 2022 tak odhady počtu a výše vyplácených důchodů v příštích letech dosti komplikuje.

³⁹ Popis reformy a jejich dopadů viz box 3.1 a také studie ÚNRR (2025): Dopady důchodové reformy na stabilitu a udržitelnost veřejných financí v dlouhém horizontu.

⁴⁰ Míry důchodovosti pro ženy jsme uvažovali agregovaně pouze jednu, přičemž za modelovou situaci jsme považovali ženu se dvěma dětmi. Projektované míry důchodovosti nastavujeme podle jejich průměru za roky 2013–2023. Pro detailnější popis a diskusi měr důchodovosti a jejich modifikací v důsledku různého tempa zvyšování důchodového věku viz podkladovou studii ÚNRR (2019): Projekce důchodového systému.

Graf 3.1.1 Projekce počtu starobních důchodců (střední varianta demografické projekce)

Zdroj: ČSÚ (2025), ČSSZ (2025); výpočty NRR.

V projekci výdajů na starobní důchody byla dále odhadnuta výše průměrného starobního důchodu. Ta je ovlivněna jednak výchozí výší již existujících důchodů přiznaných v různě vzdálené minulosti. Výše těchto důchodů je pak podmíněna také historií jejich valorizací (rádných i mimořádných). Druhou složkou průměrného starobního důchodu je výše a počet nově přiznaných důchodů. Průměrný důchod je pak váženým průměrem obou těchto typů důchodů. Obvykle jsou nově přiznané důchody oproti důchodům přiznaným v minulosti vyšší, neboť jsou navázány na nominální mzdy v roce přiznání. Starší důchody jsou valorizovány plně v návaznosti na míru inflace a pouze z části na růst reálných mezd. Platí tedy, že hodnota starších důchodů vztažená k průměrné mzdě do budoucna od doby přiznání důchodu postupně klesá.⁴¹ Změna průměrného důchodu pak odráží vývoj stávajících důchodů, počet a výši nově přiznaných důchodů a konečně i počet a výši zaniklých důchodů (zaniklé důchody jsou obvykle oproti průměrnému důchodu nižší). Pokud roste podíl nově přiznaných důchodů, celkový náhradový poměr má tendenci narůstat.

Výše nově přiznaných důchodů je tvořena jednak tzv. základní výměrou, která je na úrovni 10 % průměrné nominální mzdy v daném roce a která je pro

všechny důchodce stejná. Druhou složkou důchodu je takzvaná procentní výměra, která je odvozena od minulých výdělků pojistěnce indexovaných podle minulého vývoje průměrné mzdy a podle počtu let placení pojistného (včetně tzv. náhradních dob).⁴² Výpočet dále obsahuje dvě redukční hranice, které představují prvek redistribuce a tlumí rozdíly v nově vyměřených důchodech.⁴³

Výši nově přiznaných důchodů simulujeme v poměru k průměrné mzدě. Jako výchozí úroveň (rok 2025) nově přiznaných důchodů pro naši projekci jsme využili poslední známou skutečnost, podle které činila výše nových důchodů 45,5 % průměrné hrubé mzdy pro muže a 40,6 % pro ženy.⁴⁴ Nižší nově vyměřené důchody žen jsou dány jednak jejich v průměru nižšími mzdami, jednak jejich stále ještě nižším statutárním věkem odchodu do důchodu, a tedy kratší dobou pojistění. Po sjednocení statutárních věků odchodu do důchodu pro muže i ženy (tj. po roce 2030) se ženám prodlouží doba pojistění, a klesne tak rozdíl mezi výši nově přiznaných důchodů mužů a žen.

Po roce 2025 pak náhradový poměr z nových důchodů navazujeme na odhad doby pojistění.⁴⁵ Do roku 2030 bude doba pojistění narůstat v souvislosti s prodlužováním důchodového věku u žen rychleji než u mužů, po roce 2030 a po srovnání

⁴¹ Pokud reálné mzdy rostou, starší důchody se zvyšují pomaleji, než je růst nominálních mezd. S rostoucím věkem (resp. s dobou od přiznání starobního důchodu) tak poměr důchodu a mzdy klesá. Výjimkou je jednorázové zvýšení důchodů při dosažení určitého věku (dle ustanovení § 67a odst. 1 zákona o důchodovém pojistění zvýšení důchodu o 1 000 Kč při dosažení 85 let, o 2 000 Kč při dosažení 100 let).

⁴² Minimální výše procentní výměry podle § 33 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. bude od roku 2026 činit rovněž nejméně 10 % průměrné nominální mzdy. Dosavadní minimální výše procentní výměry činila 770 Kč měsíčně. Minimální výše důchodu tak bude činit 20 % mzdy, naroste tedy zhruba o 3 890 Kč (tj. 71,6 % při použití základní výměry pro rok 2025).

⁴³ Pro podrobnější popis viz podkladovou studii ÚNRR (2019): Projekce důchodového systému.

⁴⁴ Používáme průměr poměru nových důchodů k průměrné měsíční mzdě za poslední tři roky, tedy za 2022–2024. Dlužno podotknout, že vlna žádostí o vyměření předčasného důchodu z konce roku 2022 časovou řadu náhradových poměrů z nově přiznaných důchodů výrazně rozkomíhalá (skokový nárůst 2022, pokles 2023 a korekce 2024), což činí z těchto výchozích náhradových poměrů významný prvek nejistoty.

⁴⁵ Podrobněji viz box 5.1 v podkapitole 5.3 loňské Zprávy o dlouhodobé udržitelnosti, a také podkladová studie ÚNRR (2022): Odhad náhradového poměru dávek důchodového pojistění.

důchodových věků mužů a žen poroste doba pojištění oběma stejně a pomaleji. Vliv prodlužování důchodového věku do doby pojištění přestane vzhledem k jeho zastropování na 67 letech působit v roce 2056. Již předtím ale bude doba pojištění snižována kvůli postupnému omezování započtení doby studia jako náhradní doby mezi roky 2045 až 2055.

Náhradový poměr z nově přiznaných důchodů bude kromě projektované doby pojištění ovlivňovat také další opatření důchodové reformy, kterou je změna parametrů výpočtu nově přiznávaných důchodů. Od roku 2026 bude docházet k postupnému snižování zápočtu příjmů do první redukční hranice ze současných 100 % na 90 % a snižování přiznané procentní výměry starobního důchodu za každý rok pojištění ze stávajících 1,5 % na 1,45 %. K obojímu by mělo docházet postupně mezi roky 2026 a 2035. Tato úprava poměrně zásadním způsobem snižuje odhadované náhradové poměry z nově přiznaných důchodů v tomto období.

U mužů i u žen tak projektujeme pokles poměru nově přiznaných důchodů k průměrné mzdě víceméně po celém predikčním horizontu. U mužů bude tento poměr klesat k hodnotě 41 %, u žen pak k 38,5 % průměrné mzdy na konci projekčního horizontu (tj. v roce 2075). Rozdíl mezi výší nově přiznávaných důchodů mužů a žen tak bude přetrvávat i po roce 2030 a po srovnání důchodových věků kvůli jejich rozdílné výši mezd.

Pro výpočet celkového průměrného důchodu je nutné modelovat také vývoj důchodů přiznaných v minulosti. V letech 2022 a 2023 poměr těchto důchodů k mzdě poměrně výrazně narostl vzhledem k vlnám rádných i mimo rádných valorizací v tomto období (v červnu 2022, září 2022 a červnu 2023) a souběžným výrazným poklesem reálných mezd. Celkově se průměrný důchod mezi prosincem 2021 a lednem 2024 v důsledku valorizací zvýšil o 5 208 Kč, tedy zhruba o třetinu, a celkový náhradový poměr vzrostl z 40,2 % na konci roku 2021 na 46,9 % v roce 2023. V roce 2024 došlo k obnovení růstu reálných mezd a celkový náhradový poměr poklesl na 45 %, tento pokles pak bude pokračovat i v následujících letech (v roce 2025 na 43 % a v roce 2026 na 41,6 %).

⁴⁶ Dle růstu reálné mzdy se důchody valorizují pouze v rádném termínu a se zpožděním. Naposledy se tak podle reálné mzdy valorizovalo v lednu 2023 na základě růstu reálné mzdy z roku 2021. Vzhledem k tomu, že reálné mzdy v letech 2022 a 2023 poklesly, dojde k další valorizaci důchodů podle růstu reálných mezd až tehdy, když reálné mzdy překročí svoji úroveň z roku 2021. K tomu by podle odhadů založených na makroekonomické predikci MF ČR (srpen, 2025) mělo dojít v roce 2027, valorizace podle reálných mezd tak započne v lednu 2029.

⁴⁷ V období 2008 až 2024 byl meziroční růst indexu cen životních nákladů důchodců oproti růstu standardního indexu spotřebitelských cen v průměru o zhruba 0,4 p. b. vyšší. Rozdíl mezi meziročními růsty obou indexů byl vyšší v období relativně vysokých růstů cen, když se zde projevovala vyšší váha potravin, cen energií a zdravotních potřeb v indexu životních nákladů důchodců.

⁴⁸ Změna parametrů výpočtu výchovného je další součástí důchodové reformy. Tyto změny se nijak nedotýkají již přiznaného výchovného v letech 2023 a 2024, dojde ale ke změně určení výchovného pro nově přiznané důchody po roce 2026. Výpočet výchovného podle dosavadního nastavení zůstane pro třetí a další děti v rodině. Péče o první a druhé dítě by měla být nově místo výchovného oceněna ve formě tzv. „fiktivních vyměřovacích základů“, které budou odvozeny od všeobecného vyměřovacího základu („průměrné mzdy“). Zvláště pro ženy s nižšími příjmy bude fiktivní vyměřovací základ znamenat vyšší nově přiznaný důchod, nicméně nárůst tohoto důchodu bude oproti 500 Kč (tj. oproti výchovnému dle dosavadní úpravy) nižší.

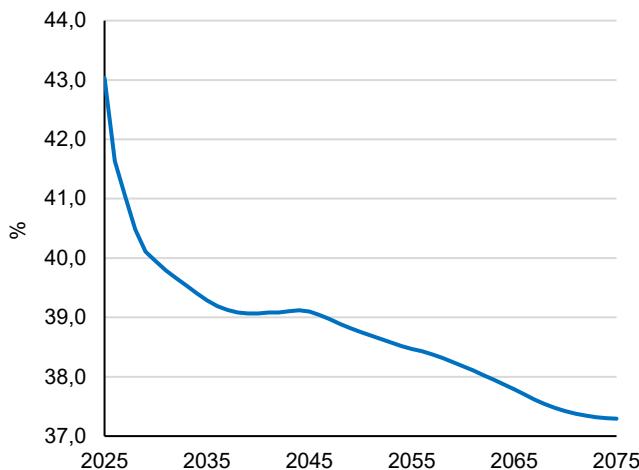
V naší projekci předpokládáme dodržování valorizačního schématu i v budoucnu. V souladu s ustanovením § 67 zákona o důchodovém pojištění, tak předpokládáme valorizaci existujících důchodů o třetinu růstu reálné mzdy⁴⁶ a o celou míru inflace. Za míru inflace se přitom uvažuje index životních nákladů domácností důchodců. V naší projekci předpokládáme růst indexu životních nákladů důchodců o 0,3 p. b. vyšší oproti míře inflace podle indexu spotřebitelských cen.⁴⁷ Ten v dlouhém horizontu poroste podle 2% inflačního cíle ČNB.

Vývoj výše průměrného starobního důchodu ovlivní i další změny v nastavení důchodového systému, jako je například zavedení tzv. „výchovného“ (od 1. ledna 2023 zvýšení starobního důchodu za jedno vychované dítě o částku 500 Kč měsíčně) a jeho částečné nahrazení tzv. fiktivním vyměřovacím základem.⁴⁸

Propojení všech těchto předpokladů s demografickou projekcí implikuje trajektorii vývoje průměrného důchodu. Po výrazném nárůstu z let 2022 a 2023 dojde k poměrně rychlému poklesu poměru průměrného důchodu k průměrné mzdě na 39,1 % kolem roku 2038 (graf 3.1.2). Bude se zde projevovat „vypnutí“ valorizace důchodů podle reálných mezd do roku 2029, nižší valorizace důchodů po tomto datu (třetinou růstu reálné mzdy místo poloviny) a poklesu náhradového poměru z nově přiznávaných důchodů. Pokles náhradového poměru se pak v souvislosti se zvýšením počtu nových důchodců s vyšším důchodem zastaví a bude do roku 2045 zhruba stabilní, aby následně klesal pod 37,3 % na konci projekčního horizontu.

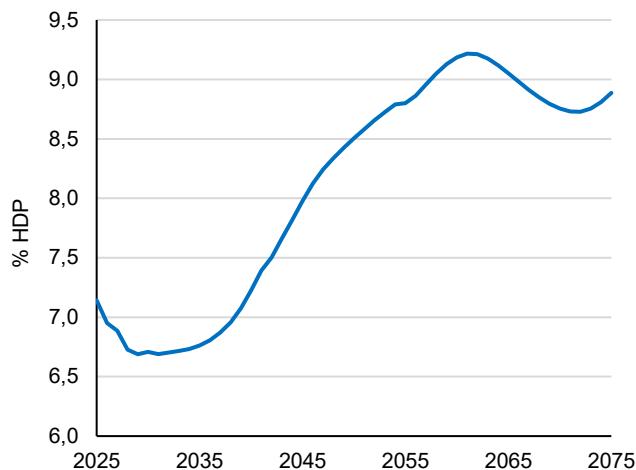
Z počtu starobních důchodců a vývoje poměru výše důchodů k průměrné mzdě lze odvodit trajektorii vývoje výdajů na starobní důchody vyjádřených jako podíl na HDP. Výdaje kulminují kolem roku 2060 na úrovni 9,0 % HDP (viz graf 3.1.3). Nárůst výdajů oproti současnosti je tažen především růstem počtu důchodců. V porovnání s odhadovanou výší výdajů na starobní důchody z předchozí Zprávy o dlouhodobé udržitelnosti je maximální podíl výdajů na HDP poměrně výrazně nižší. Je tomu především díky dopadům důchodové reformy. Vliv jednotlivých částí důchodové reformy popisujeme v boxu 3.1 níže.

Graf 3.1.2 Poměr průměrného starobního důchodu a průměrné mzdy (v %)

Zdroj: ČSÚ (2025), ČSSZ (2025); výpočty NRR.

Graf 3.1.3 Podíl výdajů na starobní důchody na HDP (v %)

Zdroj: ČSÚ (2025), ČSSZ (2025); výpočty NRR.

Box 3.1 Důchodová reforma

Projekce důchodového systému v letošní Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti byla výrazným způsobem ovlivněna provedenou důchodovou reformou z roku 2023 (zákon č. 270/2023 Sb.) i 2024 (zákon č. 417/2024 Sb.), kterými se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. V tomto boxu uvádíme stručný přehled hlavních částí důchodové reformy⁴⁹ a také odpočet dopadů jejich jednotlivých lalin.

Hlavní součástí důchodové reformy je především úprava nastavení hranice pro odchod do starobního důchodu nad dosavadní maximální úroveň 65 let po roce 2030. V porovnání s vládním návrhem, i v porovnání s dosavadní legislativou, došlo ke zrušení navázání důchodového věku na dobu dožití, resp. pravděpodobnosti úmrtí. Důchodový věk se pro generace narozené po roce 1965 bude zvyšovat nad 65 let vždy automaticky o jeden měsíc za každý pozdější rok narození. Zároveň došlo k „zastropování“ důchodového věku na 67 letech pro všechny generace narozené po roce 1989. Jak je zřejmé z grafu B3.1.1, vliv vyššího důchodového věku se začne projevovat až od roku 2031, v delším období bude ale zlepšovat saldo ze všech lalin nejvízazněji (v roce 2060 kolem cca 1,4 % HDP), na konci projekčního horizontu v roce 2075 až o 2,1 % HDP (rozdíl mezi modrou a šedou čárou v grafu B3.1.1).

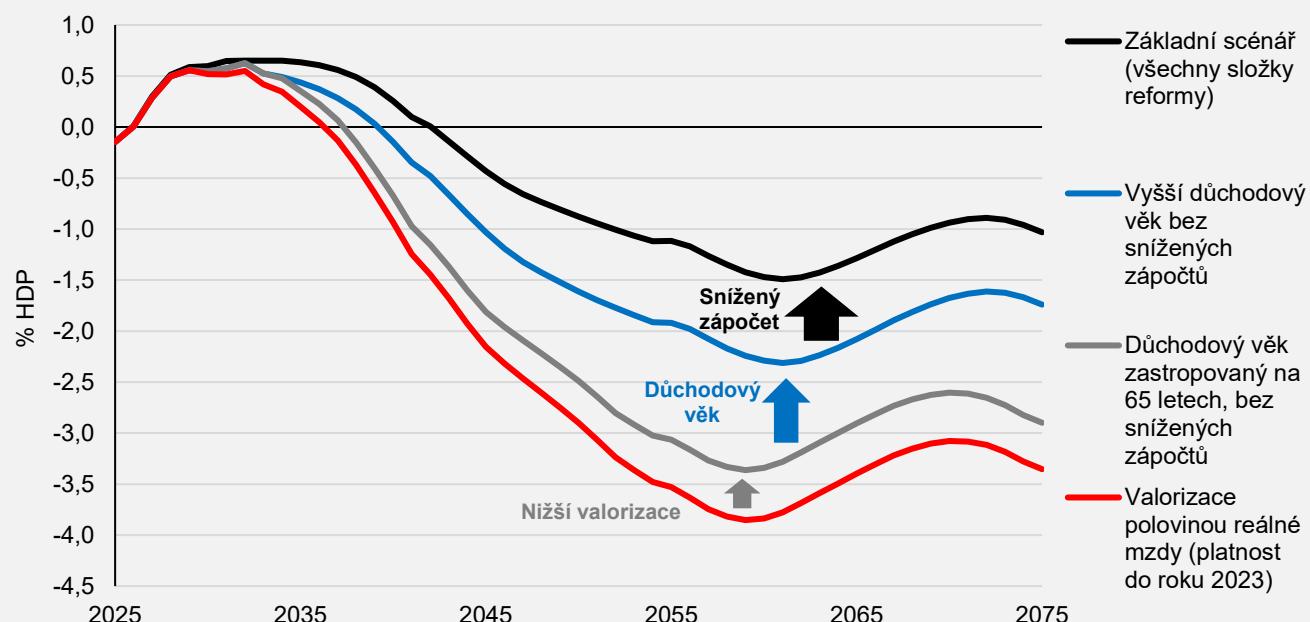
Další zásadní změnou v rámci důchodové reformy je také omezení započítávání příjmů při výpočtu nově přiznánných důchodů. Počínaje rokem 2026 se bude při určování vyměrovacího základu postupně snižovat zápočet příjmů do první redukční hranice (tj. 26 % mzdy) ze 100 % z osobního vyměrovacího základu v roce 2026 na 90 % od roku 2035. Bude se také snižovat započtená procentní výměra za každý rok pojištění (pokles z 1,5 % na 1,45 % výpočtového základu). Obě změny jsou efektivní již od roku 2026, nicméně začnou nabíhat až postupně do roku 2035. Zároveň se tyto změny týkají pouze nově přiznaných důchodů a důchody přiznané v minulosti nijak neovlivní. Vzhledem k tomuto tak budou dopady těchto změn zpočátku poměrně slabé. Maximální dopad snížených zápočtů se projeví opět kolem roku 2060 a bude činit cca 0,8 % HDP (viz porovnání modré a černé čáry v grafu B3.1.1).

Zhruba od roku 2029 pak bude působit vliv snížené valorizace existujících důchodů třetinou místo dosavadní poloviny růstu reálné mzdy. Změna valorizačního mechanizmu byla sice schválena již v roce 2023 a je účinná již od počátku roku 2024, valorizace podle růstu reálné mzdy se ale spustí až v okamžiku, kdy reálné mzdy, které v průběhu let 2022 a 2023 výrazně poklesly, překročí svoji úroveň z roku 2021. K tomu by podle odhadů mělo dojít v roce 2027, valorizace podle reálných mezd pak vzhledem ke zpožděním započne v lednu 2029. Od tohoto roku pak bude vliv nižší valorizace nabíhat poměrně rychle (srovnej šedou a červenou řadu v grafu B3.1.1) vzhledem k tomu, že se dotýká všech přiznaných důchodů. Maximální dopad nižší valorizace projektujeme po roce 2060 na cca 0,5 % HDP.⁵⁰

⁴⁹ Podrobněji viz také informační studie ÚNRR (2025): Dopady důchodové reformy na stabilitu a udržitelnost veřejných financí v dlouhém horizontu

⁵⁰ Relativní vliv jednotlivých částí důchodové reformy závisí i na pořadí, v jakém jsou napočítávány. Vzhledem k historii schvalování jednotlivých částí jsme v grafu B3.1.1 započetli postupně nejprve vliv změny valorizačního vzorce, pak vliv důchodového věku, a nakonec vliv

Graf B3.1.1 Salda důchodového systému dle různých částí důchodové reformy

Zdroj: ČSÚ (2025), ČSSZ (2025); výpočty NRR.

Důchodová reforma obsahuje i další změny, z nichž některé směřují ve prospěch zvýšení stability důchodového systému, jiné směřují opačným směrem. K vyšším výdajům na důchody směřuje například zvýšení minimální procentní výměry starobního důchodu na 10 % průměrné mzdy (ze současných 770 Kč) s dopadem do saldo důchodového systému zhruba 0,1 % HDP. Podstatnou změnou zákona je také umožnění dobrovolného sdílení vyměřovacích základů mezi manžely a registrovanými partnery na základě jejich vzájemné dohody. Dopady této změny mohou opět směřovat ve směru vyšších výdajů důchodového systému v řádu 0,2 % HDP. Ve směru vyšších výdajů (dopad cca 0,1 % HDP) bude působit také rozšíření okruhu osob v tzv. náročných profesích, přičemž lidé v těchto profesích by mohli odcházet do důchodu bez krácení penzí až o pět let dříve před jejich oficiálním důchodovým věkem.⁵¹

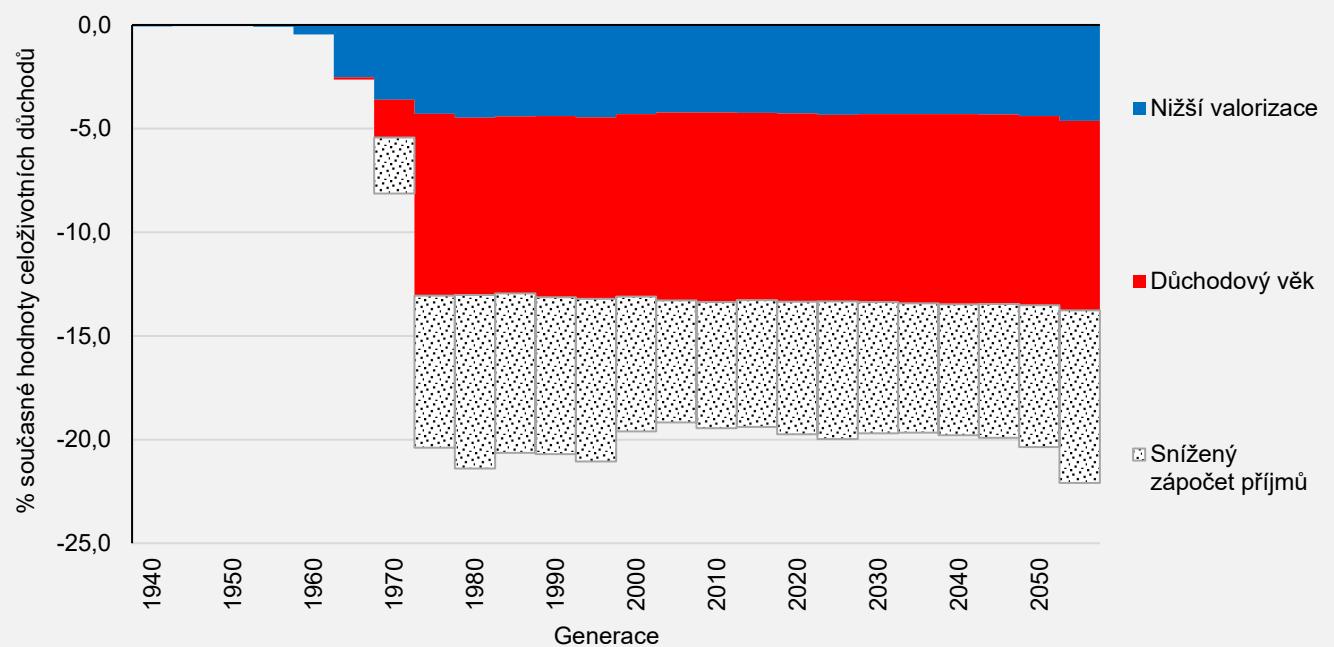
Ve směru nižších nákladů a vyšší stability důchodového systému bude naopak působit omezení tzv. „výchovného“ pro nově přiznávané důchody. Péče o první a druhé dítě by měla být nově místo výchovného oceněna ve formě tzv. „fiktivních vyměřovacích základů“, které budou odvozeny od všeobecného vyměřovacího základu („průměrné mzdy“). Celkově by změna v oblasti výchovného mohla znamenat nižší výdaje důchodového systému zhruba o 0,1 až 0,2 % HDP. Návrh zákona obsahuje i řadu dalších změn, například započítání doktorského studia jako náhradní doby pojištění, uznání vdovského/vdoveckého důchodu i pro registrované partnery, zmírnění podmínek uznání důchodů při nesplnění podmínky minimální doby pojištění 35 let, mírnější krácení předčasného starobního důchodu při získání 45 let pojištění, prodloužení lhůty pro obnovu nároku na vdovský/vdovecký důchod ze dvou let na pět let a některé administrativní úpravy. V porovnání se změnami uvedenými výše budou ale dopady těchto změn v souhrnu zanedbatelné.

Dopad hlavních částí reformy na různé generace je naznačen v grafu B3.1.2. Z grafu je zřejmé, že pro generace do roku 1965 bude efekt důchodové reformy relativně omezený a bude souviset hlavě se změnou valorizačního mechanismu. Podstatnou část reformy pak „zaplatí“ až generace tzv. „Husákových dětí“, tedy generace z druhé poloviny 70. let minulého století a všechny mladší generace. V relativním vyjádření (tedy jako procento celozivotně získaných důchodů před reformou) pak bude dopad na generace po roce 1975 v zásadě rovnoměrný.

snížených zápočtů příjmů při výpočtu nově přiznávaných důchodů. Toto řazení relativně zvyšuje vliv valorizace oproti vlivu snížených zápočtů, protože se zde počítá s vyšším počtem důchodců (před nárůstem důchodového věku). Při odlišném řazení jednotlivých kroků důchodové reformy (a také při případném rušení jejich různých složek) by mohly dílčí dopady vycházet mírně odlišně. V sumě ale musí být celkový vliv shodný.

⁵¹ Klasifikace „náročných profesí“ navazuje na registr kategorizace prací a pokrývá všechny pracovníky ze čtvrté kategorie prací tedy cca 12 000 osob. Podle původního vládního návrhu měly „náročné profese“ pokrývat i část z třetí kategorie prací, přibližně dalších 108 000 osob, tato skupina byla vyjmuta. Situace dotčených zaměstnanců v těchto profesích by měla být řešena prostřednictvím povinného příspěvku jejich zaměstnavatelů na „produkty spojení na stáří“ ve výši až 4 % mzdy, z nichž by tito zaměstnanci mohli financovat své životní potřeby v podobě tzv. předdůchodu.

Graf B3.1.2 Dopady důchodové reformy na jednotlivé generace

Zdroj: ČSSZ (2025), ČSÚ (2025); výpočty NRR.

Pozn.: celkové dopady za období 2000–2150, reálné vyjádření v cenách roku 2024, diskontováno 1% reálnou úrokovou mírou. Osa x znázorňuje jednotlivé generace podle pětiletých období jejich narození. Pro generace po roce 2055 není pokryto celé období jejich předpokládaného čerpání důchodů, proto nejsou zahrnuty.

3.1.2 Invalidní důchody

Při projekci vývoje invalidních důchodů, podobně jako u důchodů starobních, nejprve projektujeme počet příjemců a následně výši průměrného invalidního důchodu. Projekce počtu invalidních důchodců je založena na předpokladech ohledně podílu osob pobírajících invalidní důchod v jednotlivých věkových kohortách („míry invalidity“). Podobně jako u měr důchodovosti i zde rozlišujeme míry pro muže a pro ženy.⁵² Míra invalidity roste s věkem, její vrchol se v minulosti pohyboval mezi 60 a 63 lety u mužů a 56 a 60 lety u žen. Vrcholy křivky věkově specifické míry invalidity jsou v současnosti nižší, než tomu bylo v minulosti, a to hlavně pro muže. Projevuje se zde především hypotéza zdravého stárnutí.⁵³

V blízkosti dosažení důchodového věku jsou míry invalidity ovlivněny hlavně převáděním části invalidních důchodů na důchody starobní. Míry invalidity zde klesají, protože část invalidních důchodců volí vyplácení starobního důchodu, a je tak ze skupiny invalidních důchodců vyřazena. Někteří invalidní důchodci s vyšším invalidním důchodem pobírají tento důchod až do věku 65 let, kdy je jím invalidní důchod automaticky změněn na důchod starobní, a míra invalidity klesá na nulu.

V naší projekci věkově specifických měr invalidity bereme v úvahu prodlužující se věk odchodu do důchodu. Pro obyvatelstvo mladší 55 let předpokládáme věkově specifické míry invalidity shodné s minulostí. Dále předpokládáme, že vrchol křivky invalidity nastane dva roky před dosažením důchodového věku. Od věku 55 let tak bude invalidita plynule narůstat až do tohoto vrcholu. Pokles míry invalidity od jejího vrcholu až do důchodového věku opět předpokládáme rovnoměrný, po dosažení statutárního důchodového věku předpokládáme nulovou míru invalidity.

V naší projekci postupně počet invalidních důchodců narůstá, maximální úrovňě dosáhne v roce 2037, kdy bude o 11,4 % vyšší než nyní. Tento nárůst souvisí jednak se stárnutím populace a jednak s prodlužováním zákonného důchodového věku. V letech 2038–2062 bude počet invalidních důchodců klesat s tím, jak budou přecházet do důchodu starobního. V roce 2062 pak bude počet invalidních důchodců zhruba stejný, jako je tomu nyní (resp. vyšší o 1,2 % oproti počtu z roku 2024). Následně bude počet invalidních důchodců na horizontu projekce narůstat.

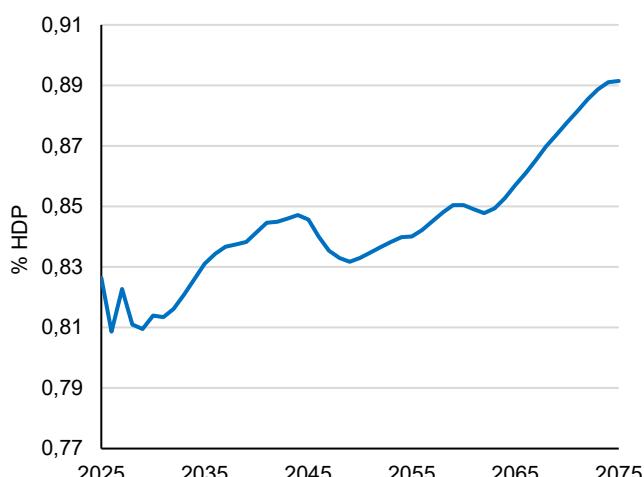
Výši průměrného invalidního důchodu projektujeme tím způsobem, že předpokládáme stálý poměr mezi

⁵² Pro podrobnější popis způsobu projekce počtu invalidních důchodců viz podkladovou studii ÚNRR (2019): Projekce důchodového systému.

⁵³ Viz podkapitolu 3.2 této Zprávy o dlouhodobé udržitelnosti a NRR (2021): Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí 2021, box 4.3.

průměrným invalidním důchodem daného stupně a průměrným starobním důchodem. Dynamika průměrného invalidního důchodu tak kopíruje růst důchodů starobních.

Graf 3.1.4 Podíl výdajů na invalidní důchody na HDP (v %)

Zdroj: ČSSZ (2025); výpočty NRR.

3.1.3 Pozůstalostní důchody

Pozůstalostní důchody tvoří důchody vdovské, vdovecké a sirotčí. Opět nejprve simulujeme počet příjemců jednotlivých typů důchodů. U sirotčích důchodů budeme předpokládat stabilitu podílu příjemců na populaci 0 až 25letých osob.⁵⁴

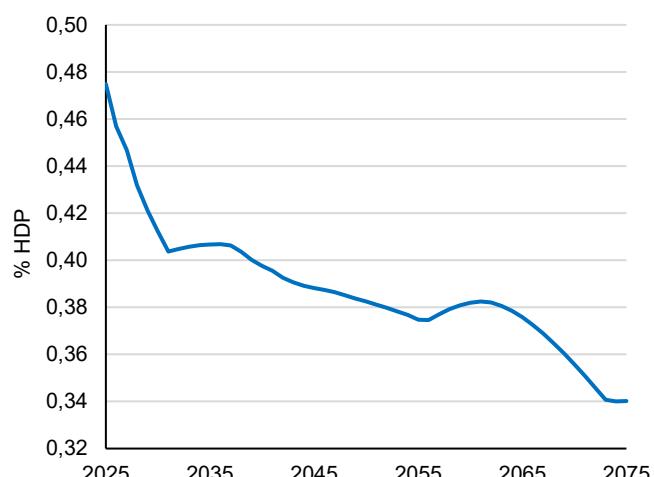
V případě vdovských a vdoveckých důchodů je nutné rozlišovat mezi důchody vyplácenými samostatně (sólo) a důchody vyplácenými v souběhu s důchodem starobním (případně invalidním). V případě vdovských a vdoveckých důchodů vyplácených sólo předpokládáme jejich přibližně stabilní podíl na té části dospělé populace (tj. pro naše účely osoby starší 21 let), která nepobírá starobní nebo invalidní důchod.

Jak v případě počtu příjemců sirotčích důchodů, tak i u počtu příjemců sólo vdovských/vdoveckých důchodů dojde podle projekce k mírnému poklesu, protože se obě vymezené demografické skupiny použité jako základ projekce navzdory prodlužování důchodového věku zmenšují. U sirotčích důchodů je to zejména vzhledem ke snížené projektované míře plodnosti, a tedy nižšímu počtu dětí.

Komplexnější přístup používáme pro projekci počtu vdovských a vdoveckých důchodů vyplácených v souběhu se starobním nebo invalidním důchodem. Pro projekci předpokládáme věkově specifické míry

Celkově naše projekce podílu výdajů na invalidní důchody na HDP kolísá kolem 0,8 %, následně pak povolna roste směrem k 0,9 % (viz graf 3.1.4 a tabulku 3.1.1).

Graf 3.1.5 Podíl výdajů na pozůstalostní důchody na HDP (v %)

Zdroj: ČSSZ (2025); výpočty NRR.

pobíráni vdovského (a analogicky vdoveckého) důchodu, které ukazují, jaký podíl žen (resp. mužů) daného věku pobírá tento typ důchodu. Křivka těchto věkově specifických měr roste s věkem. Věkově specifické míry pobírání pozůstalostního souběhového důchodu v projekci upravujeme o prodlužování zákonného věku odchodu do důchodu a o prodlužování očekávané doby dožití.⁵⁵ Zvyšování zákonného věku odchodu do důchodu snižuje počet osob, které na pozůstalostní důchod v souběhu mají nárok, neboť se za jinak stejných podmínek snižuje počet důchadců. Pokud roste doba dožití nebo pokud se sblížuje doba dožití mužů a žen, pak se událost ovědení posouvá v průměru do vyššího věku. Navzdory zvyšujícímu se celkovému počtu seniorů v populaci tak v naší projekci dochází k poklesu počtu vyplácených pozůstalostních důchodů v souběhu.

Výši pozůstalostních důchodů modelujeme opět jako fixní poměr ke starobnímu důchodu. Projekce pozůstalostních důchodů celkově vykazuje poměrně nevýrazný vývoj, přičemž klesá z 0,47 % k 0,34 % HDP na konci projekčního horizontu, především kvůli poklesu počtu vdovských/vdoveckých důchodů vyplácených v souběhu (vliv prodlužování důchodového věku; viz graf 3.1.5 a tabulku 3.1.1).

⁵⁴ Sirotčí důchod může příjemce pobírat až do 26 let věku (pokud studuje vysokou školu).

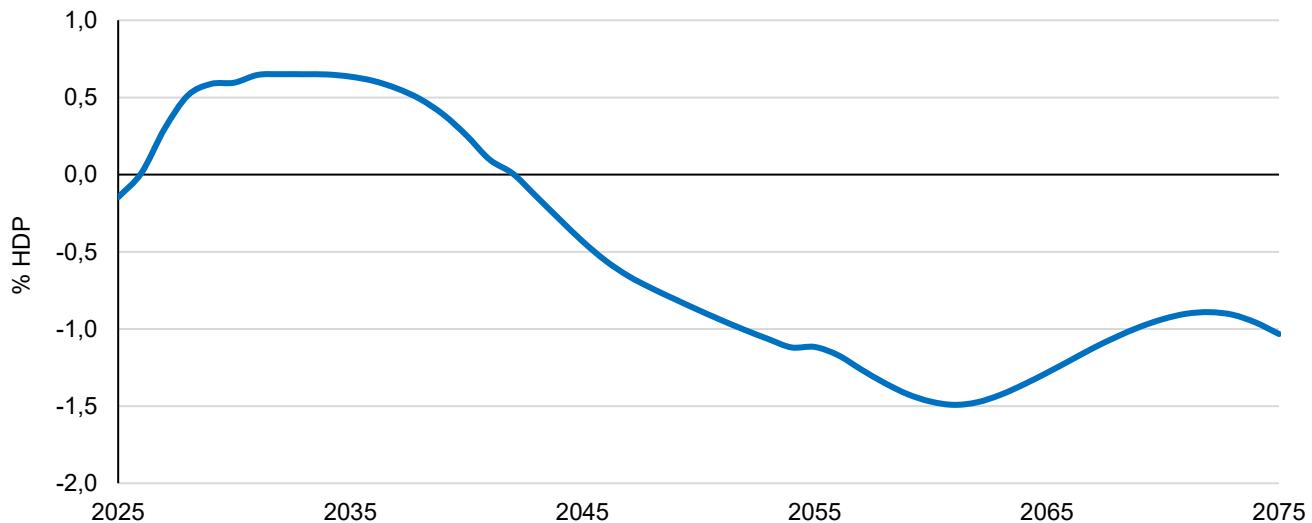
⁵⁵ Pro detaily opět viz podkladovou studii ÚNRR (2019): Projekce důchodového systému.

3.1.5 Celkové příjmy, výdaje a saldo důchodového systému

Příjmy důchodového systému modelujeme na základě předpokládaného vývoje náhrad pracovníkům. V naší makroekonomické projekci počítáme s tím, že podíl těchto náhrad na HDP bude růst v důsledku konvergence (viz podkapitolu 2.3). Proporcionálně tak poroste i podíl příjmů důchodového systému na HDP. Celkové příjmy systému vzrostou z 8,6 % HDP (v roce 2025) na přibližně 9,3 % HDP na konci projekce. Takovýto nárůst příjmů do systému však nemůže stačit na pokrytí nárůstu výdajů zejména na starobní důchody popsáne výše.

Důchodový systém jako celek se ale bude v nejbližších letech zlepšovat, jeho deficit se budou nejprve snižovat a následně bude důchodový systém vykazovat dokonce i přebytky (maximálně 0,65 % HDP v roce 2032). Zde se bude projevovat především odložení valorizace důchodů podle reálných mezd do roku 2029 a růst reálných mezd. Po roce 2040 se ale kvůli nárůstu počtu důchodců začne posouvat do deficitů, které vyvrcholí kolem roku 2061, kdy budou podle projekce dosahovat přibližně 1,5 % HDP ročně (viz graf 3.1.6). Následný pokles výdajů a zlepšení salda důchodového systému budou způsobeny snižováním počtu starobních důchodců.

Graf 3.1.6 Roční salda důchodového systému

Zdroj: ČSÚ (2025), ČSSZ (2025); výpočty NRR.

Tabulka 3.1.1 Shrnutí projekcí důchodového systému pro vybrané roky (v % HDP)

	2025	2035	2045	2055	2065	2075
starobní důchody	7,3	7,0	8,2	9,0	9,3	9,1
invalidní důchody	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9
pozůstatkovní důchody	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
Výdaje celkem	8,6	8,2	9,4	10,3	10,5	10,4
Příjmy celkem	8,6	8,8	9,0	9,1	9,2	9,3
SALDO	-0,1	0,6	-0,4	-1,1	-1,3	-1,0

Zdroj: ČSÚ (2025), ČSSZ (2025); výpočty NRR.

Pozn.: starobní důchody včetně důchodů příslušníků ozbrojených složek. Součty v tabulce mohou být zatíženy nepřesností vzhledem k zatkrouhlkování.

3.2 Zdravotnictví

Většina výdajů na zdravotnictví je v České republice dlouhodobě hrazena z veřejných zdrojů, které se na financování podílí přibližně z 85 %. Největší podíl výdajů na zdravotnictví je hrazen přímo z plateb zdravotních pojišťoven, ty se podílejí na přibližně 70 %

celkových výdajů na zdravotnictví.⁵⁶ Právě na tuto část výdajů se v naší projekci soustředíme. Také z hlediska příjmové strany se zaměřujeme pouze na oblast systému veřejného zdravotního pojištění.

⁵⁶ Viz ČSÚ (2024): Zdravotnické účty ČR 2010–2022.

Základním předpokladem pro projekci výdajové stránky je v čase dostatečně stabilní profil zdravotních nákladů připadajících na jednoho obyvatele daného věku, přičemž rozlišujeme zvlášť věkově specifické náklady na zdravotnictví pro muže a ženy. Navzdory předpokladu stability nákladové křivky může dojít v průběhu projekce k jejím změnám. Nákladová křivka se může měnit např. v souladu s konceptem zdravého stárnutí či efektem morbidity.⁵⁷

V rámci naší makroekonomické projekce počítáme s tím, že reálné mzdy porostou rychleji než produktivita práce, resp. než HDP na obyvatele (viz podkapitolu 2.3). Pokud budeme předpokládat, že si mzdy ve zdravotnictví udrží svoji stávající relativní úroveň vůči průměrné mzdě, povede zvýšení podílu mezd na HDP za jinak stejných okolností k posunu nákladové křivky ve zdravotnictví směrem nahoru, protože mzdrové náklady jsou významnou součástí výdajů na zdravotnictví.

Na druhou stranu relativní cena některých nemzdových nákladových položek, např. dovážených léčiv či zdravotnického vybavení, může právě díky reálné konvergenci klesat. Reálná konvergence totiž mimo jiné způsobuje i konvergenci domácí cenové hladiny k zahraniční cenové hladině, a tedy apreciaci reálného měnového kurzu, což může růst zdravotních výdajů naopak brzdit. Vzhledem k výše uvedeným nejistotám ohledně směru, v jakém se bude křivka věkově specifických zdravotních nákladů měnit, využíváme v simulaci stabilní křivku empiricky odvozenou jako průměr příslušných křivek za období 2010 až 2021, přičemž pracujeme oddeleně s křivkou pro muže a s křivkou pro ženy. Do průměru jsme oproti minulým projekcím zahrnuli také aktuálně nejnovější dostupná data za roky 2020 a 2021, tedy období pandemie COVID-19. Navzdory našemu původnímu očekávání totiž nedošlo k opětovnému poklesu nákladů na zdravotnictví na úroveň před pandemií a náklady zůstávají i nyní vyšší. V dlouhodobém horizontu proto předpokládáme, že náklady již na této vyšší úrovni setrvají.

Stabilní nákladová křivka v čase předpokládá, že se náklady na zdravotnictví na osobu daného věku mění proporcionálně k HDP na obyvatele. Pokud by tedy nedocházelo ke změně demografické struktury, zvyšovaly by se výdaje na zdravotnictví proporcionálně k růstu ekonomiky. V naší predikci jsou tak všechny změny v podílu výdajů na zdravotnictví důsledkem pouze měnící se věkové struktury populace. Vzhledem ke tvaru křivky, která ukazuje na s věkem se zvyšující náklady hrazené ze zdravotního pojištění, znamená stárnutí populace postupný nárůst celkových výdajů na zdravotnictví (viz graf 3.2.1).

Výdaje zdravotních pojišťoven v současnosti odpovídají úrovni 6,4 % HDP. Při realizaci střední varianty demografické projekce by celková výše nákladů hrazených z veřejného zdravotního pojištění rostla postupně na přibližně 7,7 % HDP na konci horizontu naší projekce v roce 2075, zvýšila by se tedy o 1,3 p. b. Oproti naší projekci z roku 2024 se výdaje zvýšíly přibližně o 0,7 p. b. Důvodem je již zmíněné opuštění předpokladu, že se výdaje zdravotních pojišťoven vrátí zpět na úroveň před pandemií (viz graf 3.2.2).

Příjmová strana systému veřejného zdravotního pojištění se opírá jednak o pojistné placené zaměstnanci, zaměstnavateli a osobami samostatně výdělečně činnými či osobami bez zdanitelných příjmů, jednak o pojistné placené státem za tzv. státní pojištěnce, tj. zejména děti, studenty, starobní a invalidní důchodce, nezaměstnané atd. Platby za státní pojištěnce jsou ale z hlediska celkového deficitu veřejných financí rozpočtově neutrální, protože jde o příjem jedné složky veřejných rozpočtů, tedy zdravotních pojišťoven na straně jedné, a o výdaj jiné složky veřejných rozpočtů, tj. centrální vlády, ve stejně výši, na straně druhé.

Pojistné vybrané od první skupiny odhadujeme jako konstantní podíl na náhradách pracovníků. Zde projektujeme mírný růst vybraného pojistného v důsledku předpokládaného růstu podílu objemu mezd a platů na HDP.

Pro období po roce 2023 byl přijat mechanismus automatických valorizací plateb za státní pojištěnce. Podle automatické valorizace dle novely zákona České národní rady č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů, („zákon o pojistném“) se od roku 2024 platby za státní pojištěnce začaly automaticky valorizovat podle růstu cen a poloviny růstu reálné mzdy.⁵⁸ V projekci proto s touto valorizací počítáme.

Předpokládáme tedy, že vyměřovací základ automaticky poroste v souladu s valorizačním mechanismem. Inflaci uvažujeme na úrovni inflačního cíle, tedy 2 %. V horizontu projekce přesto klesnou příjmy systému zdravotního pojištění za státní pojištěnce ze současných přibližně 1,9 % na 1,3 % HDP v roce 2075. Příčinou je samotný mechanismus valorizace, který zaručuje jejich nižší růst oproti nominálnímu HDP. Tento pokles tak vyrovná předchozí nadmerný růst příjmů za státní pojištěnce v souvislosti s pandemií COVID-19 (viz výše).

Celkový příjem do systému zdravotního pojištění, který letos dosáhne 6,3 % HDP, bude za předpokladu automatické valorizace vyměřovacího základu

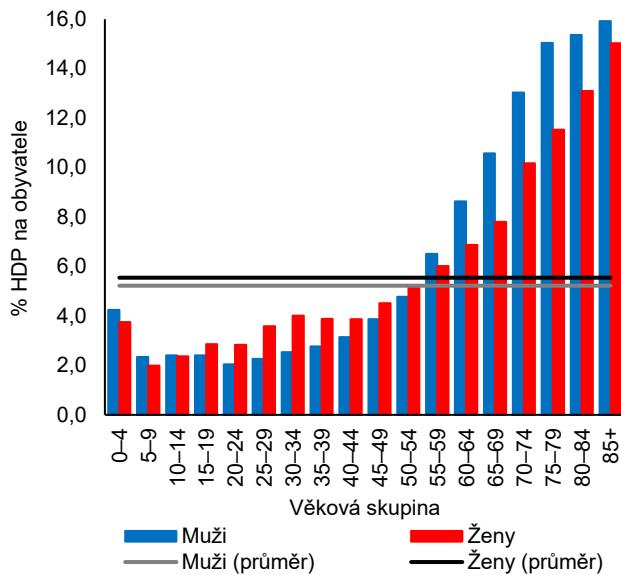
⁵⁷ Viz NRR (2021): Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí 2021, box 4.3.

⁵⁸ Viz zákon o pojistném.

pro platby za státní pojištěnce postupně klesat k 6,1 % HDP na konci horizontu projekce.

Při naplnění střední varianty demografické projekce tak bude systém veřejného zdravotního pojištění po

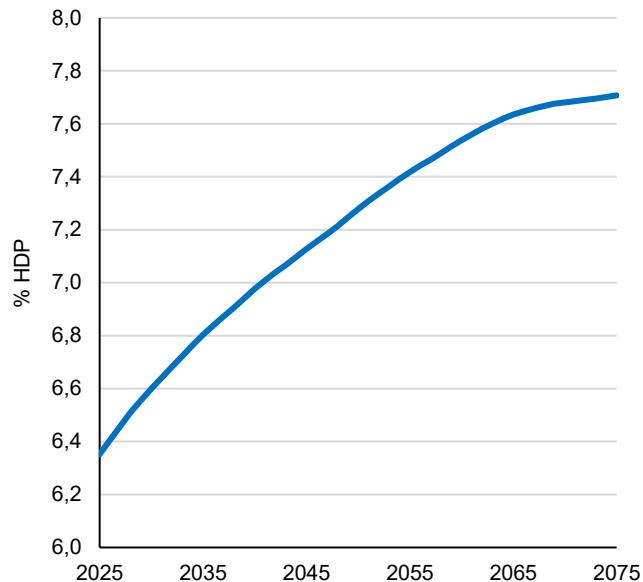
Graf 3.2.1 Náklady hrazené ze zdravotního pojištění podle věkových skupin

Zdroj: ČSÚ (2025); výpočty NRR.

celý horizont projekce v deficitu. Saldo systému veřejného zdravotního pojištění v případě tohoto scénáře vzroste z aktuálního mírného deficitu 0,02 % HDP na 1,6 % HDP v roce 2075.⁵⁹

Graf 3.2.2 Podíl veřejných výdajů na zdravotnictví na HDP (v %)

Zdroj: ČSÚ (2025); výpočty NRR.

3.3 Peněžitě nedůchodové sociální dávky a dlouhodobá péče

Další výdajové položky tvoří peněžitě nedůchodové sociální dávky a dlouhodobá péče. V modelu nejprve simulujeme dávky, které jsou fiskálně významné s podílem na HDP nad 0,1 %. Zároveň musí být u těchto dávek možné identifikovat vazbu na demografický vývoj. Těmto dvěma kritériím vyhovují výdaje na peněžitou pomoc v mateřství, rodičovský příspěvek, příspěvek na péči a příspěvek na bydlení. Mezi tyto peněžitě nedůchodové sociální dávky je zařazeno také daňové zvýhodnění na využívané děti.⁶⁰ Poté odhadujeme vývoj ostatních dávek, u nichž předpokládáme udržení konstantního podílu na HDP na stávající úrovni. Ostatní dávky zahrnují dávky podpory v nezaměstnanosti, přídavky na děti, pěstounské dávky, porodné a pohřebné, dávky nemocenského pojištění a dávky sociální pomoci/potřebnosti.

Výdaje na fiskálně významné sociální dávky odhadujeme samostatně a využíváme pro simulaci jejich vazbu na demografický vývoj. V případě příspěvku na bydlení jsme ověřili tuto vazbu na základě

historického vývoje. U některých dávek, jako jsou např. peněžitá pomoc v mateřství a rodičovský příspěvek, vyplývá vazba na demografický vývoj ze samotné konstrukce dávky. K simulaci využíváme námi upravené projekce demografického vývoje ČSÚ. Zároveň předpokládáme, že bude zachován poměr průměrné výše dávky k průměrné mzdě a dále, že bude zachována stávající míra nečerpání některých dávek.

Pro simulaci dávky **peněžitá pomoc v mateřství** vycházíme z konstrukce této dávky. Jako základ používáme konstantní poměr průměrné výše dávky a výše průměrné mzdy násobený délkou pobírání této dávky. Projekci této dávky navazujeme na projekci vývoje počtu nově narozených dětí.

Projekce výdajů na **rodičovský příspěvek** je navázána na vývoj počtu dětí do 3 let. Jedná se o změnu oproti projekcím do roku 2023, jelikož došlo ke zkrácení délky rodičovské dovolené do 3 let věku dítěte. V simulaci vycházíme z dat o struktuře příjemců

⁵⁹ Technicky však není možné, aby byl zdravotní systém permanentně v deficitu. Deficity zdravotních pojištěoven proto budou muset být uhrazeny, pravděpodobně dojde ke zvýšení participace státního rozpočtu, např. zvýšení plateb za státní pojištěnce. V této Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti však modelujeme saldo celého sektoru veřejných institucí, tyto deficity se proto v každém případě propíšou do celkového deficitu bez ohledu na to, kde vznikly.

⁶⁰ Důvodem je metodika národního účetnictví, kdy se daňové zvýhodnění na dítě započítává do sociálních dávek (tj. zvýšení výdajů veřejných rozpočtů), zároveň je ale výnos daně z příjmů z fyzických osob vykazován ve výši nezohledňující existenci tohoto institutu. Viz podkapitolu 3.6 této Zprávy o dlouhodobé udržitelnosti.

rodičovského příspěvku dle věku dítěte, z údajů o počtu vyplacených dávek rodičovského příspěvku a počtu ukončeného čerpání příspěvku podle věku dítěte v době tohoto ukončení. Následně jsme vypočítali podíl příjemců v jednotlivých věkových kohortách a jejich průměrnou měsíční výši rodičovského příspěvku. V simulaci předpokládáme, že tento podíl společně s poměrem průměrné měsíční dávky na průměrné mzdu bude v čase konstantní. Aktuální výše rodičovského příspěvku je 350 000 Kč.⁶¹

Při odhadu **příspěvku na péči** vycházíme z podílu osob pobírajících příspěvek v daných věkových kategoriích a v daném stupni závislosti v letech 2014–2023.⁶² Za předpokladu stabilního podílu počtu osob v daném věku pobírajících příspěvek pak na základě demografické projekce stanovujeme celkový počet osob pobírajících příspěvek v jednotlivých stupních závislosti. Výše příspěvku na péči je nastavena podle schválených zákonů.⁶³ Zatímco od 1. července 2024 došlo k nárůstu výše příspěvku pro osoby ve 2. až 4. stupni závislosti (nejvíce v nejvyšším stupni závislosti v domácí péči o 7 800 Kč, tj. o 40,6 %), zatímco výše příspěvku v 1. stupni se neměnila, od 1. ledna 2026 dojde k nárůstu příspěvku v 1. a v 2. stupni (ve 2. stupni zhruba o 10 %, v 1. stupni o 48 %). Výše příspěvku pro osoby v nejvyšším stupni závislosti využívající pobytové sociální služby je i nadále nižší než pro osoby v domácí péči.⁶⁴ Od roku 2027 dále předpokládáme stabilní poměr výše příspěvku a průměrné mzdy.

Na demografický vývoj je navázána i projekce dávky **příspěvku na bydlení**. Příspěvek simulujeme podle vývoje v minulosti na základě údajů ČSÚ. Z nich vyplývá, že přibližně 25 % počtu vyplacených dávek připadá na osoby starší 65 let.⁶⁵ Zbylé tři čtvrtiny příjemců poté tvoří osoby mezi 18 a 64 lety.

Dávky přídavku na dítě, příspěvku na bydlení, příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení jsou od října 2025 sloučeny do jedné dávky, tzv. **dávky státní sociální pomoci**. První podpory podle nových pravidel budou vypláceny od dubna 2026.⁶⁶

V letošní projekci však prozatím projektujeme tyto dávky jednotlivě.

Vývoj **daňového zvýhodnění na děti** je navázán na vývoj počtu dětí a podílu středoškolských a vysokoškolských studentů. Na zvýhodnění vzniká nárok v případě nezletilých dětí do 18 let. Dále na něj vzniká nárok v případě osob do 26 let, které mají status studenta, či ze zdravotního důvodu nejsou schopny soustavné přípravy na výkon budoucího povolání ani výkonu soustavné výdělečné činnosti. Výše daňového zvýhodnění je v roce 2025 ve výši 15 204 Kč na první dítě, 22 320 Kč na druhé dítě a 27 840 Kč na třetí a každé další dítě. V simulaci používáme průměr hodnot zvýhodnění na první a druhé dítě, tedy 18 762 Kč. Předpokládáme, že výše daňového zvýhodnění na děti bude růst v souladu s průměrnou mzdu.

Projekce vývoje podílu výdajů na jednotlivé dávky na HDP jsou zachyceny v grafu 3.3.1. V důsledku stárnutí populace budou ze sociálních dávek nejrychleji růst výdaje na příspěvek na péči. Ty porostou po celé sledované období, a to z 0,6 % nyní na téměř 1,4 % HDP v roce 2075.

Výdaje na rodičovský příspěvek budou přibližně do roku 2030 klesat. Dále budou do začátku 50. let růst a poté se opět vystřídá období mírného poklesu s obdobím mírného růstu. Důvodem je očekávaný vývoj počtu dětí do tří let. Objem daňového zvýhodnění na dítě bude kolísat kolem hodnoty 0,6 % HDP. Celkový objem vyplacených nedůchodových sociálních dávek bude během sledovaného období růst z 2,8 % na 3,7 % HDP. Objem nedůchodových sociálních dávek se bude zvyšovat především v důsledku rostoucích výdajů na příspěvek na péči. Teprve až od začátku 60. let budou celkové výdaje růst pomaleji.

V souvislosti se stárnutím populace předpokládáme vedle nárůstu příspěvku na péči také nárůst **ostatních výdajů na dlouhodobou péči**. Část těchto výdajů je financována ze systému veřejného zdravotního pojištění, a je tak zachycena ve výdajích na zdravotnictví. Část je financována přímo klienty

⁶¹ Pro rodiče dvou a více dětí narozených současně je celková výše dávky 525 000 Kč. V modelu však simulujeme rodičovský příspěvek v jednotné výši 350 000 Kč pro všechny děti. Podíl vícečetných porodů na všech porodech podle dat ČSÚ tvořil v období 2018–2022 jen 1,3 % a v roce 2023 poklesl na 1,2 %.

⁶² Podíl osob pobírajících příspěvek na péči významně narůstá po dovršení 75 let. Ve výpočtu kombinujeme data z Úřadu práce České republiky a z Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. Podrobný popis způsobu výpočtu viz podkladovou studii ÚNRR (2019): Odhad nákladů příspěvku na péči v návaznosti na stárnutí populace.

⁶³ Ustanovení § 11 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. K novelizaci došlo v roce 2024 (zákon č. 164/2024 Sb.) s účinností od 1. července 2024, v červnu 2025 pak byl zvýšen příspěvek v 1. a 2. stupni závislosti s účinností od 1. července 2026 (pozměňovací návrh k novele zákona č. 323/2025 Sb., o jednotném měsíčním hlášení zaměstnavatele, ve znění pozdějších předpisů). Měsíční výše příspěvku na péči bude od 1. ledna 2026 pro osoby starší 18 let v rozmezí od 1 300 Kč v nejnižším 1. stupni závislosti až po 27 000 Kč v nejvyšším 4. stupni. Příspěvek v 1. až 3. stupni je vyšší pro osoby mladší 18 let.

⁶⁴ Příspěvek na péči bývá obvykle používán jako součást úhrady klienta dané sociální službě. U osob v 1. až 3. stupni závislosti výše příspěvku nezávisí na tom, zda jde o péči domácí, či v pobytové sociální službě, v nejvyšším 4. stupni je však příspěvek v pobytové sociální službě o 4 000 Kč (tj. o 14,8 %) nižší než u klienta v domácí péči.

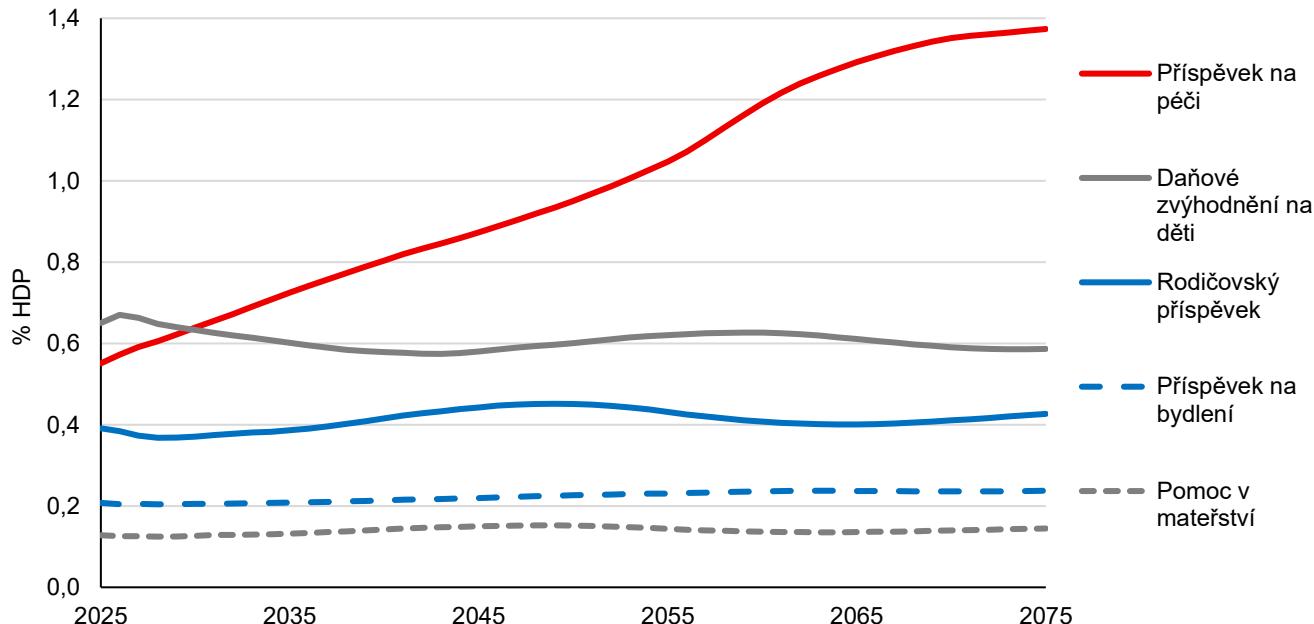
⁶⁵ Tento údaj jsme také ověřili s využitím dat EU-SILC pro ČR z roku 2022, dle kterých tvoří podíl osob ve věku nad 65 let pobírajících příspěvek na bydlení přibližně třetinu a na celkových výdajích na příspěvek na bydlení se podílí 20,3 %.

⁶⁶ Viz zákon č. 151/2025 Sb., o dávce státní sociální pomoci, ve znění pozdějších předpisů.

sociálních služeb prostřednictvím jejich vlastních příspěvků, případně z příspěvku na péči, a do veřejných výdajů již nevstupuje. Zbytek je ale financován z dalších veřejných prostředků (státní rozpočet a místní rozpočty). V případě těchto výdajů je předpokládána stejná citlivost na demografický vývoj jako

u příspěvku na péči, předpokládáme, že se tedy budou tyto výdaje vyvíjet souběžně s příspěvkem na péči. Do roku 2075 tak dojde v oblasti dlouhodobé péče k nárůstu výdajů proti současnosti o cca 0,5 procentního bodu HDP.

Graf 3.3.1 Projekce peněžitých sociálních dávek nedůchodového typu

Zdroj: ČSÚ (2025), MPSV ČR (2025); výpočty NRR.

3.4 Školství

Podíl výdajů na školství relativně k HDP se v roce 2024 pohyboval okolo 4,5 %, přičemž největší část z nich je financována prostřednictvím kapitoly Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT ČR). Více než tři čtvrtiny výdajů této kapitoly představují transfery veřejným rozpočtům místní úrovně. Kromě MŠMT ČR přispívají na výdaje na školství i obce a kraje, v jejichž kompetenci je zřizování a správa vzdělávacích zařízení od mateřských škol až po vyšší odborné školy.

Nejvýraznější část výdajů veřejného školství připadá na mzdrové náklady regionálního školství. Jejich projekce je navázána na růst mezd v ekonomice a na počty zaměstnanců, které přímo závisí na počtu žáků. V projekci výdajů na školství, jenž zachycuje graf 3.4.1, předpokládáme, že poměr počtu pedagogických a nepedagogických pracovníků na tisíc žáků v jednotlivých typech škol zůstane neměnný po celou dobu horizontu projekce. Také podíl žáků z jednotlivých věkových kategorií je v projekci ponechán na úrovni průměru skutečných podílů z let 2015–2024. Po počátečním nárůstu budou především ve 30. letech výdaje na veřejné školství

v poměru k HDP klesat vlivem demografického vývoje, kdy bude ve školství vzhledem k menšímu množství žáků potřeba méně pedagogických i nepedagogických pracovníků.

Růst celkových výdajů na školství je ovlivněn především dynamikou platů pedagogických a nepedagogických pracovníků. V naší projekci předpokládáme shodnou dynamiku s průměrnou mzdou v ekonomice u všech zaměstnanců v regionálním školství kromě učitelů. U učitelů projekce počítá s garantovanou výší platů tak, aby v průměru na jeden úvazek plat odpovídal úrovni 130 % průměrné měsíční nominální mzdy za předminulý kalendářní rok.⁶⁷

Další významnou část výdajů MŠMT ČR tvoří platby vysokým školám na běžnou činnost a na výzkum a vývoj. Především u plateb vysokým školám vidíme opačný trend než u transferů místním veřejným rozpočtům. Jejich podíl na celkových výdajích kapitoly klesá. Zatímco v roce 2013 tvořily výdaje na vysoké školy téměř třetinu celkových výdajů MŠMT ČR, v roce 2024 to bylo pouze 20 %, oproti roku 2023 však došlo k mírnému navýšení o zhruba 1 p. b. Do

⁶⁷ Viz zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a tisková konference MŠMT ČR z 3. října 2023 (<https://msmt.gov.cz/ministerstvo/novinar/do-skolstvi-pujde-ze-statniho-rozpoctu-o-4-mld-vic-nez-letos>).

budoucí nicméně projektujeme, že výdaje na vysoké školy dále klesat nebudou, a to především kvůli rostoucím mzdovým nákladům. Podíl studentů vysokých škol ve věku od 18 do 26 let na celkové populaci v této skupině je srovnatelný s výší tohoto ukazatele v Rakousku. Z tohoto důvodu ponecháváme pro potřeby projekce podíl studujících na celé populaci ve stejně věkové skupině na úrovni desetiletého průměru (tj. skutečných podílů z let 2015–2024). S ohledem na demografickou projekci se tak dá očekávat i přírůstek studentů, jejichž počet má být nejvyšší na konci 30. let. Následně bude počet vysokoškolských studentů klesat až zhruba do poloviny 50. let, kdy by měl počet vysokoškolských studentů začít mírně růst. Na konci 60. let však očekáváme opět pokles.

V provozních výdajích vysokých škol se dynamika platů projeví v nárůstu náhrad akademickým pracovníkům, jejichž počet rovněž z velké části závisí na počtu studentů. Vzhledem k demografickému vývoji bude počet vysokoškolských studentů růst ještě necelou jednu dekádu a po mírném poklesu porostou v druhé v polovině 30. let až do roku 2039, kdy dosáhnou maxima. To se odráží na potřebě rozšiřování kapacit a vybavení vysokých škol. Převážná část provozních nákladů veřejných vysokých škol je tak v našem modelu závislá na demografickém vývoji, u zbývající části těchto nákladů (40 % provozních

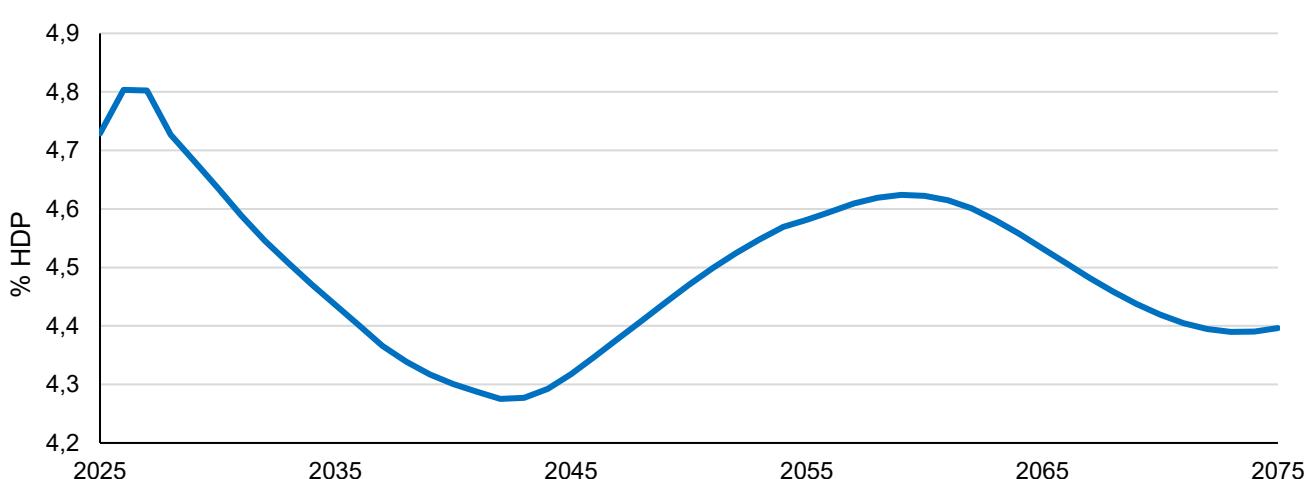
nákladů) pak předpokládáme jejich růst shodný s růstem HDP.

Očekáváme také, že v dlouhodobém horizontu vzrostou vysokým školám výdaje na výzkum a vývoj v reálném vyjádření. Předpokládáme, že výše těchto výdajů je ze 60 % ovlivněna růstem platů ve školství, 40 % nákladů pak poroste v souladu s HDP.⁶⁸

Do naší projekce promítáme také další výdaje na školství ve výši 1,4 % HDP, které zahrnují např. kapitálové výdaje či ostatní běžné výdaje, u nichž předpokládáme růst v souladu s HDP.

Souhrnné výdaje na školství v reálném vyjádření se budou zvyšovat po celou dobu zahrnutou do projekce. Ve vztahu k HDP porostou v počátečních letech pouze do roku 2026 vlivem růstu mzdových nákladů. Následně budou výdaje na školství ve vztahu k HDP klesat vlivem demografického vývoje s tím, jak bude ve veřejných školách (mimo vysokých škol) klesat počet žáků. V polovině 40. let začnou nicméně veřejné výdaje na školství ve vztahu k HDP opět růst, a to až na hodnotu 4,6 % HDP na přelomu 50. a 60. let. V dalších 13 letech podíl veřejných výdajů na školství k HDP opět poklesne vlivem demografického vývoje, avšak v roce 2074, tedy v předposledním roce naší projekce, začne opět mírně růst (viz graf 3.4.1).

Graf 3.4.1 Podíl veřejných výdajů na školství na HDP (v %)

Zdroj: MŠMT ČR (2025), ČSÚ (2025); výpočty NRR.

3.5 Výdaje spojené s konvergenčními efekty a další výdaje

Výše jsme se věnovali výdajům, o kterých předpokládáme, že budou více či méně spojeny s demografickými změnami. O zbývajících výdajích sektorů veřejných institucí bychom mohli předpokládat přibližnou stabilitu jejich podílu na HDP. Nicméně bez ohledu na demografický vývoj se samotná skutečnost,

že je česká ekonomika ekonomikou konvergující, bude dlouhodobě systematicky projevovat i u některých dalších výdajů. Naším cílem však není doporučna simulovat podíly a vývoj jednotlivých výdajových kategorií. Jde nám spíše o zachycení systematických a dlouhodobých změn, které budou

⁶⁸ Tento předpoklad vychází ze statistiky Eurostatu, podle které platby zaměstnancům na základě pětiletého průměru tvoří zhruba 60 % celkových výdajů na terciální vzdělávání.

z konvergence⁶⁹ vyplývat. Z tohoto důvodu se u konvergenčních efektů soustředíme na jejich příspěvek k růstu či poklesu celkových výdajů (vyjádřených v % HDP).

Výchozí úroveň těchto výdajů, které neprojektujeme samostatně, činí 17,0 % HDP. Tato hodnota odpovídá 10letému průměru výdajů sektoru veřejných institucí očištěných o jednorázové a přechodné operace a vliv hospodářského cyklu.

První skupinou výdajů, kde mohou nastat konvergenční efekty, jsou **veřejné investice**. V tomto případě se předpokládá postupné snižování jejich podílu na HDP. Tento vztah vychází z naší analýzy provedené v rámci zemí EU, která ukazuje na nepřímo úměrný vztah mezi ekonomickou vyspělostí země a podílem veřejných investic na HDP. Méně vyspělé státy zpravidla vynakládají na veřejné investice větší procento HDP. Důvodů pro tuto skutečnost je zřejmě více. Méně vyspělé (ale konvergující země) se pokouší o eliminaci nedostatečné úrovni infrastruktury (dálnice, železnice, regionální infrastruktura atd.), a z toho vyplývá vyšší úroveň veřejných investic. Dalším možným důvodem je vyšší relativní cenová hladina investičních statků v méně vyspělých zemích, která přímo vede k vyššímu podílu investic na HDP. Vyšší relativní cenová hladina investic může být způsobena ekonomickými zákonitostmi (odlišné vybavení méně vyspělých ekonomik kapitálem, prací a technologiemi), ale i nižší kvalitou fungování veřejné správy, na což poukazují například indexy kvality vládnutí.⁷⁰ Projekce NRR předvídá, že s růstem hospodářské vyspělosti České republiky budou tyto efekty vyprchávat, což povede k poklesu veřejných investic o 0,3 p. b. HDP na horizontu projekce (viz tabulku 3.5.1).

Konvergence české ekonomiky se také promítne do **odměnování zaměstnanců** sektoru veřejných institucí, což bude představovat další výdajové tlaky. Důvodem je předpoklad postupného zvyšování nákladovosti činností zabezpečovaných organizacemi sektoru veřejných institucí. Růst produktivity práce a růst podílu náhrad zaměstnancům v soukromém sektoru bude způsobovat mzdové tlaky, které se nutně budou přelévat i do sektoru veřejných institucí. Činnosti v tomto sektoru však mají většinou povahu služeb, a to navíc takových, že v jejich případě není možné zcela kompenzovat platový růst růstem produktivity práce (veřejná správa, justice, vnitřní

bezpečnost apod.). V důsledku toho bude docházet k růstu nákladovosti i při zachování stejného rozsahu služeb produkovaných zaměstnanci sektoru veřejných institucí, a tedy i k růstu relativního podílu tohoto výdaje na HDP. Jedná se o projev tzv. Baumolova-Bowenova efektu: statky, při jejichž výrobě dlouhodobě nedochází k růstu produktivity práce (mají-li být poskytovány ve stejně kvalitě), se v důsledku růstu mezd v ostatních odvětvích nutně stávají relativně dražšími. V této části nejsou simulovaly dopady Baumolova-Bowenova efektu na výdaje do zdravotnictví, školství a obrany⁷¹, neboť ty jsou již součástí dílčích projekcí prezentovaných v předchozích částech Zprávy o dlouhodobé udržitelnosti. Ve zbylých oblastech veřejné správy naše projekce počítá s tím, že tento efekt bude postupně narůstat a v závěru projektovaného období bude představovat dodatečných 0,4 p. b. HDP na výdajové straně.

Změna oproti minulé projekci nastává u **výdajů na obranu**. Předpokladem minulé Zprávy o dlouhodobé udržitelnosti bylo, že Česká republika bude počínaje rokem 2024 plnit své závazky vůči Severoatlantické alianci (NATO) a vydávat na obranu v horizontu projekce konstantní 2 % HDP. Letošní projekce však počítá v základním scénáři s tím, že od roku 2026 se výdaje na obranu budou zvyšovat o 0,2 % HDP ročně až v roce 2030 dosáhnou 3 % HDP. Následně dojde k postupnému snižování výdajů na obranu zpět na 2 % HDP v roce 2034. Tento podíl na HDP následně držíme konstantní. Náš základní scénář tak vychází jednak z platného znění národní legislativy a také z politické deklarace vůči Evropské unii. Změna domácích rozpočtových pravidel⁷² umožňuje zvýšit celkové výdaje státního rozpočtu pro rozpočtový rok 2026 až 2033 o částku výdajů na financování obrany České republiky, která překračuje 2 % nominálního HDP. V dokumentu Evropské Rady⁷³, kterým je České republice umožněna aktivace národní únikové doložky pro obranné výdaje⁷⁴, se explicitně uvádí, že vláda České republiky předpokládá zvyšování výdajů na obranu alespoň o 0,2 % HDP ročně a dosažení 3 % HDP na obranu v roce 2030 v metodice NATO. V naší dlouhodobé projekci dluhu lze odhlédnout od toho, že funkční členění výdajů (tzv. COFOG) v rámci národních účtů a metodika NATO se liší v časovém zachycení výdajů na obranu. V roce 2025 budou dle metodiky národních účtů výdaje na obranu činit nejspíše

⁶⁹ U obrany nevyplývá změna výdajů v % HDP z ekonomické konvergence, nýbrž z politických rozhodnutí v reakci na geopolitickou situaci.

⁷⁰ Viz např. World Economic Forum (2020): The Global Competitiveness Report 2020.

⁷¹ V případě výdajů na platy v resortu obrany lze sice předpokládat také jejich nárůst, avšak ve sledovaném horizontu nepředpokládáme překročení stanoveného podílu obranných výdajů na HDP.

⁷² Sněmovní tisk 856: Změna zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, ustanovení § 8, odstavec 3.

⁷³ Council Recommendation: Allowing Czechia to deviate from the maximum growth rates of net expenditure as set by the Council under Regulation (EU) 2024/1263 (Activation of the national escape clause); article (9): "Czechia envisages increases by at least 0.2 percentage points every year, with the objective that total public expenditure on defence reaches 3 percent of GDP in 2030 using the NATO definition."

⁷⁴ Viz též NRR (2025): Zpráva o plnění pravidel rozpočtové odpovědnosti za rok 2024, box 3. Box mj. řeší dopady aktivace národní únikové doložky u některých členů EU na plnění fiskálního pravidla dráhy čistých výdajů.

1,3 % HDP, v metodice NATO 2 % HDP. Jedná se totiž např. o efekt zálohouvých plateb, kdy je tento výdaj v národním účetnictví zaúčtován jako výdaj až při jeho vypořádaní (např. dodávka letounu). Jiné zaúčtování výdajů v čase však nemá vliv na výpůjční potřebu vlády, a tedy neovlivní naší projekci dluhu. Jinými slovy zde odhlížíme od rozdílu mezi hotovostním a akruálním principem. Jeden z našich alternativních scénářů (podkapitola 5.3) pak pracuje s navýšením armádních výdajů po roce 2034 na 3,5 % HDP dle dohody ze summitu NATO v Haagu z června 2025.

Mimo konvergenční efekty zohledňujeme též **nárůst platby do EU**. Schválením víceletého finančního

rámce na období 2021–2027 došlo mimo jiné k trvalému navýšení stropu prostředků na platby na 1,40 % hrubého národního důchodu (HND) EU.⁷⁵ Nicméně, roční platby do EU v předchozím programovém období 2014–2020 nedosahovaly (s výjimkou roku 2020) tehdy platného stropu. Stejně jako v předchozích Zprávách o dlouhodobé udržitelnosti tak nadále počítáme (ve srovnání se současností) s navýšením platby do EU o 0,1 p. b. HDP od roku 2028.

U ostatních výdajů nepředpokládáme citlivost ani na demografický vývoj, ani na konvergenční či jiné efekty a držíme tedy jejich výši konstantní až do konce horizontu projekce.

Tabulka 3.5.1 Výdaje spojené s konvergenčními efekty a další výdaje (v % HDP)

	2025	2035	2045	2055	2065	2075
Ostatní výdaje – výchozí úroveň	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0
Změny ostat. výdajů v souvislosti s konvergencí	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
veřejné investice	0,0	-0,1	-0,2	-0,2	-0,3	-0,3
nákladovost sektoru veřejných institucí	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,4
výdaje na obranu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
nárůst platby do EU	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
OSTATNÍ VÝDAJE VČETNĚ ZMĚN	17,0	17,1	17,1	17,1	17,2	17,2

Zdroj: výpočty NRR.

Pozn.: údaje v tabulce mohou být zatíženy nepřesností vzhledem k zaokrouhlování.

3.6 Příjmy v dlouhodobé projekci

U příjmů sektoru veřejných institucí vycházíme z odhadu cyklicky očištěné dané příjmové kategorie v roce 2025 a následná dlouhodobá projekce závisí na demografickém a konvergenčním efektu. Příjmy veřejných rozpočtů jsou pro účely této Zprávy o dlouhodobé udržitelnosti rozděleny do následujících kategorií: výnosy z daní z příjmů fyzických a právnických osob, povinné příspěvky na sociální zabezpečení, výnosy ze zdanění spotřeby a ostatní příjmy (např. důchody z vlastnictví, příjmy z prodejů zboží a služeb, příjmy z EU).

Při projekci výnosu **daně z příjmů fyzických osob** (DPFO) vycházíme z předpokladu, že je závislý především na náhradách zaměstnancům. Dle našich odhadů se bude díky konvergenčnímu efektu podíl náhrad zaměstnancům na HDP postupně zvyšovat (viz podkapitolu 2.3) a s tím bude proporcionalně růst také podíl této daně na HDP. Tento efekt převáží nad tím, že podíl pracovníků na celkové populaci bude z demografických důvodů klesat. Mzdy podle naší

makroekonomickej projekce porostou dostatečně rychle na to, aby pokles počtu pracovníků více než vykompenzovaly.⁷⁶

Oproti minulé Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti došlo ke zvýšení výchozí hodnoty této daně o 0,1 p. b (z 3,9 % na 4,0 % HDP). Jedná se zejména o důsledek relativně silného tempa růstu nominálních mezd a platů v letech 2024 a 2025. Rolí hraje i revize produkční mezery či vyšší význam srážkové daně na celkovém inkasu této daňové kategorie. Očekávaný růst výnosu DPFO z aktuálních 4,0 % HDP na 4,3 % HDP ke konci projekce je pak pouze důsledkem konvergenčního vývoje (viz tabulku 3.6.1).

Výnos **daně z příjmů právnických osob** je značně citlivý na hospodářský cyklus, a proto jeho výše v čase kolísá. Také konstrukce daňového základu vede v případě této daně k její obtížné predikovatelnosti. V dlouhodobé projekci však od cyklických vlivů odhlížíme a z důvodu konzistence projektujeme její výnos podle vývoje čistého provozního přebytku.

⁷⁵ Rozhodnutí Rady (EU, Euratom) 2020/2053 ze dne 14. prosince 2020 o systému vlastních zdrojů Evropské unie a o zrušení rozhodnutí 2014/335/EU, Euratom.

⁷⁶ Poznamenejme, že se zde částečně odkláníme od provádění projekce striktně v souladu se současnou legislativou. Daňové předpisy často zahrnují odpočty a slevy nebo rozhodné hranice uvedené v nominálním vyjádření. Růst nominálních mezd a dalších příjmů tak může za jinak stejných okolností vést k růstu průměrné míry zdanění. To znamená, že aniž by došlo ke změně legislativy, dochází například k erozi reálné hodnoty odečitatelných položek a slev, nastává přesun do vyšších daňových pásem a s ním spojené zdanění vyšší daňovou sazbou apod. V naší projekci však s tímto a podobnými efekty nepracujeme a předpokládáme, že hodnota odečitatelných položek a slev bude vůči průměrné mzدě stabilní a průměrná míra zdanění tedy zůstane stejná.

Ten by měl vysvětlovat vývoj výnosu této daně lépe než vývoj HDP, protože právě čistý provozní přebytek je makroekonomickým protějškem čistých provozních zisků před zdaněním.⁷⁷ Obdobně jako v případě daně z příjmů fyzických osob se i zde bude projevovat konvergenční efekt, bude mít však opačný důsledek. Růst podílu náhrad zaměstnancům na HDP povede nutně k poklesu podílu hrubého provozního přebytku na HDP. Podíl čistého provozního přebytku na HDP pak bude klesat ještě výrazněji, protože předpokládáme, že podíl spotřeby fixního kapitálu na HDP zůstane zachován. V důsledku toho klesne podíl výnosu daně z příjmů právnických osob na HDP z 3,9 % na počátku projekce na 2,9 % na jejím konci.

Oproti minulé Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti nedošlo na počátku projekce ke změně ve výši výchozí hodnoty této daně (stále 3,9 % HDP).

U ostatních běžných daní (např. správní poplatky) předpokládáme fixní podíl na HDP, neboť ten byl dlouhodobě stabilní i v minulosti a při daném nastavení daňové politiky nejsou známy žádné důvody pro jeho změnu.

Povinné příspěvky na sociální zabezpečení zahrnují příspěvky na důchodové pojištění (včetně systémů ministerstva obrany, vnitra, spravedlnosti a financí), příspěvky na veřejné zdravotní pojištění bez státních pojištěnců, platby za státní pojištěnce a ostatní povinné příspěvky na sociální zabezpečení (pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti). Všechny tyto platby jsou vzhledem k jejich konstrukci v naší projekci navázány obdobně jako daň z příjmů fyzických osob na náhrady zaměstnancům. Projevuje se zde opět konvergenční efekt – jejich podíl na HDP roste proporcionalně s růstem podílu náhrad zaměstnancům. Oproti minulé Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti došlo ke snížení výchozí hodnoty povinných příspěvků na sociální zabezpečení na počátku projekce o 0,3 p. b. (z 16,7 % HDP na 16,3 % HDP). Jedná se o důsledek revize nominálního HDP implikující nižší poměr pojistného i plateb za státní pojištěnce vůči HDP a aktualizovaného odhadu produkční mezery.

V případě projekce příjmu za takzvané státní pojištěnce jsme zohlednili zejména demografický vývoj skupin, do kterých státní pojištěnci patří (podrobněji viz podkapitolu 3.2). Připomeňme, že v sektoru veřejných institucí jsou platby za státní pojištěnce jak příjemem (pro zdravotní pojišťovny), tak i výdajem (pro státní rozpočet). Nemají tak vliv na saldo sektoru, nicméně je uvádíme odděleně, protože ovlivňují

údaje o struktuře a velikosti sektoru veřejných institucí.

Zdanění spotřeby (**daně z výroby a z dovozu**) zahrnuje zejména výnosy daně z přidané hodnoty a selektivních spotřebních daní. Výnos těchto daní je simulován podle podílu výdajů na konečnou spotřebu domácností na HDP, které představují approximaci nejvýznamnější části daňového základu daní ze spotřeby. Ten se podle naší makroekonomické projekce nijak nemění (změna struktury důchodů ve prospěch náhrad zaměstnancům se nutně neprotírá do změny struktury užití důchodů), takže i výnos zdanění spotřeby si bude udržovat konstantní podíl na HDP.⁷⁸ Oproti minulé Zprávě došlo ke snížení o 0,4 p. b. (z 11,4 % na 11,0 % HDP), a to zejména v důsledku strukturálního (nikoliv pouze přechodného) snížení inkasa selektivních spotřebních daní.

Důchody z vlastnictví zahrnují zejména dividendy a podíly na zisku státem vlastněných podniků. Dále se jedná o úrokové příjmy z titulu umisťování přebytkénej likvidity Státní pokladny. I v tomto případě budeme v dlouhém období předpokládat stabilní podíl na HDP. Zároveň pracujeme se scénářem, ve kterém stát svůj podíl ve významných firmách, které (spolu)vlastní, nemění. Celkově proto předpokládáme, že podíl důchodů z vlastnictví na HDP zůstane dlouhodobě konstantní ve výši 0,6 %.

Ostatní příjmy zahrnují zejména příjmy z prodeje zboží a služeb a příjmy plynoucí z EU. Podíl příjmů z prodeje zboží a služeb na HDP je v zásadě stabilní, proto je pro dlouhodobou projekci zafixován. U příjmů z EU také předpokládáme, že budou tvořit konstantní procento HDP. Vývoj těchto příjmů je však zatížen značnou mírou nejistoty, která jejich kvantifikaci dále znesnadňuje. Ačkoliv vzhledem k energetické a geopolitické situaci došlo ke krátkodobému zvýšení těchto příjmů, není známa žádná konkrétní informace o strukturální změně v dlouhém období. Je také nutné upozornit, že naše projekce zahrnuje pouze příjem sektoru veřejných institucí z EU, nikoliv celkové příjmy z EU pro všechny subjekty v České republice, u kterých lze předpokládat vzhledem ke konvergenci k vyspělým ekonomikám spíše budoucí pokles.

V tabulce 3.6.1 je zachycen vývoj celkových příjmů sektoru veřejných institucí včetně jednotlivých příjmových kategorií (v % HDP). Ačkoliv celkové příjmy jsou v naší projekci víceméně konstantní, jedná se pouze o důsledek poklesu plateb za státní pojištěnce z 1,9 % na 1,3 % HDP na horizontu projekce (viz podkapitolu 3.2). Pokud bychom platby za státní

⁷⁷ Opět odhlížíme od efektů způsobených inflací (zde by se projevily zejména při erozi reálné hodnoty daňových odpisů fixního kapitálu firem nebo při oceňování zásob).

⁷⁸ Opět se zde mírně odkláníme od striktního souladu s legislativou, protože některé sazby spotřebních daní jsou konstruovány v podobě nominální částky připadající na určité množství statku. Předpokládáme tedy, že legislativa se bude v dlouhém období měnit takovým způsobem, že výnos této skupiny daní se bude vyvíjet tak, jako kdyby byly všechny konstruovány jako daně *ad valorem*.

pojištěnce vyřadili z příjmů sektoru veřejných institucí, pak by celkové příjmy vzrostly z 38,9 % HDP na 39,5 % HDP na horizontu projekce, a to zejména

v důsledku ekonomické konvergence a zvýšení podílu mezd a platů na HDP.

Tabulka 3.6.1 Příjmy sektoru veřejných institucí ve vybraných letech (v % HDP)

	2025	2035	2045	2055	2065	2075
Daně z příjmů fyzických osob	4,0	4,1	4,2	4,3	4,3	4,3
Daně z příjmů právnických osob	3,9	3,6	3,4	3,2	3,0	2,9
Ostatní běžné daně	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Příspěvky na sociální zabezpečení	16,3	16,4	16,6	16,8	16,9	16,9
důchodové	8,6	8,8	9,0	9,1	9,2	9,3
veřejné zdravotní pojištění (bez SP)	4,4	4,5	4,6	4,7	4,7	4,8
platba za státní pojištěnce (SP)	1,9	1,6	1,5	1,5	1,4	1,3
ostatní	1,4	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5
Daně z výroby a dovozu	11,0	11,0	11,0	11,0	11,0	11,0
Důchody z vlastnictví	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Ostatní příjmy	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
CELKEM PŘÍJMY	40,8	40,7	40,8	40,9	40,8	40,8

Zdroj: výpočty NRR.

Pozn.: součty v tabulce mohou být zatíženy nepřesností vzhledem k zaokrouhllování.

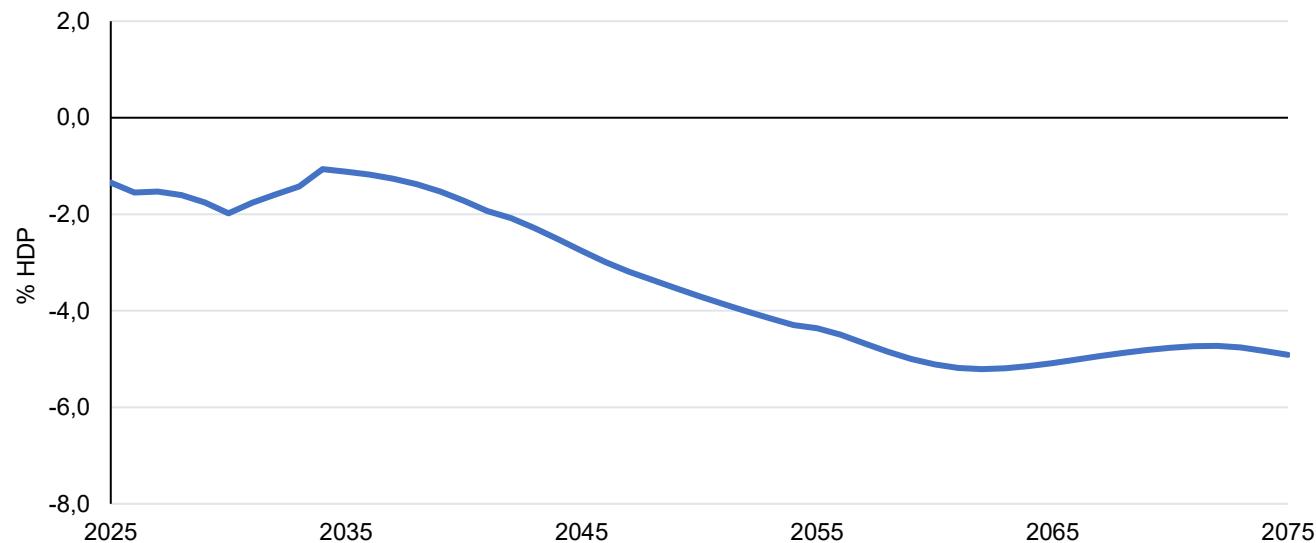
4 Saldo a dluh sektoru veřejných institucí

4.1 Primární saldo

Projekce jednotlivých příjmových a výdajových položek umožňují sestavit projekci primárního salda sektoru veřejných institucí (viz graf 4.1.1), které v celém sledovaném období vykazuje záporné hodnoty. První zhoršování primárních sald nastává mezi lety 2026 až 2030, a to v důsledku zvýšených výdajů na obranu. V našem základním scénáři totiž předpokládáme (viz podkapitolu 3.5), že od roku 2026 do roku 2030 se výdaje na obranu zvyšují o 0,2 % HDP ročně z 2 % na 3 % HDP a od roku 2031 do roku 2034 postupně klesají zpět na 2 % HDP. Od roku 2034 do roku 2075 je následně držíme konstantní ve výši 2 % HDP. Tento scénář je v souladu s národní úpravou rozpočtových pravidel.⁷⁹ Druhé

prohlubování primárních deficitů nastává od roku 2035 do roku 2060. Důvodem je demografie a rostoucí výdaje na ni navázáné (zejména výdaje na důchody, zdravotnictví a příspěvek na péči). Záporné hodnoty primárních sald se podle projekce stabilizují až po roce 2060, protože tou dobou začnou do starnutího důchodů nastupovat populačně slabší ročníky. Primární deficit přesto zůstanou značné (okolo 5 % HDP) až do konce projektovaného období. Příjmová strana rozpočtu ve sledovaném období bude v zásadě stabilní (naroste o 0,6 % HDP v důsledku konvergence, viz podkapitolu 3.6), a ne-přispěje tak výrazně ke kompenzaci rostoucích výdajů.

Graf 4.1.1 Primární saldo sektoru veřejných institucí

Zdroj: výpočty NRR.

4.2 Úrokové náklady

Pro ucelený obrázek o vývoji salda sektoru veřejných institucí musíme trajektorii primárních sald doplnit ještě o úrokové výdaje spojené s dluhem sektoru veřejných institucí. Výdajové i příjmové položky jsme až doposud vyjadřovali v poměru k HDP, a míra inflace tak pro ně při tomto vyjádření nebyla relevantní. V případě úrokových výdajů to však již není možné. Úrokové výdaje jsou obecně určeny nominální úrokovou mírou, která v sobě míru inflace zohledňuje. Nominální úroková míra je totiž přibližným součtem reálné úrokové míry a míry inflace, přičemž reálná úroková míra je sama určena reálnými

faktory (mezní produktivita kapitálu nebo časové preference ekonomických subjektů). Dlouhodobá míra inflace tak má přes nominální úrokové míry vliv na podíl úrokových výdajů na HDP, a tedy i na celkovou velikost podílu výdajů sektoru veřejných institucí na HDP. V naší projekci nominálních úrokových výdajů počítáme s 2% inflací, což odpovídá inflačnímu cíli ČNB.

Dluh sektoru veřejných institucí je v našich podmínkách tvořen převážně státním dluhem (dlouhodobě více než 90 %) a na ten se v naší projekci zaměříme.

⁷⁹ Celkové výdaje státního rozpočtu lze pouze pro rozpočtový rok 2026 až 2033 zvýšit o výdaje na financování obrany, které překračují 2 % HDP. Jinými slovy mají výdaje na financování obrany (nad 2 % HDP) výjimku do roku 2033 a existuje tak implicitní předpoklad, že po roce 2033 se budou výdaje na obranu snížit zpět na 2 % HDP, nebo se úměrně tomu sníží jiné výdaje, případně se zvýší příjmy. Pro projekci výpůjční potřeby státu, a tedy pro projekci dluhové dynamiky, však na zvolené variantě nezáleží.

O úrokových nákladech na zbylou část dluhu sektoru veřejných institucí (např. dluhy obcí) budeme předpokládat, že se budou chovat obdobně. Státní dluh je v realitě financován celým vějířem nástrojů od neobchodovatelných přijatých zájmových zájmových papírů s odlišnými dobami do splatnosti, s různými kupónovými výnosy i s různými denominacemi.⁸⁰ V projekci proto přistupujeme ke zjednodušení a celý dluh sektoru veřejných institucí rozdělujeme na dvě části – krátkodobý dluh (tj. dluh splatný do jednoho roku) a dlouhodobý dluh. O krátkodobé části dluhu předpokládáme, že je financována za krátkodobou sazbu⁸¹ a každý rok musí být za aktuální sazbu refinancována. Naproti tomu o dlouhodobé části dluhu předpokládáme, že je financována pomocí dluhopisů s původní desetiletou splatností a s kupónem, který odpovídá výnosu koše státních dluhopisů s průměrnou zbytkovou splatností 10 let (desetiletá splatnost byla zvolena proto, že jde o nejdéle splatnost, za kterou máme dostatečně dlouhou časovou řadu, jež je zároveň mezinárodně srovnatelná). Podíly krátkodobého a dlouhodobého dluhu na celkovém dluhu udržujeme konstantní na úrovni 10 % a 90 %.⁸²

Celkové úrokové náklady modelujeme jako součin dluhu sektoru veřejných institucí a takzvané implicitní nominální úrokové míry, která je váženým

průměrem nominálních úrokových měr placených z krátkodobé a dlouhodobé části dluhu. Váha krátkodobé úrokové míry na implicitní úrokové míře je shodná s podílem krátkodobého dluhu, tj. 10 %. Krátkodobou úrokovou míru přitom budeme považovat v naší projekci za konstantní, a to na úrovni 1,8 % p. a., neboť předpokládaná reálná krátkodobá úroková míra ve výši –0,2 % p. a. je zvýšena o 2 % inflaci.⁸³ Úročení dlouhodobé části dluhu má analogicky 90% váhu na implicitní úrokové míře. Zde ale ještě pro zjednodušení předpokládáme, že úroková míra pro dlouhodobou část dluhu je rovna desetiletému klouzavému průměru desetiletých úrokových měr v jednotlivých letech. Tímto postupem zohledňujeme skutečnost, že pro výdaje na obsluhu již vydaných desetiletých obligací není relevantní aktuální úroková míra, ale úroková míra v okamžiku emise. Dále předpokládáme, že 10letá nominální úroková míra bude konvergovat v základním scénáři k úrovni 2,8 % p. a. – neboť 0,8 % p. a. předpokládáme reálný úrok a zbytek tvoří očekávaná míra inflace.

V souhrnu zvolené předpoklady vedou k tomu, že modelovaná implicitní úroková míra na veřejném dluhu se do roku 2031 postupně zvyšuje na úroveň 3,3 % p. a. (zejména z důvodu zvýšených úrokových sazeb v letech 2022 až 2025). Následně úroková míra klesá na rovnovážnou úroveň 2,71 % p. a.

4.3 Vývoj dluhu

Úrokové výdaje vstupují na straně výdajů do výpočtu celkového saldo sektoru veřejných institucí a prohluší tak každoroční deficit. Ty se kumulují v dluhu sektoru veřejných institucí a narůstající dluh generuje další nárůst úrokových nákladů (viz tabulku 4.3.1 pro údaje za vybrané roky). Dluh sektoru veřejných institucí směřuje v paděsáti letém horizontu k úrovni 178 % HDP v roce 2075 (tzv. základní scénář). Rokem nárazu na dluhovou brzdu je rok 2037. Tento vývoj je dán především vývojem primárních sald, nikoliv naším modelem úrokových nákladů. I kdybychom totiž (nerealisticky) předpokládali, že by dlouhodobé reálné úroky byly po celou dobu projekce nulové, směřoval by dluh zhruba ke 152 % HDP (viz graf 4.3.1).

V minulé Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti byl náraz na dluhovou brzdu projektován na rok 2038, v letošní Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti se posouvá do roku 2037. Důvodem je skutečnost, že zatímco parametrické úpravy důchodového systému ovlivňují primární saldo a dluhovou dynamiku ve střednědobém a dlouhodobém horizontu, zvýšené výdaje na

obranu země nad 2 % HDP v letech 2026 až 2033 primární saldo a dluhovou dynamiku zhoršují ve střednědobém horizontu. Posunutí nárazu na dluhovou brzdu do roku 2037 je tak logickým vyústěním vyšší výpůjční potřeby v následujících deseti letech při absenci adekvátního upravení výdajové či příjmové strany.

Kromě této verze projekce úrokových výdajů provádíme ještě alternativní simulaci se zpětnou vazbou finančních trhů na úrokovou míru, ve které bereme v potaz vztah mezi výší dluhu v poměru k HDP na jedné straně a výší úroků na straně druhé. V simulaci uvažujeme, že každý procentní bod z podílu dluhu na HDP nad prahem 55 % zvyšuje aktuální 10letou reálnou úrokovou míru o 0,039 p. b.⁸⁴ Za těchto předpokladů by od roku 2037, kdy dle naší projekce dluh překročí hranici dluhové brzdy, byl růst dluhu ve srovnání se základním scénářem urychlen. Okolo roku 2056 by se dluh stal neudržitelným a Česká republika by se dostala do dluhové pasti, neboť by efektivní úroková míra překročila tempo růstu nominálního HDP.

⁸⁰ Podrobněji k tomu viz MF ČR (2025): Zpráva o řízení státního dluhu České republiky v roce 2024.

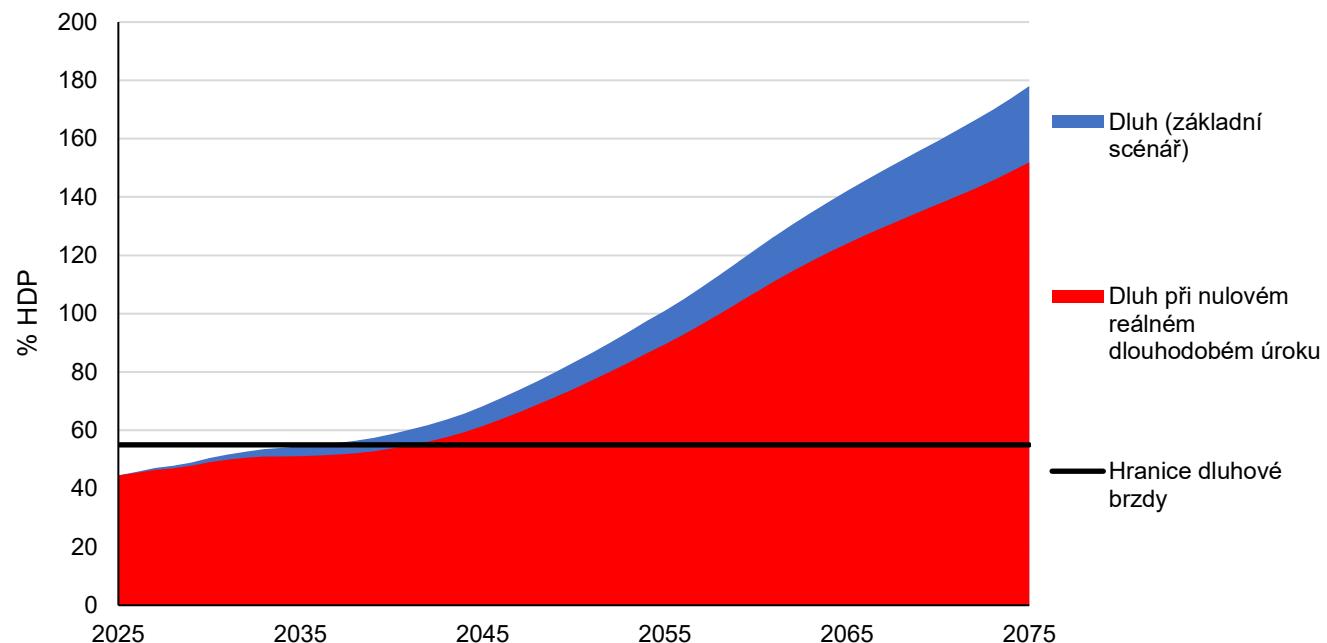
⁸¹ Celoroční průměr 3měsíčního PRIBORu.

⁸² Průměrný podíl krátkodobého dluhu sektoru veřejných institucí v posledních 6 letech (2019–2024) činil 10,9 %, přičemž v roce 2024 poklesl na 10,1 %.

⁸³ Zdrojem dat historických nominálních úrokových měr je ČNB (2025), převod na reálnou úrokovou míru pomocí deflátora HDP (ČSÚ, 2025).

⁸⁴ Odhad penalizační přírůstky viz Tománeková (2020): Vliv zadlužení sektoru vládních institucí na výnosovou míru státních dluhopisů.

Graf 4.3.1 Dluh sektoru veřejných institucí

Zdroj: výpočty NRR.

Tabulka 4.3.1 Úrokové náklady a saldo rozpočtu (v % HDP) ve vybraných letech

	2025	2035	2045	2055	2065	2075
Úrokové náklady (základní scénář)	1,4	1,5	1,8	2,6	3,7	4,6
Saldo celkem (základní scénář)	-2,7	-2,6	-4,5	-7,0	-8,8	-9,6

Zdroj: výpočty NRR.

4.4 Ukazatel mezery udržitelnosti veřejných financí

Jako souhrnný ukazatel udržitelnosti či neudržitelnosti veřejných financí se používá indikátor S1, který je obecně definován jako počet procent HDP, o který se musí změnit primární strukturální saldo (v každém roce o stejný počet procent HDP) po dobu celého do předu zvoleného období, aby na konci tohoto období dluh dosahoval předem stanovené hodnoty.⁸⁵

V našem případě tedy zvolíme padesáti leté období (2025–2075) a ptáme se, o kolik procent HDP by muselo být primární saldo oproti naší projekci každý rok lepší, aby dluh sektoru veřejných institucí na konci projektovaného období skončil na úrovni 55 % HDP, tedy na úrovni dluhové brzdy. Taktéž konstruovaný indikátor S1 vystihuje mezera udržitelnosti veřejných financí. Zdůrazněme však, že se jedná o ukazatel, jehož smysl spočívá především v tom, že umožňuje rychlé srovnání, zda se udržitelnost veřejných financí zlepšuje či zhoršuje. Nejdříve se však o doporučení, že by se mělo saldo o danou hodnotu skutečně každoročně zlepšit.

Mezera udržitelnosti veřejných financí je podle naší simulace nyní rovna 2,88 (loňská hodnota činila 3,78 a předloňská 6,22). To znamená, že pokud by byl primární deficit počínaje rokem 2025 po celou dobu projekce každoročně lepší o 2,88 % HDP oproti základnímu scénáři, směřoval by dluh v roce 2075 k úrovni 55 % HDP. Vzhledem k tomu, že by v takovém případě trajektorie dluhu nikdy neprekročila dluhovou brzdu, nedošlo by ani ke zpětné vazbě mezi úroky a dluhem.

Pokud budou opatření vedoucí ke snížení dlouhodobé nerovnováhy veřejných financí oddalována, rozsah úprav v daňových a výdajových politikách, které zajistí nepřesázení limitu dluhové brzdy (55 % HDP) v roce 2075, bude muset být výraznější. Hodnota ukazatele mezery udržitelnosti prezentovaná výše tak bude muset být ještě vyšší. Pokud budou řešení odkládána do dosažení hranice dluhové brzdy (dle projekce tedy do roku 2037), dojde k nárůstu ukazatele na 3,59.⁸⁶

⁸⁵ Pro podrobnější popis viz např. Evropská komise (2025): Debt Sustainability Monitor 2024.

⁸⁶ Tedy aby dluh v roce 2075 směřoval k úrovni 55 % HDP, musel by být primární deficit počínaje rokem 2038 až do roku 2075 o 3,59 % HDP lepší.

Poznamenejme, že obdobný ukazatel konstruovaný Evropskou komisí, který ale místo s 50letým projekčním obdobím pracuje s nekonečně dlouhým horizontem a vyjadřuje fiskální úsilí nutné k tomu, aby se diskontované příjmy a výdaje rovnaly (jedná se

o ukazatel S2), uvádí pro Českou republiku v roce 2024 hodnotu 5,4⁸⁷. Vzhledem k požadavku vyrovnání výdajů a příjmů je ukazatel S2 při využití totožných dat výrazně přísnější než námi počítaná meze záručitelnosti.

⁸⁷ Evropská komise (2025): Debt Sustainability Monitor 2024.

5 Alternativní scénáře a doplňkové analýzy

Základní scénář naší projekce použitý v předchozích kapitolách byl propočten za předpokladu naplnění upravené střední varianty demografické projekce ČSÚ a za předpokladu zachování současného nastavení daňových a výdajových politik. Abychom ale spoj částečně ilustrovali možné nejistoty a odchylky od našeho základního scénáře, které mohou být obecně při dlouhodobých projekcích značné, sestavili jsme sadu alternativních scénářů, jejichž podrobnější popis je uveden níže. První z alternativních scénářů je sestaven ke střední variantě demografické projekce, přičemž v něm uvažujeme pesimističtější předpoklad ohledně dlouhodobého růstu ekonomiky. Ve druhém scénáři uvažujeme alternativní parametry demografické projekce, konkrétně v něm

předpokládáme odlišný vývoj míry plodnosti. Na jedné straně jde o scénář, kdy míra plodnosti naroste v horizontu následujících 10 let ze současných 1,37 na 2,46 dětí na ženu. Tato míra plodnosti odpovídá 70. letům 20. století⁸⁸, kdy byla plodnost od konce 50. let nejvyšší. Na druhé straně pak scénář s nízkou plodností, kde plodnost přetrvává na současných 1,37 dítěte na ženu a následně bude klesat podle nízké varianty demografické projekce ČSÚ. V dalších alternativních scénářích simulujeme odlišný předpoklad ohledně rozsahu zvýšených výdajů na obranu, scénář s každoroční výpůjční potřebou státu ovlivněnou přetrvávajícími přebytky místních samospráv a scénář s výstavbou dvou jaderných bloků v Dukovanech.

5.1 Zpomalení růstu produktivity

V prvním alternativním scénáři zkoumáme citlivost projekce na alternativní předpoklady ohledně růstu produktivity práce. V základním scénáři projekce kromě konvergenční složky růstu produktivity práce předpokládáme i pokračující autonomní růst technologií ve výši 1,5 % ročně (jak v České republice, tak v Rakousku). Tento předpoklad je založen na průměrném růstu produktivity v rozvinutých zemích v delším období, přičemž však není garantováno, že se toto tempo podaří udržet i v budoucnosti. Zatímco v předchozích letech jsme sestavovali scénář technologické akcelerace, kdy jsme předpokládali růst produktivity vyšší než v základním scénáři, v letošním roce naopak analyzujeme citlivost projekce na opačnou situaci. Částečně tak reagujeme na nízký růst produktivity ve zvoleném konvergenčním cíli (Rakousko), kde produktivita práce v posledních cca 17 letech v zásadě stagnovala. Existuje tedy riziko, že tento vývoj bude pokračovat i v dlouhém horizontu.

Pro posouzení tohoto rizika sestavujeme scénář, ve kterém by produktivita práce rostla každý rok o 1 p. b. pomaleji než ve scénáři základním, a to jak ve vyspělých zemích, tak i v České republice.⁸⁹

Ostatní parametry, jakými jsou tempo konvergence české ekonomiky k zahraničí či nárůst podílu náhrad

pracovníků na hrubé přidané hodnotě, ponecháváme ve scénáři technologické decelerace stejně jako ve scénáři základním.

Důsledkem výše uvedeného je nižší růst HDP na pracovníka, a tedy nižší růst reálných mezd (v porovnání se základním scénářem). Počet pracovníků se však nemění. Nepředpokládáme tedy změny strukturální nezaměstnanosti ani míry participace na trhu práce.

Příjemová strana rozpočtu vyjádřená v poměru k HDP není ovlivněna, protože dojde k souběžnému snížení reálných příjmů a HDP. Na výdajové straně dojde ke zhoršení hlavně v oblasti výdajů na důchody. Trvale nižší růst reálných mezd způsobí, že důchody přiznané v předchozích letech budou v relaci k reálné mzdě růst rychleji (resp. klesat pomaleji), než v základním scénáři. Je tomu tak proto, že zákonná valorizace důchodů pokrývá pouze třetinu z reálného růstu mezd, takže při jejich růstu poměr důchodu a mzdy klesá. Díky nižšímu růstu HDP v tomto scénáři bude vyšší i velikost dluhu přenášeného z minulých let v poměru k HDP a vyšší dluhová služba. Celkově je zadlužnost veřejného sektoru ve srovnání se základním scénářem až o 92,8 p. b. vyšší (viz graf 5.2.1).

5.2 Odlišné varianty demografické projekce

Další scénář je analýzou citlivosti základního scénáře na odlišné předpoklady o demografickém vývoji. Zde by bylo možné využít scénáře demografického vývoje sestavené ČSÚ (vysoká a nízká

varianta demografické projekce). Jednotlivé scénáře demografického vývoje se od sebe odlišují hlavně různou velikostí populace⁹⁰, jsou si ale velmi podobné z hlediska projektované věkové struktury

⁸⁸ Údaj podle databáze World Bank (2025).

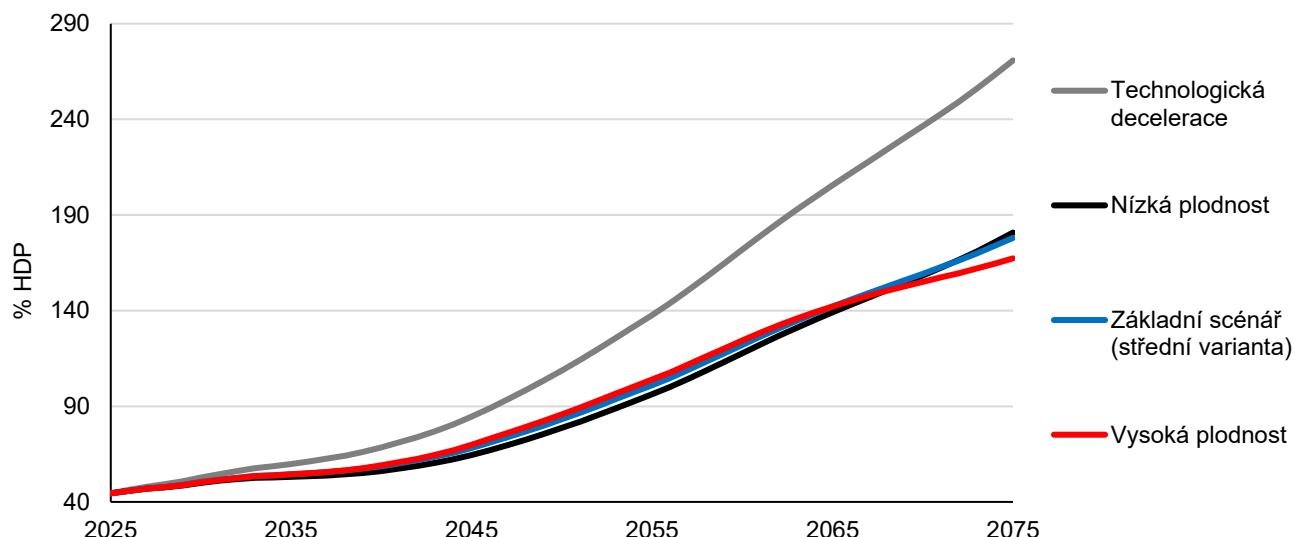
⁸⁹ Viz kapitolu 2. Předpokládáme symetrický vliv jak na ČR, tak na Rakousko (konvergenční cíl). Rychlost uzavírání mezery v produktivitě práce mezi ČR a Rakouskem tak nebude ovlivněna.

⁹⁰ Zatímco v upravené střední variantě demografické projekce je na horizontu projekce populace nejprve v zásadě stabilní kolem 10,7 mil. obyvatel a posléze od roku 2050 klesá k 10,2 mil. obyvatel v roce 2075, v nízké klesá až k 8,7 mil. obyvatel a ve vysoké naopak roste k 11,5 mil. obyvatel ve stejném roce.

populace. Poměr mezi počtem osob v produktivním věku (pro naše účely ve věku 21 až 64 let včetně) a počtem osob ve věku 65 a více let je ve všech variantách v zásadě shodný a odlišuje se až na úplném konci horizontu projekce. Podobnost struktury obyvatelstva pro uvedené demografické varianty je způsobena protichůdnými mechanismy v rámci jednotlivých demografických variant. Například ve vysoké demografické variantě působí v porovnání se střední

demografickou variantou vyšší porodnost a vyšší míra migrace ve směru nárůstu poměru počtu lidí v produktivním věku vůči počtu obyvatel starších 65 let, nižší úmrtnost a vyšší předpokládaná doba dožití však tento poměr snižuje. V konečném důsledku tak střední, vysoká i nízká demografická varianta generují obdobné projekce poměru dluhu k HDP.

Graf 5.2.1 Vývoj dluhu sektoru veřejných institucí – srovnání alternativních scénářů (zpomalení růstu produktivity a odlišné varianty demografické projekce) se střední variantou

Zdroj: ČSÚ (2025), ČSSZ (2025); výpočty NRR.

Vzhledem k této podobnosti jednotlivých oficiálních demografických variant a vzhledem k poměrně výraznému vývoji v oblasti porodnosti, resp. plodnosti v posledních letech (viz podkapitolu 2.2 a její box 2.2), jsme sestavili dva demografické citlivostní scénáře orientované izolovaně na odlišné míry plodnosti.⁹¹ První z nich – scénář označený jako „vysoká plodnost“, reaguje na některá často se objevující tvrzení, že k zachování udržitelnosti důchodového systému může stačit vhodně zvolená propopulační politika. Uvažujeme tedy scénář, ve kterém by míra plodnosti v horizontu následujících 10 let vzrostla ze současných 1,37 na 2,46 dětí na ženu a na této úrovni zůstala až do konce projekce. Tato míra plodnosti odpovídá 70. letům 20. století, kdy byla plodnost od konce 50. let nejvyšší (tzv. „Husákovy děti“). Ostatní předpoklady projekce (úmrtnost a míra migrace) jsou totožné se střední variantou. Hlavním výsledkem této citlivostní analýzy je, že ani mimořádně příznivá kombinace parametrů demografického vývoje nepovede k zajištění stability důchodového systému. Deficity důchodového systému jsou sice v letech 2065–2075 o 0,2 až 0,7 % HDP nižší než v základním scénáři, k jejichž poklesu ale dochází

postupně a příliš pozdě až po roce 2055, kdy začnou nově narozené děti vstupovat na trh práce. Do té doby jsou oproti základnímu scénáři deficity důchodového systému dokonce „kosmeticky“ horší (maximálně o 0,1 % HDP z důvodu vyšších výdajů na sirotčí a invalidní důchody). Zároveň ale předpokládaná vyšší plodnost v této době vede k významně vyšším výdajům mimo důchodový systém (školství, sociální dávky, zdravotnictví). Tyto zvýšené výdaje pak v této variantě vedou k vyšším primárním deficitům a rychlejšímu nárůstu dluhu (viz graf 5.2.1). Výše zmíněné zlepšení v deficitech důchodového systému se projeví až na konci horizontu projekce (o 10,7 % HDP nižší poměr dluhu v roce 2075).

Symetricky k variantě s vysokou plodností konstruujeme variantu, ve které bude míra plodnosti nejprve do roku 2035 konstantní na současné nízké úrovni 1,37 dítěte na jednu ženu, následně pak bude dále klesat v souladu s nízkou variantou demografické projekce ČSÚ postupně až na 1,25 dítěte na jednu ženu. V této variantě jsou deficity důchodového systému nejprve mírně nižší než ve střední variantě (nižší výdaje na sirotčí a invalidní důchody), stejně tak jsou z důvodu nižšího počtu dětí nižší výdaje na

⁹¹ Pro podrobnější popis tvorby těchto citlivostních demografických scénářů viz také podkladovou studii ÚNRR (2019): Citlivostní scénáře demografické projekce ČR.

školství, sociální dávky a zdravotnictví. To se projevuje v nižším nárůstu dluhu. V delším horizontu pak začne působit efekt nižšího počtu pracovníků a nižšího HDP, což se projeví mj. ve vyšších deficitech důchodového systému a v nárůstu dluhu, který bude

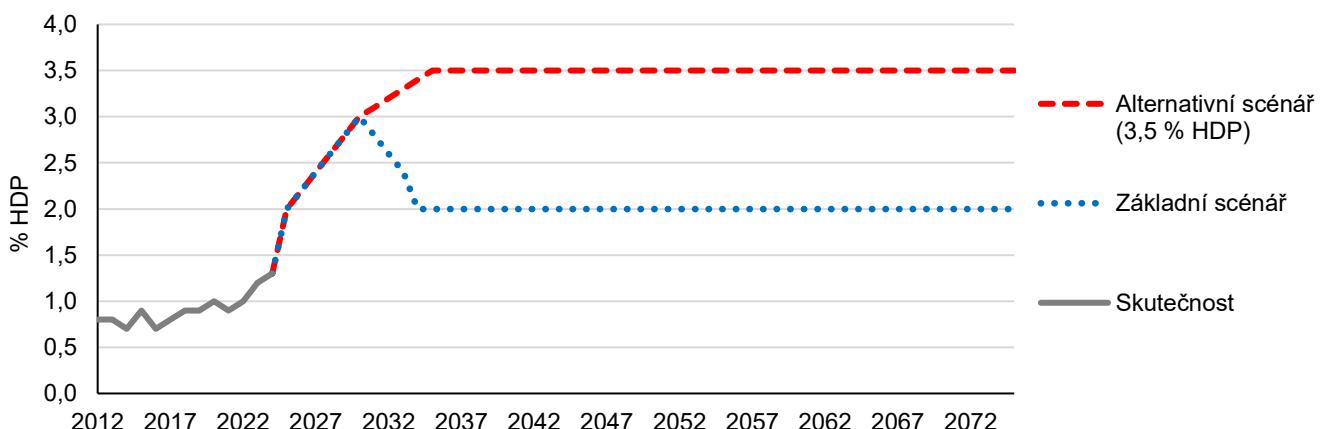
v roce 2075 oproti střední variantě vyšší o 2,8 % HDP (viz graf 5.2.1). Celkově obě varianty s odlišnou mírou plodnosti ukazují na poměrně nízkou citlivost projektovaného dluhu na tento demografický parametr.

5.3 Trvale zvýšené výdaje na obranu země dle summitu v Haagu

V naší projekci dluhu sektoru veřejných institucí v základním scénáři předpokládáme, že výdaje na obranu mezi lety 2026 až 2030 vzrostou na 3 % HDP, přičemž následně klesnou a mezi lety 2034 až 2075 je držíme na úrovni 2 % HDP.⁹² Na summitu NATO v Haagu v červnu 2025 se však lídři členských států Severoatlantické aliance dohodli na navýšení výdajů na obranu na 5 % HDP. Do roku 2035 tak musejí všechny členské státy aliance dosáhnout úrovně

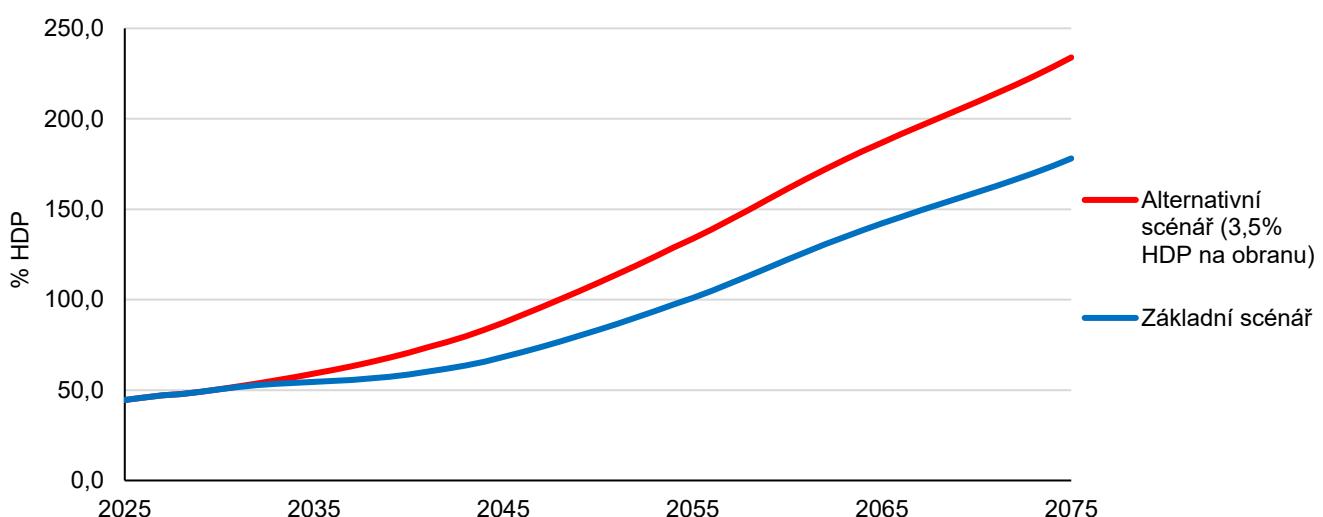
5 % HDP, přičemž na tzv. „core defence“ výdaje musí státy vyčlenit 3,5 % HDP a zbývající 1,5 % HDP pokrývají ostatní pro bezpečnost relevantní oblasti (např. kyberbezpečnost, kritická infrastruktura, průmyslová základna, civilní připravnost).⁹³ V tomto alternativním scénáři tak mezi lety 2030 až 2035 rostou armádní výdaje ze 3 % HDP na 3,5 % HDP a tuto úroveň následně držíme konstantní až do roku 2075 (viz graf 5.3.1).

Graf 5.3.1 Výdaje na obranu (v % HDP)

Zdroj: ČSÚ (2025), Evropská komise (2025); výpočty NRR.

Graf 5.3.2 Dluh sektoru veřejných institucí v základním a alternativním scénáři s vyššími výdaji na obranu

Zdroj: výpočty NRR.

⁹² Popis a vysvětlení předpokladu vývoje výdajů na obranu v rámci základního scénáře viz podkapitolu 3.5.

⁹³ Viz https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_236705.htm.

Dluh v alternativním scénáři začíná růst počínaje rokem 2031 výrazně rychleji, a zatímco v základní scénáři je náraz na dluhovou brzdu projektován na rok 2037, v alternativním scénáři k němu dochází již v roce 2033. Celkový dluh sektoru veřejných institucí je pak na horizontu projekce horší o 66 % HDP a směřuje k 244 % HDP (viz graf 5.3.2). Projekce tak

ukazuje, že bez výrazných opatření na straně výdajů nebo příjmů nelze závazek ze summitu v Haagu splnit bez dramaticky zvyšujícího se dluhu. Dodejme, že tento scénář navíc v principu pracuje se závazkem výdajů na obranu pouze ve výši 3,5 %, přičemž u zbývajících 1,5 % HDP je předpoklad krytý v rámci současné výše veřejných výdajů.

5.4 Výpůjční potřeba sektoru veřejných institucí dle saldo hospodaření státního rozpočtu

V naší projekci dluhu každoroční výpůjční potřeba státu vychází standardně z celkového deficitu sektoru veřejných institucí⁹⁴. V případě Česka však v důsledku systémových přebytků místních samospráv (tj. subsektoru místních vládních institucí) vede tento předpoklad k podhodnocování výpůjční potřeby, a tedy i k podhodnocování růstu dluhu v naší projekci. Je to z toho důvodu, že celkové saldo sektoru veřejných institucí je soustavně výrazně lepší než saldo hospodaření subsektoru ústředních vládních institucí, jež je dominantně ovlivňováno hospodařením státního rozpočtu, viz též podkapitolu 1.1 a graf 1.1.2. Přesnější projekce dluhu by v případě Česka nevycházela z projekce saldo celého sektoru veřejných institucí, nýbrž

z projekce deficitů ústředních vládních institucí (na něž mají zásadní vliv již zmínované schodky státního rozpočtu), které jsou v případě Česka systematicky horší než saldo celého sektoru. Jedná se právě o důsledek strukturálních a trvalých přebytků subsektoru místních vládních institucí (krajů a obcí) plynoucí z nastavení rozpočtového určení daní.

V tomto alternativním scénáři tak předpokládáme výpůjční potřebu státu každoročně o 0,7 % HDP vyšší, než je námi projektované saldo sektoru veřejných institucí v letech 2025–2075. Hodnota 0,7 % HDP představuje 10letý průměr přebytků subsektoru místních vládních institucí (viz tabulku 5.4.1).

Tabulka 5.4.1 Saldo sektoru ústředních vládních institucí a místních vládních institucí (v % HDP, 2015–2024)

	Ústřední vládní instituce	Místní vládní instituce	Saldo sektoru veřejných institucí
2015	-1,3	0,6	-0,7
2016	-0,4	1,0	0,7
2017	0,5	0,8	1,5
2018	0,1	0,4	0,9
2019	-0,5	0,6	0,3
2020	-5,9	0,5	-5,6
2021	-5,7	0,9	-5,0
2022	-4,0	0,9	-3,1
2023	-4,5	0,8	-3,7
2024	-2,6	0,7	-2,2

Zdroj: ČSÚ (2025); výpočty NRR.

Pozn.: data za rok 2024 vycházejí z prvních notifikací ČSÚ schválených Eurostatem (duben, 2025).

Implicitně tak předpokládáme strukturální přebytky obcí a krajů v této výši v celé projekci. Dluhová dynamika vychází v takovém scénáři méně příznivě. Náraz na dluhovou brzdu se posouvá z roku 2037 do roku 2031. Na horizontu projekce je dluh sektoru veřejných institucí vyšší o 29 % HDP, neboť se posouvá ze 178 % HDP na 207 % HDP (viz graf 5.4.1).

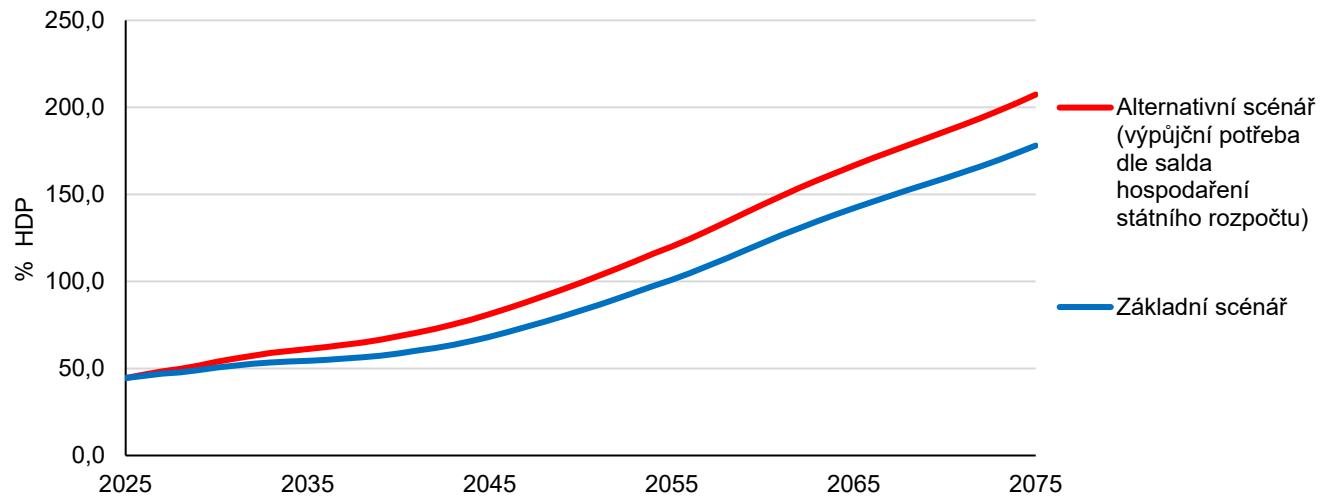
Tento scénář poukazuje na skutečnost, že pokud nedojde k přenastavení rozpočtového určení daní, bude mít dluh sektoru veřejných institucí tendenci narůstat rychleji, než bude odpovídat celkovým deficitům sektoru veřejných institucí.

⁹⁴ Saldo hospodaření sektoru veřejných institucí sestává ze tří subsektorů (a jejich dílčích sald hospodaření): ústřední vládní instituce, místní vládní instituce (tj. kraje a obce) a fondy sociálního zabezpečení. Saldo hospodaření fondů sociálního zabezpečení ovlivňuje celkové saldo sektoru nejméně, proto tento subsektor explicitně neuvádíme v textu z důvodu zachování přehlednosti alternativního scénáře.

Alternativní možností, jak snížit výpůjční potřebu vyčázející dominantně ze schodků státního rozpočtu (resp. salda hospodaření ústředních vládních institucí), by bylo umisťování přebytků samospráv ve větší míře na své účty vedené u ČNB (systém státní

pokladny). Výpůjční potřebu totiž může MF ČR pokrýt využitím zůstatků jiných jednotek vládního sektoru, které své prostředky drží na svých účtech u centrální banky.

Graf 5.4.1 Dluh sektoru veřejných institucí v základním a alternativním scénáři s výpůjční potřebou sektoru veřejných institucí dle salda hospodaření státního rozpočtu

Zdroj: výpočty NRR.

5.5 Výstavba jaderných bloků v Dukovanech

V tomto alternativním scénáři se snažíme analyzovat dopad způsobu financování stavby nových jaderných bloků v Dukovanech na dluh sektoru veřejných institucí. Naším výchozím předpokladem je stavba dvou bloků v hodnotě 400 mld. Kč (4,4 % HDP v cennách roku 2024).⁹⁵ V naší simulaci uvažujeme, že stát začne počínaje rokem 2026 získávat finanční prostředky dle aktuálních tržních podmínek. Tyto prostředky budou v průběhu výstavby (2026–2036) přepůjčovány společnosti Elektrárna Dukovany II, a. s. („EDU II, a. s.“). V naší projekci uvažujeme lineární zvýšenou výpůjční potřebu státu o 0,4 % HDP ročně v těchto jedenácti letech oproti základnímu scénáři.⁹⁶

Jak je patrné z grafu 5.5.1, dluh sektoru veřejných institucí tak do roku 2036 naroste oproti základnímu scénáři o 4,4 % HDP. To je dáno tím, že nepracujeme s dopadem výstavby na růst HDP (skrze zapojení českých firem a multiplikační efekt).

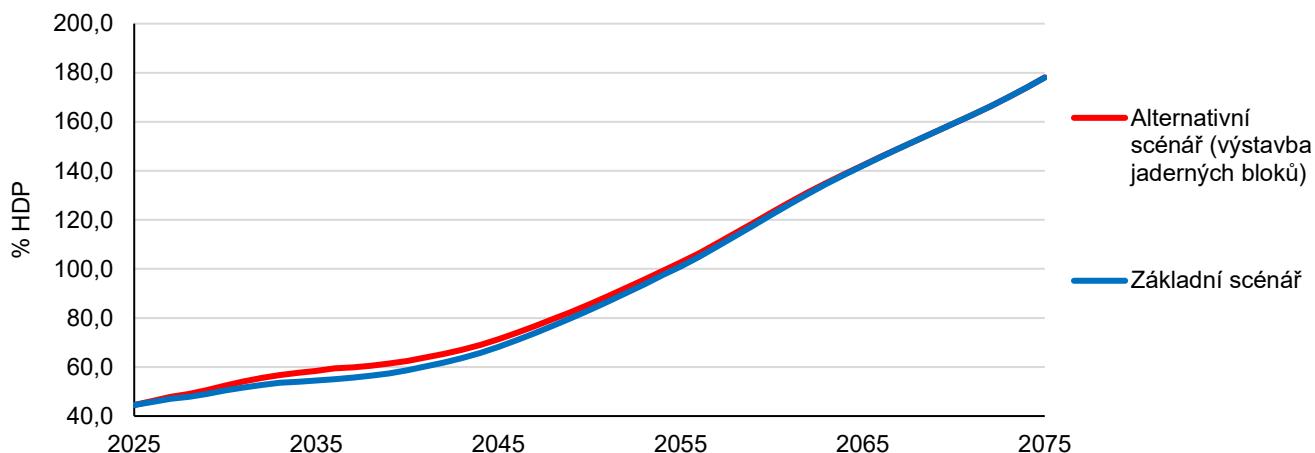
V letech 2037 až 2066 bude následně společnost EDU II, a. s. splácat státu jistinu a úroky. V naší simulaci uvažujeme, že stát tyto splátky jistiny využije ke splácení jistiny svého dluhu. Bude se však v principu jednat o „standardní“ příjem státního rozpočtu, který bude možné využít nikoliv pouze na splátku jistiny dluhu. V projekci nepracujeme s úrokovými platbami z tohoto dodatečného dluhu. Ty by do roku 2036 mírně zvyšovaly celkové výdaje státního rozpočtu (a zvyšovaly dluhovou kvótu), po roce 2037 by se jednalo o příjem státního rozpočtu (snižující dluhovou kvótu).

Výsledkem alternativního scénáře je, že financování jádra zvoleným a notifikovaným způsobem zvýší v krátkodobém horizontu dluhovou kvótu o tu část finančních prostředků, které si bude muset stát půjčit (o 4,4 % HDP), avšak po následném splacení půjčky je tento nárůst možné eliminovat.

⁹⁵ Viz též: https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2025/stat-kupuje-80-podil-ve-spolecnosti-elektrarna-duk-59336,https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_2366. Detaily smluv jsou dostupné na: <https://smlouvy.gov.cz/>.

⁹⁶ Je však nutné upozornit, že realizace takto rozsáhlého projektu je spojena s celou řadou rizik. Prezentovaný scénář předpokládá dokončení výstavby v plánovaném termínu a takovou výši cen vyroběné elektrické energie, která umožní společnosti EDU II, a.s. splácat návratnou finanční výpomoc.

Graf 5.5.1 Dluh sektoru veřejných institucí v základním a alternativním scénáři s výstavbou jaderných bloků

Zdroj: výpočty NRR

5.6 Mezigenerační účty v rámci důchodového systému

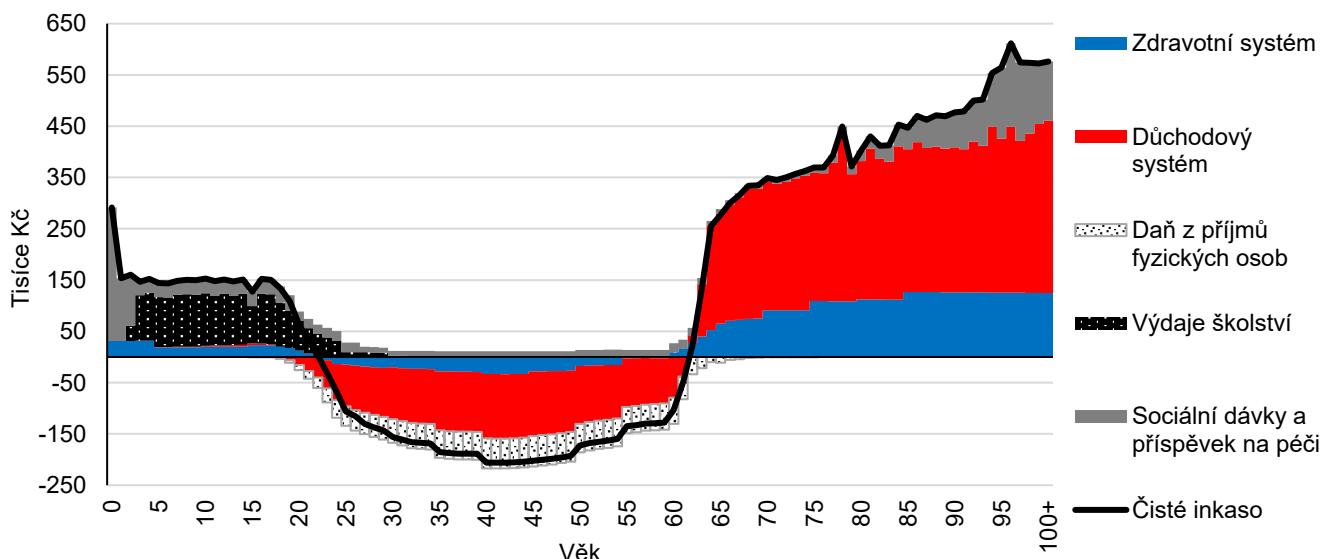
5.6.1 Generačně specifické výdaje a příjmy

V této podkapitole se zabýváme generačně specifickými výdaji a příjmy v jednotlivých letech, které ukažují rozdělení fiskálního břemene mezi generacemi.⁹⁷ Největší generačně specifickou položku tvoří příjmy a výdaje důchodového systému, které rozebiráme podrobněji v následující podkapitole. Avšak důsledky stárnutí populace a nástup demograficky slabších ročníků do pracovního procesu nemají vliv pouze na samotný důchodový systém, ale projevují se i ve výdajích na zdravotnictví či v generačně specifických sociálních dávkách. Za generačně specifické považujeme zhruba 44,2 % z celkových příjmů

a 44,1 % celkových výdajů veřejných rozpočtů v roce 2024.

Graf 5.6.1 zobrazuje věkový profil příjmů a výdajů na jednu osobu daného věku. Je z něj zřejmé, že čistými příjemci benefitů jsou děti v prvních třech letech života především kvůli platbě mateřské a rodičovské dovolené a rovněž kvůli zvýšeným zdravotním nákladům. Od dvou let věku se postupně přidávají benefity ze školství, které zhruba do 18 let dominují. Významné jsou rovněž slevy na DPFO vázané na děti, resp. studenty, které jsou rovněž považovány za sociální dávku a jež přiřazujeme právě dětem.

Graf 5.6.1 Platby a výnosy na osobu v daném věku v roce 2024

Zdroj: ČSÚ (2025), ČSSZ (2025); výpočty NRR.

⁹⁷ Pro metodiku mezigeneračních účtů je využita podkladová studie ÚNRR (2021): Metodika mezigeneračních účtů a také box 6.1 ve Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti z roku 2021.

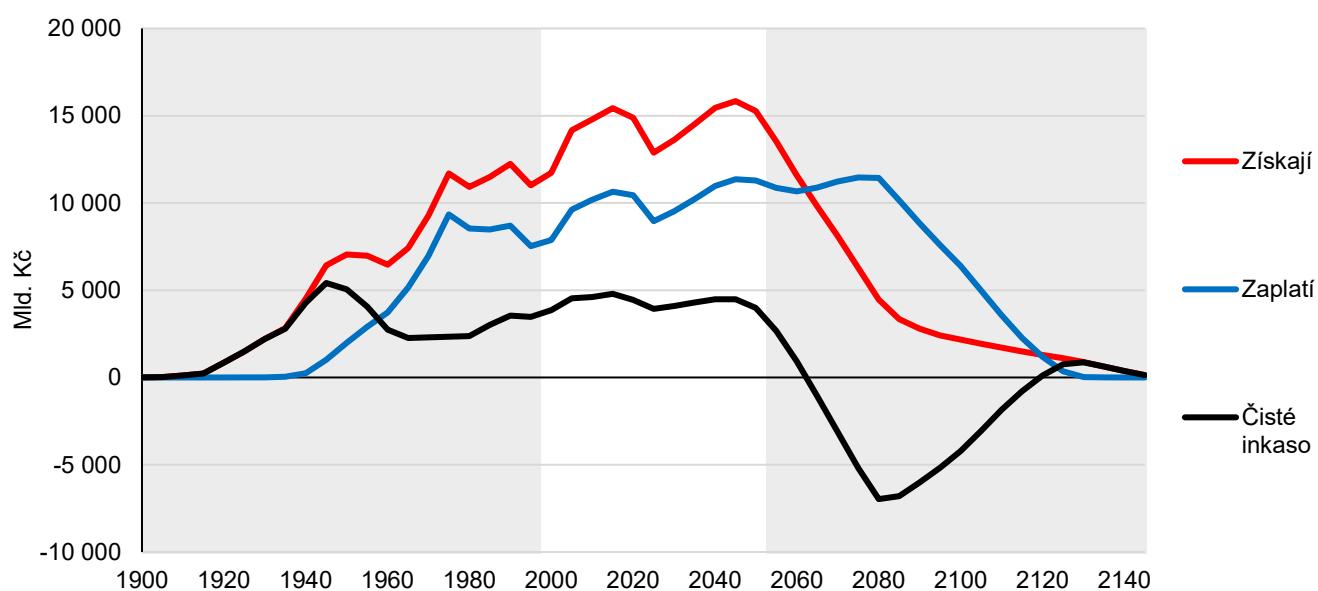
Lidé v produktivním věku jsou naopak v průměru čistými plátcí, kdy jejich odvody do systému v podobě daní z příjmů a pojistného na zdravotní a sociální bezpečení převyšují benefity, které tyto generace ze systému čerpají. Generace v poproduktivním věku jsou opět čistými příjemci, přičemž nejvíce získají z důchodového a zdravotního systému a ze sociálních dávek (příspěvek na péči). Průměrně je tak v současnosti čistým plátcem do veřejných rozpočtů osoba ve věku mezi 23 a 61 lety.

Z generačních účtů dále vyplývá, že průměrná osoba narozená v letech 2000–2004 (tedy první generace, pro niž v projekci zachycujeme její celý životní cyklus) obdrží z veřejných rozpočtů za celý

život o 8,5 mil. Kč více, než do něho odvede. Každý příslušník generace narozené o padesát let později obdrží při nezměněné politice o 7,7 mil. Kč více, než odvede.⁹⁸

Jak vyplývá z grafu 5.6.2, generace narozené až do roku 2065 jsou v rámci systému veřejných financí v naší projekci čistými příjemci. Generace narozené později jsou pak v námi definovaném období stále ekonomicky aktivní, ale není pro ně zachyceno celé období jejich důchodového věku. Celkově jsou tedy čistými plátcí. V dlouhodobém horizontu sahajícím až za rok 2150 by se ale i tato generace při nezměněné politice přeměnila na čisté příjemce.

Graf 5.6.2 Platby a výnosy veřejných rozpočtů dané generace⁹⁹

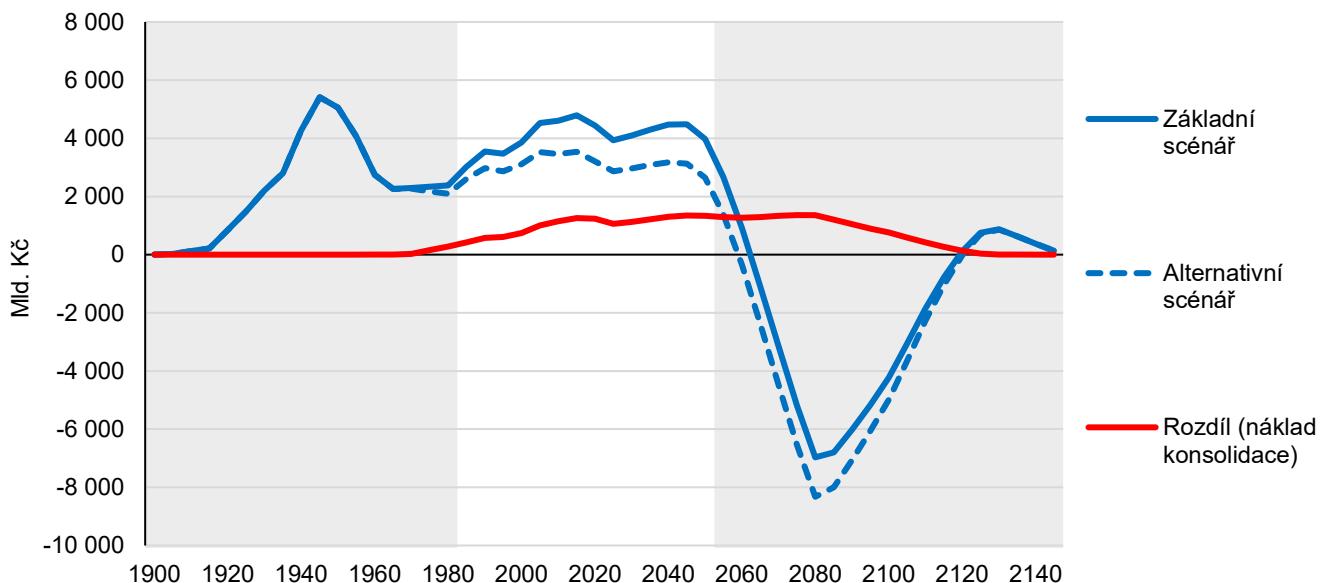
Zdroj: ČSÚ (2025), ČSSZ (2025); výpočty NRR.

Graf 5.6.3 ukazuje, jak by se změnilo čisté inkaso jednotlivých generací za předpokladu vyššího zadání sazbu, při které až do roku 2075 zůstane dluh sektoru veřejných institucí na úrovni dluhové brzdy (55 % HDP). Uvažujeme při tom, že by ke zvýšení daňové zátěže došlo od roku 2038, tedy rok po dosažení hranice dluhové brzdy. V tomto případě by

vzrostlo čisté inkaso všem generacím od roku 1950, přičemž zátěž by se zvýšila pro generace narozené po roce 1990. Celkový nárůst daňové zátěže by činil cca 12 %. Z porovnání základního scénáře, ve kterém k žádné změně nedojde, s alternativním scénářem udržitelných financí je zřejmé, že největší břemeno ponesou budoucí generace (graf 5.6.3).

⁹⁸ Příjmy a výdaje jsou uvedeny v reálném vyjádření v cenách roku 2024 a jsou diskontovány reálnou úrokovou mírou ve výši 1 %. Tato zhruba odpovídá tzv. přirozené úrokové sazbě odhadnuté například v Hléďk a Vlček (2018): Quantifying the Natural Rate of Interest in a Small Open Economy - The Czech Case, Working Papers 2018/7, Czech National Bank.

⁹⁹ Údaje v grafech v podkapitolách 5.6.1 a 5.6.2 zachycující období 1900–2100 (resp. 1950–2100) jsou v cenách roku 2024, diskontováno 1 % reálnou úrokovou mírou. Osa x znázorňuje jednotlivé generace podle pětiletých období jejich narození. Šedou barvou jsou zvýrazněny generace, u kterých buď není zahrnuta celá jejich pracovní kariéra, nebo není pokryto celé období jejich čerpání důchodů.

Graf 5.6.3 Čisté inkaso jednotlivých generací, základní a alternativní scénář⁹⁹

Zdroj: ČSÚ (2025), ČSSZ (2025); výpočty NRR.

5.6.2 Mezigenerační účty a důchodový systém

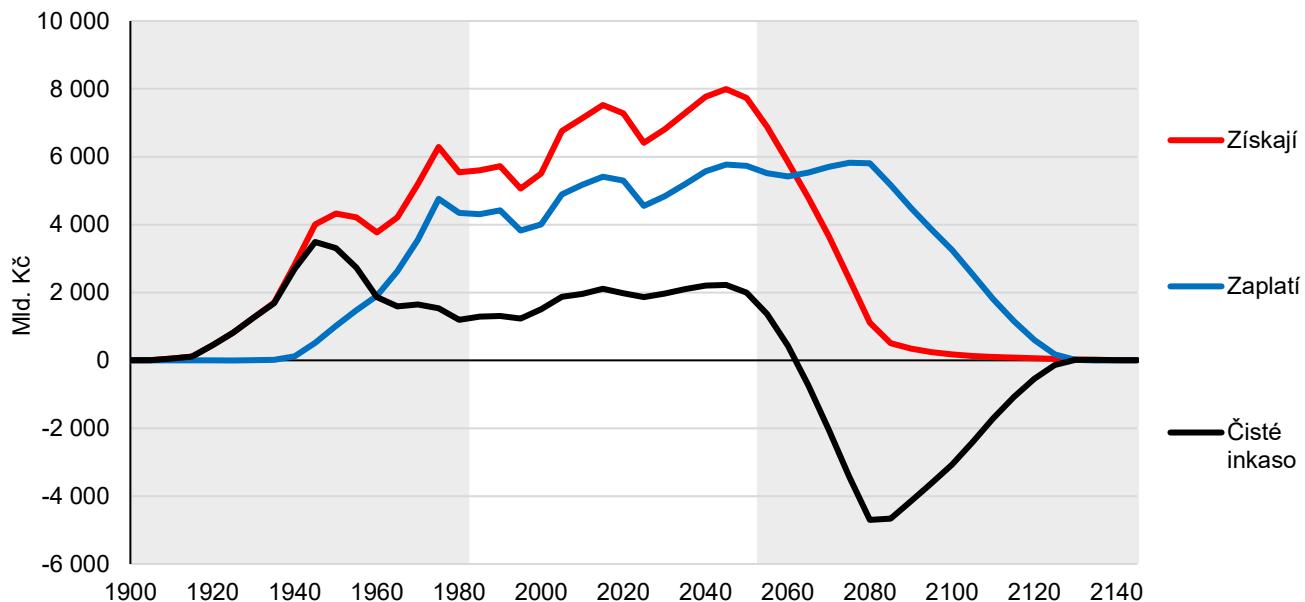
V předchozí podkapitole jsme sestavili mezigenerační účty pro co nejširší množinu generačně specifických příjmů a výdajů domácností. Pro diskusi ohledně dopadů reformy důchodového systému na různé generace je vhodné v rámci těchto generačních účtů zkoumat specificky příjmy a výdaje důchodového systému.

Důchodový systém v ČR je z velké části založen na solidaritě mezi generacemi, kdy je pojistné na sociální zabezpečení, které odvádí ekonomicky aktivní generace, využíváno přímo na výplaty stávajících důchodů (tzv. průběžný důchodový systém). Do modelu mezigeneračních účtů proto zahrnujeme platby pracující populace na důchodové pojištění (tedy příjmy důchodového systému), které pak porovnáváme s výdaji důchodového systému na výplatu důchodů ekonomicky neaktivní populace. V projekci výdajů na důchody jednotlivých generací jsme využili metodiku propočtu těchto výdajů uvedenou v podkapitole 3.1 této Zprávy o dlouhodobé udržitelnosti.¹⁰⁰ Uvažujeme výdaje na starobní, invalidní, vdovské, vdovecké, jakož i sirotčí důchody. V projekci příjmů důchodového systému po jednotlivých generacích jsme vyšli z metodiky výpočtu těchto příjmů pro celý důchodový systém (viz podkapitolu 3.6 této Zprávy o dlouhodobé udržitelnosti). Následně jsme tyto

příspěvky do důchodového systému rozdělili podle jednotlivých generací na základě objemu vyplácených mezd. Poměr mzdy generace určitého věku vůči průměrné mzدě v celé ekonomice, stejně tak jako míry participace a cyklicky očištěné míry nezaměstnanosti jednotlivých ročníků, jsme ponechali v čase neměnné. V základním scénáři předpokládáme shodné nastavení parametrů důchodového systému, jako jsme uvažovali v našich projekcích v podkapitole 3.1. Propočítáváme zde, kolik jednotlivé generace v období 2000–2150 do důchodového systému celkově zaplatí a kolik ze starobních, invalidních a dalších důchodů naopak získají (viz graf 5.6.4).¹⁰¹ Výše čistého inkasa (vyplacené důchody minus platby pojistného na sociální zabezpečení) z důchodového systému pro jednotlivé generace je tak určena výši důchodů na jednoho důchodce, odráží ale také relativní početnost dané generace, její očekávanou dobu dožití i věk odchodu do důchodu. Nyní relativně starší generace ve sledovaném období 2000–2150 již do systému nepřispívají a pouze čerpají důchody (levá šedá část grafu 5.6.4). Naopak nejmladší generace, které se teprve narodí a v horizontu naší projekce nedospějí do důchodového věku, do systému (s výjimkou invalidních a sirotčích důchodů) pouze přispívají, viz pravou šedou část grafu 5.6.4.

¹⁰⁰ Viz také podkladovou studii ÚNRR (2019): Projekce důchodového systému a podkladovou studii ÚNRR (2022): Odhad náhradového počtu důvodů důchodového pojištění.

¹⁰¹ Příjmy a výdaje jsou vyjádřeny v reálném vyjádření (ceny roku 2024; indexováno deflátem HDP) a jsou diskontovány reálnou úrokovou mírou ve výši 1 %.

Graf 5.6.4 Příspěvky a čerpání jednotlivých generací do důchodového systému⁹⁹

Zdroj: ČSÚ (2025), ČSSZ (2025); výpočty NRR.

Generace, pro které pokrýváme celý jejich pracovní a důchodový cyklus, začínají generací narozenou v roce 1980 a končí generací roku 2050. Všechny z těchto generací získají z důchodového systému více, než do něj zaplatí. Relativně mladší generace získají více, což je dáno především kombinací jejich vyššího očekávaného dožití a zastropováním důchodového věku na 67 let. Propočet uvedený v grafu 5.6.4 již bere v úvahu aplikaci důchodové reformy, proto jsou výše čistých inkas pro většinu generací nižší, než jsme předpokládali vloni (viz také letošní graf B3.1.2 z boxu 3.1 ilustrující dopad různých částí důchodové reformy na různé generace). I po aplikaci této reformy nicméně nastavení důchodového systému v dlouhém horizontu generuje deficit důchodového účtu, což bude přispívat k eskalaci dluhu sektoru veřejných institucí, jak je popsáno v kapitole 4. Pokud by v budoucnu mělo dojít k eliminaci těchto deficitů a k dalším změnám v oblasti důchodového systému, lze si klást otázku, jaké generace ponesou břímě této reformy nejvíce.

Proto jsme sestavili sadu jednoduchých možných alternativ, které konstruujeme tak, aby bylo v roce 2075 kumulované saldo důchodového systému vyrovnané. Existuje několik možností, jak k tomuto výsledku dospět. Lze přistoupit jednak k úpravě příjmové strany důchodového systému (nárůst sazby pojistného na sociální zabezpečení), nebo k úpravě výdajové strany (snížení náhradového poměru, a tedy relativní – vůči průměrné mzdě – snížení důchodů), případně jejich kombinací. Jednou z možností je také další posun důchodového věku vzhůru nad hranici 67 let, který je z hlediska svého dopadu podobný snížení náhradového poměru. Níže uvažujeme odděleně dvě varianty: jednak situaci, kdy roste

pouze sazba pojistného na sociální zabezpečení a důchody zůstávají v poměru k průměrné mzdě stejně jako v základním scénáři (graf 5.6.5), jednak situaci, kdy naopak zůstává sazba pojistného na stávající úrovni a důchody vůči mzdě relativně klesají, resp. se snižuje náhradový poměr (graf 5.6.6).

V obou variantách uvažujeme různé možnosti změn. V alternativě 1 předpokládáme každoročně vyrovnání důchodový systém. Pro každý rok tedy vypočítáme sazbu pojistného (nebo náhradový poměr), která srovná příjmy a výdaje důchodového systému. V této alternativě vláda oportunisticky využívá dočasných přebytků důchodového účtu, takže v ní sazby důchodového pojistění klesají ze současných 28 % k úrovni 25,9 % příjmů v roce 2032. Následně ale z důvodu zvyšování počtu důchodců rostou až na 32,5 % v roce 2061. To znamená, že by ekonomicky aktivní generace čelily v roce 2061 o 4,5 p. b. větší zátěži na důchodovém pojistění než nyní pracující generace, která v té době bude důchody již pobírat.

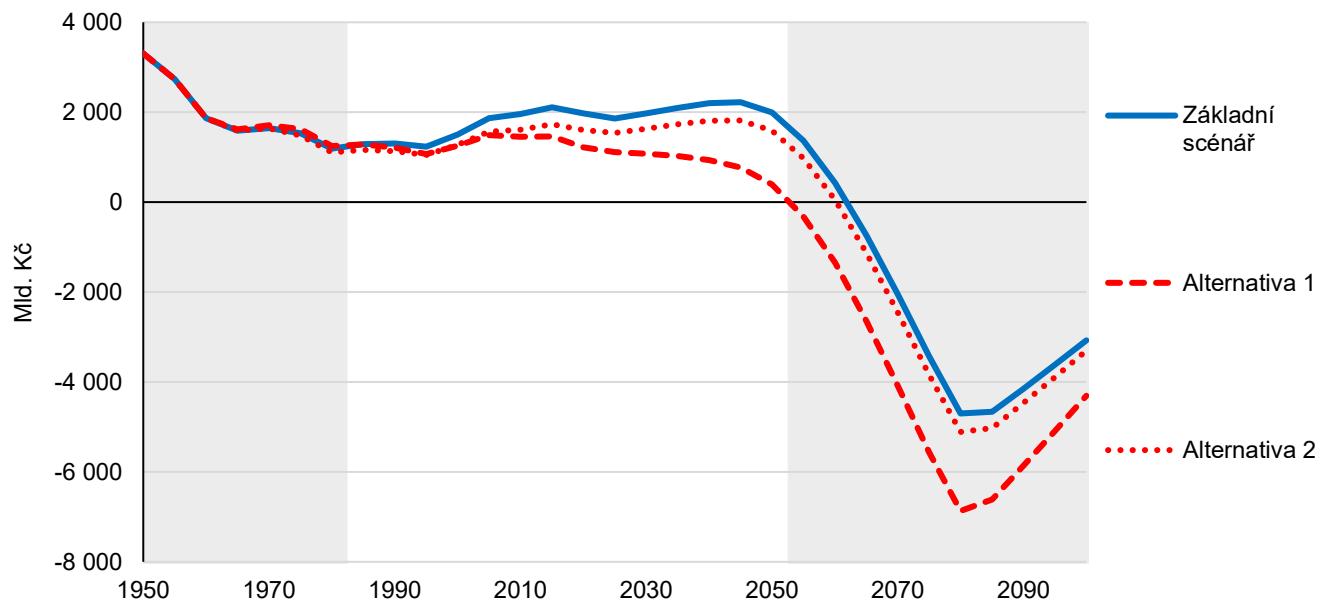
Naopak ponechání stávající sazby důchodového pojistění by znamenalo, že by důchody musely snížit ze současné úrovni cca 45,1 % průměrné mzdy až k 36,9 % v roce 2062. V tomto případě by nesla břímě udržitelnosti dluhu stávající ekonomicky aktivní generace, která by se dočkala relativně nižších důchodů než současný důchodci.

V dalších alternativách zvyšujeme sazbu důchodového pojistění, či snížujeme náhradový poměr tak, aby byl kumulovaně do roku 2075 důchodový systém

v rovnováze.¹⁰² Dopady na jednotlivé generace závisí na tom, od kdy v nich dochází k nárůstu sazby důchodového pojištění, resp. k poklesu náhradového poměru. V alternativě 2 předpokládáme zvýšení sazby od roku 2038, tedy rok poté, co dojde k dosažení hranice dluhové brzdy. S oddalováním zvýšení sazby pojistného samozřejmě dochází k tomu, že požadovaná reakce bude muset být výraznější. V alternativě 2 narůstá sazba pojištění ze současných 28 % příjmů na 30 %.

Z grafu 5.6.5 vyplývá, že by zvýšení sazeb důchodového pojištění zatížilo především mladší generace, zejména ty nedávno narozené a budoucí generace. Dřívější zvýšení sazeb by bylo napříč generacemi o něco spravedlivější než ostatní alternativy, protože rozprostírá náklady stabilizace penzijního systému mezi více generací.

Graf 5.6.5 Scénáře s rostoucí sazbou pojištění (čistá saldo)⁹⁹

Zdroj: ČSÚ (2025), ČSSZ (2025); výpočty NRR.

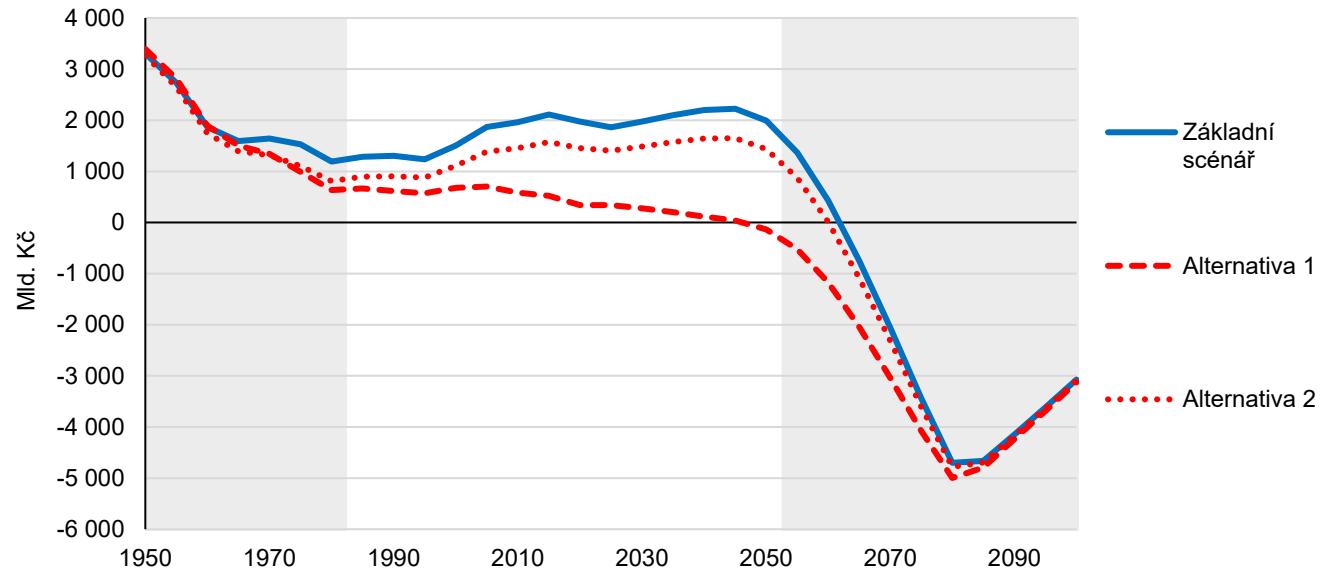
Pozn.: v jednotlivých alternativách je zvýšena sazba důchodového pojištění tak, aby byl v roce 2075 důchodový systém v rovnováze. V alternativě 1 je tohoto dosaženo s pomocí každoročně vyrovnaného důchodového systému, v alternativě 2 uvažujeme zvýšení sazby od roku 2038 (tj. rok po dosažení hranice dluhové brzdy).

Pokud budeme předpokládat, že sazba důchodového pojištění zůstane na stávající úrovni 28 % i do budoucna a nebude se měnit ani důchodový věk, pak bude třeba k dosažení vyrovnaného důchodového systému přistoupit ke snížení náhradových poměrů. Graf 5.6.6 ukazuje, že si při snižování důchodů pohorší jak starší (počínaje generací narozenou v 60. letech 20. století), tak mladší generace, takže rozložení dopadů konsolidace důchodového systému bude napříč generacemi rovnoměrnější v porovnání s nárůstem sazby pojištění ve stejném okamžiku. Opět platí, že pokud ke snižování důchodů dojde dříve, bude se toto břemeno dělit napříč generacemi rovnoměrněji. Začne-li se naopak se

snižováním důchodů později, dopad na starší ročníky bude nižší na úkor generací mladších.

Naše projekce změn nastavení důchodového systému je v určitých ohledech zjednodušená, je z ní ale zřejmé, že odkládání parametrických změn v důchodovém systému zatíží asymetricky především mladší generace narozené po přelomu tisíciletí. Zároveň je patrné, že úpravy nastavení důchodového systému zaměřené na výdajovou stranu přinášejí oproti úpravám příjmové strany rovnoměrnější rozložení dopadů napříč generacemi, a lze je vnímat jako „spravedlivější“.

¹⁰² Tyto alternativy jsou tedy nastaveny tak, aby se čistá současná hodnota příjmů důchodového systému za roky 2021–2075 rovnala čisté současné hodnotě výdajů důchodového systému za stejný období. Na rozdíl od alternativy 1, ve které je důchodový systém stabilní na celém horizontu 2025–2150, v alternativě 2 nemusí být důchodový systém po roce 2075 nutně stabilní.

Graf 5.6.6 Scénáře s klesajícím náhradovým poměrem (čistá saldo)⁹⁹

Zdroj: ČSÚ (2025), ČSSZ (2025); výpočty NRR.

Pozn.: v jednotlivých alternativách je snížen náhradový poměr tak, aby byl v roce 2075 důchodový systém v rovnováze. V alternativě 1 je tohoto dosaženo s pomocí každoročně vyrovnaného důchodového systému, v alternativě 2 uvažujeme snížení náhradového poměru od roku 2038 (tj. rok po dosažení hranice dluhové brzdy).

5.7 Srovnání s předchozí Zprávou o dlouhodobé udržitelnosti

V porovnání se Zprávou o dlouhodobé udržitelnosti publikovanou v roce 2024 vyznívá toto aktuální vydání z hlediska hodnocení udržitelnosti veřejných financí celkově optimističtěji. Dluh na konci projekce se v základním scénáři snížil z 217 % HDP na 178 % HDP. Hlavním důvodem tohoto zlepšení jsou dopady důchodové reformy, které byly v loňské Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti zahrnuty pouze v alternativních scénářích.

Na druhou stranu ale došlo k posunu nárazu na dluhovou brzdu do dřívějšího období (rok 2037 místo roku 2038). Důvodem je skutečnost, že zatímco parametrické úpravy důchodového systému ovlivňují primární salda a dluhovou dynamiku zejména v dlouhodobém horizontu, zvýšené výdaje na obranu země nad 2 % HDP v letech 2026 až 2033 primární salda a dluhovou dynamiku zhoršují v již následujících letech. Posunutí nárazu na dluhovou brzdu do roku 2037 je tak logickým vyštěním vyšší výpůjční potřeby v následujících deseti letech při absenci adekvátního upravení výdajové či příjmové strany.

Projekci dluhu ovlivnila rovněž i rozsáhlá revize národních účtů napříč zeměmi EU z roku 2024. Tato revize znamenala přehodnocení historického HDP v ČR směrem vzhůru (až o 3,9 %) a ovlivnila výchozí předpoklady o rychlosti ekonomické konvergencie. Projekce budoucího HDP se celkově posunula směrem vzhůru, což snižuje projektovaný podíl veřejných výdajů na HDP. Ve srovnání s předpoklady loňské projekce tak bude na konci projekčního

horizontu (v roce 2075) celková úroveň HDP oproti loňsku vyšší o cca 5 %.

Projekce výdajů i HDP byla ovlivněna rovněž naplňováním předpokladů demografické projekce ČSÚ z roku 2023. V porovnání s touto projekcí brzdila nárůst počtu obyvatel v posledních letech především nižší míra porodnosti, když byl v roce 2024 počet narozených dětí v Českých zemích nejnižší v celé sledované historii (tj. od roku 1785). Ve směru vyššího počtu obyvatel působí naopak saldo migrace, kde se v roce 2024 nenaplnil předpoklad o počínajícím odlivu uprchlíků a kladné saldo migrace převážilo záporný přirozený přírůstek populace. Vzhledem k tomu, že čistá migrace směřuje povětšinou přímo do pracovní populace, zatímco snížená míra plodnosti pracovní populace snižuje až se zpožděním minimálně 20 let, vedou tyto změny ve střednědobém horizontu celkově k vyššímu HDP.

Na straně výdajů sektoru veřejných institucí oproti Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti vydané v roce 2024 ve směru pomalejšího nárůstu dluhu působily nižší výdaje na školství a ostatní peněžité sociální dávky (především rodičovský příspěvek a daňové zvýhodnění na dítě). V poklesu projekce těchto výdajů se projevila hlavně nižší míra plodnosti (nižší počet narozených dětí). Naopak výdaje na zdravotnictví jsou oproti loňské projekci v poměru k HDP vyšší. V letech 2026 až 2033 pak roste naše projekce výdajů na obranu, které se zvýší oproti vloni předpokládaným 2 % HDP až o 1 % HDP.

Výdaje na důchody jsou na celém horizontu naší projekce rovněž nižší, než jsme předpokládali v loňském roce. Zde se mj. projevuje schválení další části důchodové reformy s výrazně pozitivním dopadem do zlepšení salda. V delším horizontu jsou výdaje na důchody, podobně jako výdaje na zdravotnictví, ovlivněny zejména demografickým vývojem. Ve vyšším projektovaném počtu důchodců v delším horizontu projekce se projevuje snížení předpokládané míry úmrtnosti a prodloužení naděje dožití. V kratším období naopak působí pozitivně vyšší čistá migace, která zlepšuje poměr počtu obyvatel v produktivním věku k počtu obyvatel starších 65 let. Tento poměr se na konci horizontu projekce naopak zhoršuje vzhledem k nižší plodnosti.

Jak již bylo uvedeno, projekce primárních deficitů směřuje k tomu, že dluh narazí na hranici dluhové brzdy v roce 2037, tedy o rok dříve, než předpokládalo minulé vydání Zprávy o dlouhodobé udržitelnosti. Vzhledem k vývoji projektovaných primárních strukturálních deficitů, úrokových nákladů a dluhu došlo ke snížení takzvané mezery udržitelnosti veřejných financí z loňské hodnoty 3,78 % HDP na letošních 2,88 %. Mezera udržitelnosti ukazuje, o kolik by muselo být primární strukturální saldo od roku 2025 až do roku 2075 každoročně lepší, aby v roce 2075 dluh nepřesahoval hranici dluhové brzdy.

Závěr

Aktuální Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti ukazuje oproti loňsku výrazné zlepšení z hlediska dlouhodobé udržitelnosti českých veřejných financí. Projektovaný veřejný dluh se na horizontu projekce snižuje z loňských 217 % HDP na 178 % HDP. Důvodem jsou zejména schválené parametrické úpravy v rámci prvního pilíře důchodového systému. Součástí těchto úprav byla již v roce 2023 změna v mechanismu valorizace důchodů (valorizace jednou třetinou růstu reálné mzdy místo dosavadní poloviny) a omezení předčasných důchodů. V roce 2024 následovala úprava hranice pro odchod do starobního důchodu po roce 2030 nad dosavadní maximální úroveň 65 let a postupné snižování náhradového poměru u nově přiznávaných důchodů. V následujících letech by se měl důchodový systém nacházet v přebytku a v demograficky nejhorších letech (okolo roku 2060) by se mělo jeho každoroční saldo zlepšit o 2,5 p. b. (z -4,0 % HDP na -1,5 % HDP) oproti situaci před výše zmíněnými úpravami přijatými v letech 2023 a 2024.

Naši projekci včetně výhledu důchodového systému ovlivňuje demografická a makroekonomická projekce. V roce 2024 se poměrně výrazně nenaplnil předpoklad o počínajícím odlivu ukrajinských uprchlíků a kladné saldo migrace převážilo záporný přirozený přírůstek populace. Celkově mezi roky 2022 a 2024 narostla populace ČR o 0,76 % a je od konce 2. světové války nejvyšší. Makroekonomická

projekce je oproti minulé Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti ovlivněna také revizí národních účtů evropskými statistickými úřady z června 2024. Tato revize znamenala přehodnocení historického HDP v ČR a ovlivnila výchozí předpoklady o rychlosti naší ekonomické konvergence.

Projektovaný okamžik nárazu na tzv. dluhovou brzdu se však o jeden rok přiblížil (na rok 2037), přičemž se jedná o důsledek zvýšených výdajů na obranu, které v základním scénáři naší projekce rostou do roku 2030 na úroveň 3 % HDP. Ukazuje se tak, že zatímco parametrické úpravy důchodového systému ovlivňují dluhovou dynamiku dominantně v dlouhodobém horizontu, zvýšené výdaje na obranu země v letech 2026 až 2033 se projevují v krátkodobém a střednědobém horizontu. Posunutí nárazu na dluhovou brzdu do roku 2037 je tak logickým vyštěním vyšší výpůjční potřeby v následujících deseti letech při absenci adekvátních úprav výdajové či příjmové strany.

NRR oceňuje posun ve zlepšení dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí, nicméně upozorňuje na rizika ve střednědobém horizontu vyplývající ze situace, kdy se strukturální saldo stále ještě nevrátilo na udržitelnou úroveň a kdy jsme svědky snahy o současně sledování hned několik fiskálně velmi náročných priorit bez adekvátní úpravy příjmové strany.

Dodatky

D.1 Souhrnná tabulka příjmů a výdajů sektoru veřejných institucí ve vybraných letech (v % HDP) – střední varianta demografické projekce

	2025	2035	2045	2055	2065	2075
PŘÍJMY						
Daně z příjmů fyzických osob	4,0	4,1	4,2	4,3	4,3	4,3
Daně z příjmů právnických osob	3,9	3,6	3,4	3,2	3,0	2,9
Ostatní běžné daně	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Příspěvky na sociální zabezpečení	16,3	16,4	16,6	16,8	16,9	16,9
důchodové	8,6	8,8	9,0	9,1	9,2	9,3
veřejné zdravotní pojištění (bez SP)	4,4	4,5	4,6	4,7	4,7	4,8
platba za státní pojištěnce (SP)	1,9	1,6	1,5	1,5	1,4	1,3
ostatní	1,4	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5
Daně z výroby a dovozu	11,0	11,0	11,0	11,0	11,0	11,0
Důchody z vlastnictví	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Ostatní příjmy	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
CELKEM PŘÍJMY	40,8	40,7	40,8	40,9	40,8	40,8
VÝDAJE						
Důchody	8,7	8,2	9,4	10,3	10,5	10,4
Zdravotnictví (pouze systém veřejného zdravotního pojištění)	6,4	6,8	7,1	7,4	7,6	7,7
Ostatní peněžité sociální dávky	2,8	3,0	3,2	3,4	3,6	3,7
Platba za státní pojištěnce	1,9	1,6	1,5	1,5	1,4	1,3
Dlouhodobá péče mimo systém veřejného zdravotního pojištění	0,6	0,7	0,8	0,9	1,1	1,1
Školství	4,7	4,4	4,3	4,6	4,5	4,4
Ostatní výdaje – základní scénář	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0
Změny v souvislosti s konvergencí	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
veřejné investice	0,0	-0,1	-0,2	-0,2	-0,3	-0,3
výdaje na obranu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
růst nákladovosti veřejné správy (platy)	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,4
nárůst platby do EU	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Výdaje celkem bez úroků	42,1	41,8	43,5	45,2	45,9	45,7
Primární strukturální saldo	-1,3	-1,1	-2,8	-4,4	-5,1	-4,9
Úroky (bez zpětné vazby úrokové míry)	1,4	1,5	1,8	2,6	3,7	4,6
CELKEM VÝDAJE (bez zpětné vazby úrokové míry)	43,4	43,3	45,3	47,8	49,6	50,3
SALDO CELKEM (bez zpětné vazby úrokové míry)	-2,7	-2,6	-4,5	-7,0	-8,8	-9,6
DLUH (bez zpětné vazby úrokové míry)	44,5	54,5	68,2	101,0	142,1	178,1

Zdroj: výpočty NRR.

Pozn.: součty v tabulce mohou být zatíženy nepřesností vzhledem k zaokrouhllování.